

ter erigere, eidemque bibliothecae suos libros universos donare proposuerit, et ad hunc etiam effectum unam domum assignaverit, et pro illius fabrica quadringentos ducatos similes donaverit; cupiat autem, pro hospitalis et bibliothecae huiusmodi firmiori stabilitate, institutionem et erectionem huiusmodi apostolicae confirmationis praesidio communiri.

§ 2. Propterea nobis eiusdem Caesaris archiepiscopi nomine humiliter supplicatum fuit, ut in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignareremur.

§ 3. Nos igitur eiusdem Caesaris archiepiscopi piis votis favorabiliter annuere volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, institutionem et erectionem hospitalis et bibliothecae praedictorum, si et postquam factae fuerint, auctoritate apostolica tenore praesentium, perpetuo confirmamus et approhamus, ac perpetuae firmitatis apostolicae munimine roboramus.

§ 4. Praeterea pro diuturniori bibliothecae praedictae conservatione, quoscumque libros in eadem bibliotheca per dictum Caesarem archiepiscopum collocandos et eidem applicandos ex illa nullo tempore quovis praetextu, causa vel occasione, etiam per archiepiscopos pro tempore existentes, extrahi posse perpetuo prohibemus; et ipsis archiepiscopis sub suspensionis a divinis et interdicti ingressus ecclesiae, caeteris vero quibuscumque personis tam laicis quam clericis cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis et dignitatis fuerint, sub excommunicationis maioris poenis, ne libros huiusmodi e dicta bibliotheca, ulla occasione vel praetextu, aut etiam temporis spatio, extrahere praesumant, perpetuo pariter interdiciamus et inhibemus.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac quibus-

vis statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis quibusvis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus et singulis eorum tenores, praesentibus pro expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum, sub anulo Piscatoris, die xxx decembris, millesimo quingentesimo nonagesimo septimo, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 30 decembris 1597, pontif. an. vi.

CLXXVI.

Præcipitur archiepiscopo Elborensi ne novos christianos, qui originem a Iudaeis vel haereticis trahunt, iuxta sententiam Congregationis Concilii constitutionemque Bonifacii VIII, a sacris ordinibus excludat.

Venerabili fratri archiepiscopo Elborensi
Clemens Papa VIII.

Venerabilis frater,
salutem et apostolicam benedictionem.

Cum ex iniuncto nobis apostolicae servitutis officio christifidelibus omnibus acque debitores simus, nullamque apud Deum adesse personarum acceptionem plane sentiamus, id circumsperta ratione providere tenemur, ut ius suum unicuique tribuatur.

§ 1. Nuper siquidem ad nos perlatum est, quod licet semel atque iterum in Congregatione venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium sacri Tridentini Concilii inter-

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

pretum post maturam praehabita disputationem, resolutum fuerit, quod licet ex sacri Tridentini Concilii praeepto, cap. vii, sess. xxiii, teneatur episcopus ordinandorum genus, personam, aetatem, institutionem, mores, doctrinam et fidem investigare et examinare diligenter, eos tamen, qui originem a Iudaeis ducunt, quique ab haereticis descendunt (per paternam lineam nimirum ultra secundum, et per maternam ultra primum gradum) ab ordinatione excludere minime deberent; quin neque etiam eos, qui filii vel nepotes eorum essent, quos licet haeretici fuerint, constat tamen emendatos esse, et unitati corporique Ecclesiae restitutos, quod nimirum susceperint pro admissa culpa ad mandatum Ecclesiae poenitentiam, quam aut perfecerunt, aut ei perficiendae insistunt, vel certe quod eam percipere sunt parati, iuxta constitutionem felicitis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, quae incipit: *Statutum*: id tamen intelligendum esset, ubi apostolico aliquo privilegio, aut confirmatione contrarium cautum non sit, et nisi aliud canonicum obsistat impedimentum; nihilominus tu, licet alias de hac re monitus, tales personas ad sacros ordines, quod egre tulimus, admittere recusas.

§ 2. Proinde nos, qui ea, quae per apostolicas sanctiones provide cauta sunt, sarta tecta conservare, scandalis, quae inde provenire possent, obviam ire satagimus, fraternitati tuae per praesentes, in virtute sanctae obedientiae, ac sub indignationis nostrae, aliisque arbitrii nostri poenis, districte praecipimus et mandamus, ut iuxta dictae Congregationis sententiam, ac dicti Bonifacii praedecessoris constitutionem, supradictas personas quascumque ab haereticis per paternam lineam ultra secundum, et per maternam ultra primum gradum, vel a Iudaeis originem trahentes, ac etiam filios et nepotes haereticorum, quos emendatos et unitati Ecclesiae restitutos esse constat (alioquin tamen idoneas, nec ubi aliud canonicum obsistat impedimentum), a sacris ordinibus iam posterum minime excludas, sed illos, sine aliqua personarum acceptione, libenter ad huiusmodi ordines promoveas et promoveri cures.

§ 3. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac quibusvis statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, approbatis et innovatis, ac caeteris in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub anulo Piscatoris, die xi ianuarii mdcxviii, pontificatus nostri anno vi.

Dat. die 11 ianuarii 1598, pontif. an. vi.

CLXXVII.

Collegium Ordinis Fratrum Praedicatorum civitatis Angelorum in Indiis Orientalibus provinciae Mexicanae, sub invocatione S. Ludovici, in publicam universitatem erigitur, eique privilegia, caeteris universitatibus studiorum generalium concedi solita, conceduntur.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Sedes Apostolica benigna studiosorum faulrix et adiutrix, ad ipsorum studiosorum commoda libenter prospicit, eaque gratiose concedit, per quae ipsi laborum suorum optatum fructum consequi valeant.

§ 1. Cum itaque, sicut accepimus, in civitate Angelorum Tlaxcallensis dioecesis

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

Et ut a quoque pontificis auctoritate perit confirmari.

Confirmat Clemens.

Et si libes ex bibliotheca distrahant velat sub excommunicatione.

Obstantia tollit.

Obstantium derogatio.

Exordium.

Causae tenendi mandati.

Procedunt.

Causae erigendae huius universitatis.

in Indiis Orientalibus, unum collegium Ordinis Praedicatorum sub invocatione Sancti Ludovici erectum et institutum existat, in quo a patribus eiusdem Ordinis, viris scientia et doctrina praestantibus, diversarum lectiones scientiarum quotidie habentur, quarum audiendarum causa frequens scholarium, etiam saecularium tum civitatis tum aliorum vicinorum locorum, numerus illuc accedere solet; cumque in illis partibus nulla hucusque erecta sit studii generalis universitas, in qua scientiae publice doceri et in iis gradus consueti studiosis conferri possint.

§ 2. Nos collegium praedictum eiusque religiosos et personas specialibus favoribus et gratiis prosequi volentes, ac rectorem et singulares eiusdem collegii personas a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatae existunt, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutas fore censentes, supplicationibus etiam venerabilis fratris Michaelis episcopi Albanensis cardinalis Alexandrini Ordinis Praedicatorum protectoris, nec non dilecti filii Augustini Davila Padilla, procuratoris generalis provinciae Mexicanae, nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, collegium praedictum in universitatem studii generalis, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo erigimus et instituimus.

§ 3. Illique sic erectae et institutae, ac illius pro tempore rectori, magistris, professoribus, scholasticis et aliis quibuscumque personis, ut omnibus et singulis privilegiis, gratiis et indultis, exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, praerogativis, honoribus, praesentibus, favoribus et facultatibus, etiam circa doctores in artibus philosophiae, scientiaque civili et utro-

que iure ac medicina, et notarios creandos, aliosque studiorum gradus conferendos et aliis quibuslibet, quibus aliae similia studiorum generalium universitates ubivis locorum et gentium institutae, illorumque rectores, magistri, professores, scholastici et aliae personae de iure, usu, consuetudine, aut alias quomodolibet, tam ex apostolica quam imperii seu regali auctoritatibus utuntur, fruuntur, potiuntur et gaudent, atque uti, frui, potiri et gaudere possunt et poterunt, pariformiter et aequae principaliter uti, frui, potiri et gaudere possint, valeant et debeant: utque in ipsa universitate pro tempore ad gradus quoscumque promoti, pari auctoritate, facultate et dignitate praefulgeant, iisdemque privilegiis, gratiis, honoribus et praerogativis perfruantur, atque alii in aliis universitatibus promoti, ita ut nulla inter eos fiat differentia, nec fictio locum habeat, auctoritate apostolica, tenore praesentium, concedimus et indulgemus; ipsiusque universitatis rectori et administratoribus ut pro ipsius universitatis felici regimine quaecumque statuta licita, et honesta, ac sacris canonibus et Concilii Tridentini decretis conformia, condere valeant, facultatem impertimur.

§ 4. Eidem autem academiae venerabilem fratrem modernum et pro tempore existentem episcopum Tlaxcallensem loci Ordinarium perpetuo praeficimus, ipsumque episcopum in eiusdem academiae perpetuum cancellarium constituimus et deputamus. Utque eadem academia, eiusque lectores, officiales et scholares universi, eidem episcopo Tlaxcallensi, tanquam eorum praefecto et cancellario perpetuo subesse ac parere, et in omnibus obedientiam praestare debeant et teneantur, ipsius collegii gubernium, cura et administratio ad dictum episcopum Tlaxcallensem privative, quoad dictos successores perpetuo spectet et pertineat. Idem vero episcopus et

Tlaxcallensis episcopus perpetuus huius universitatis cancellarius atque praefectus.

eius in dicta administratione successores in primis teneantur omni studio curare, ut in eadem academia catholica religio et obedientia Sedis Apostolicae conserventur, et cum expressa hac conditione, privilegia et gratias supradictas, et non alias, nec alio modo nos concessisse declaramus.

Clausulae.

§ 5. Sicque in praemissis omnibus per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere decernimus.

Derogatio contrarium.

§ 6. Non obstantibus quibusvis apostolicis, ac in universalibus et synodalibus, ac provincialibus conciliis editis generalibus vel specialibus constitutionibus et ordinationibus, ac quarumcumque universitatum studiorum generalium, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis in contrarium praemissorum quomodocumque concessis, confirmatis, approbatis et innovatis. Quibus omnibus et singulis, illorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub anno Piscatoris, die XI Ianuarii MDXCVIII, pontificatus nostri anno VI.

Dat. die 11 Ianuarii 1598, pontif. an. VII.

CLXXVIII.

Ratificatio conventionum inter cardinalem Aldobrandinum, nomine Sedis Apostolicae, et ducissam Urbini procuratorem nomine Caesaris Estensis in Italiam, super restitutione ducatus Ferrariensis.

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

Bull. Rom. Vol. X.

53

Clemens episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Sancta Romana Ecclesia, quae inter disciplinam et misericordiam quasi regina sedet, circumstante exercitu in virga regiminis, est etiam moerentium consolatrix in ministerio pietatis. Sicut enim reos et contumaces iusta animadversione coercendo vino utitur districtio; ita quoque, eisdem resipiscentibus et ad cor redeuntibus ignoscendo, oleum adhibet lenitatis, atque eo pacto se modo malorum severam ultricem, modo clementem ac piam matrem honorum ostendit. Ac nos quidem in excelso iustitiae throno, licet nullis nostris meritis, sed solum divina disponente clementia constituti, hoc sane consilio, quemadmodum cum opus fuit, honorum eiusdem Ecclesiae occupatores iustis poenis affecimus, ita eosdem, cordis duritia deposita, ad restitutionem promptos non solum benigne absolvere, sed quaecumque cum ipsis nostro ac Sedis et Camerae Apostolicae nomine propterea tractata et conclusa sunt, ut perpetuo firma et rata existant, Apostolicae confirmationis robore communire parati sumus.

§ 1. Cum itaque, sicut dilectus filius noster Petrus S. Nicolai in Carcere diaconus cardinalis Aldobrandinus nuncupatus, noster secundum carnem ex fratre germano nepos, et totius Status et exercitus nostri ecclesiastici generalis superintendens a nobis specialiter cum amplissima facultate deputatus, novissime per litteras suas significavit, postquam nimirum diebus proxime elapsis litteras nostras super declaratione et promulgatione censurarum et aliarum poenarum contra dilectum filium nobilem virum Caesarem Estensem, ob ipsius non paritionem sententiae nostrae, super devolutione ad eandem Romanam Ecclesiam, Sedemque et Cameraam praedictam civitatis et ducatus Ferrariensis, illiusque comitatus et districtus, alio-

Prooemium

Caesar Estensis Ferrariae ducatum Romanae Ecclesiae redere statuit.

Erectio de qua in rubrica

Concessio privilegiorum.

rumque locorum tunc expressorum, undecimo kal. ianuarii, pontificatus nostri anno sexto, publicavimus; idem Caesar tamquam obedientiae filius in eiusdem Ecclesiae et Sedis Apostolicae fide et devotione perseverare cupiens, sanioribusque consiliis, sicut in Domino optabamus, susceptis, quod Dei et Romanae Ecclesiae est, Deo et eidem Ecclesiae reddere decreverit, ac propterea dilectam in Christo filiam nobilem mulierem Lucretiam Estensem, Urbini ducissam, ad praedictum Petrum cardinalem cum sufficienti mandato miserit, ut videlicet liberam et pacificam dictae civitatis et ducatus Ferrariensis cum eius pertinentiis pro Romana Ecclesia, Sede et Camera praedictis a nobis petitam restitutionem stabiliret, et ut ipsius Caesaris aliorumque in praedictis litteris nostris comprahensorum absolutionem a nobis et eadem Sede benigne reportaret.

§ 2. Cumque dicta Lucretia ducissa, vigore dicti mandati, post maturam deliberationem cum praedicto Petro cardinali habitam, tandem benedicente Domino restitutionem praedictam cum eodem Petro cardinali, sufficienti pariter ad hoc facultate illi per nos attributa suffulto, cum nonnullis conventionibus, pactis et capitulis concluderit sub infrascripta forma, videlicet:

In nomine Domini. Amen. Praesenti publico instrumento cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno a natiuitate eiusdem Domini millesimo quingentesimo nonagesimo octavo, indictione undecima, die vero duodecima mensis ianuarii, pontificatus Sanctissimi Domini nostri Domini Clementis divina providentia PP. VIII, anno sexto, volentes illustrissimus et reverendissimus D. Petrus S. Nicolai in Carcere, miseratione divina, diaconus S. R. E. cardinalis Aldobrandinus, totius Status et exercitus ecclesiastici generalis superintendens Sanctissimi Domini

nostri et Sanctae Sedis, et eiusdem Rev. Camerae Apostolicae nomine, hoc negotium agens de eiusdem Sanctissimi Domini nostri PP. mandato, et illius vivae vocis oraculo sibi, ut asseruit, facto et vigore brevium praedicti Sanctissimi Domini nostri, de quibus constat in actis mei Ludovici Martini Camerae Apostolicae notarii infrascripti, quorum quidem brevium copia collationata in secretaria provinciae Romandiolae dabitur et dimittetur, et pro ipsa Sancta Sede et Camera promittens derato, ut infra, ex una, et serenissima Madama Lucretia Estensis, ducissa Urbini, procuratrix D. Don Caesaris Estensis, habens ab eodem mandatum sufficiens et habile, rogatum per Dominum Franciscum Rondonum, alterum ex nobis notariis infrascriptis, similiter in praesenti instrumento registratum, pro altera parte, devenire ad compositionem, transactionem, concordiam et pacta inter praedictum illustrissimum et reverendissimum Dominum Cardinalem nomine praedicto, ut supra, et praedictam serenissimam Dominam dicto nomine tractata, et Dei optimi maximi gratia feliciter conclusa, super restitutione petita nomine dictae S. Sedis ducatus Ferrariae, et aliorum locorum, de quibus in infrascriptis pactis fit mentio; idcirco in nostrorum notariorum in solidum rogatorum, et testium infrascriptorum praesentia, praesentes et personaliter constituti praedictus illustrissimus et reverendissimus D. cardinalis nomine praedicto obligando praelibatum Sanctissimum D. nostrum PP. eiusque successores, et etiam Sanctam Sedem et Rev. Camera Apostolicam, omniaque et singula eorumdem bona omnia mobilia et immobilia, praesentia et futura, ubicumque existentia, et praedicta serenissima Domina dicto nomine agens, procuratorio nomine ante dicto, obligando ipsum Dominum Don Caesarem, et eius bona omnia praesentia

Et Urbini ducissam delegat ad petitam absolutionem.

Ducissa Urbini restituit et cum card. Aldobrandino legato apostolico sequentes pariter conditiones.

Tenore instrumenti.

et futura, et alia quaecumque mobilia et immobilia ubicumque existentia per se et suos haeredes et successores sponte, et ex eorum certis scientiis, ac deliberatis voluntatibus, omni meliori, validiori et efficaciori modo, via, iure, causa et forma, quibus magis et melius potuerunt, et possunt, per hoc publicum et solemne documentum; et pro executione et conclusione dicti tractatus et accordii conveniunt, declararunt, relaxarunt, composuerunt, transegerunt et pacti sunt, et promiserunt, solemni stipulatione interveniente, hinc inde sibi invicem, et vicissim praesentibus, stipulantibus et recipientibus pro se ipsis et suis successoribus et haeredibus respective, in omnibus et per omnia, prout conventum et explicatum est in capitulis infrascriptis, tenoris, de quo infra, videlicet:

I. Che il sig. Don Cesare sia assoluto in forma amplissima da tutte le censure, pene, interessi e danni, nelli quali fosse incorso per la sentenza, o per scomunica pubblicata contra di lui, e rimesso nel suo stato pristino egli e i descendenti, ed altri suoi, non altrimenti che se non fosse stato nè scomunicato, nè condannato, rilasciando però egli il possesso del ducato di Ferrara con tutte le sue pertinenze di Cento, e della Pieve, e de' luoghi di Romagna.

II. Che similmente siano assoluti e liberati i fautori, ministri, consiglieri, complici, familiari, seguaci, e tutti li altri che fossero caduti in qualsivoglia pena, anche da quella nella quale è dichiarato esser incorso il sig. Don Cesare, ancorchè si fossero acquistate ragioni ad altri, e restituiti nel suo pristino stato in forma amplissima; e di più il popolo, tutti i suoi giudici ed ufficiali siano assoluti, e tutte le predette cose se intendano non solo di quelli che fossero già incorsi, ma anco che incorressero in censure e pene pen-

denti; e conclusa la transazione che Sua Santità si degni pigliar sotto la protezione della Sede Apostolica il sig. Don Cesare e i suoi successori, e di promettergli che essa non lascerà molestare li suoi Stati imperiali da chi si sia.

III. Che sia permesso al signore Don Cesare di portare e mandare fuori di Ferrara nelli Stati suoi imperiali, liberamente e senza alcuno impedimento, tutte le sue gioie, ori, argenti, ed altre cose preziose, i sali che si trova averci, i suoi grani, biade, farine ed altri mobili semoventi sino di qualunque qualità, ed il medesimo si conceda a tutti quelli che andassero con lui, o lo seguitassero poi, anche che di loro bisognasse farne espressa menzione, e possa anco mandare nelli detti suoi Stati tutte le scritture del suo archivio ed i libri di camera, da vedersi con l'intervento di chi sarà deputato dall'illustrissimo signore cardinale Aldobrandino, per aversi sua signoria illustrissima a ritenere quelle scritture che si troveranno appartenere alla Sede Apostolica ed alle ragioni della Camera di Ferrara. E di più possa mandarvi la metà dell'artiglieria e munizioni di guerra che sono in Ferrara e nelli altri luoghi che si rilasceranno, rilasciando l'altra metà alla Sede Apostolica, e se ne faccia la divisione da due deputati, uno per parte.

IV. Che al signore Don Cesare ed a' suoi eredi e successori rimangano tutte le sue terre, prati, valli e possessioni, case ed ostarie, ed il molino di Lugo e Bagnacavallo, che godeva innanzi la morte del signore Duca Alfonso, di gloriosa memoria, e similmente tutte quelle allodiali che gli sono pervenute per lo testamento del detto signore Duca, li quali tutti abbia e possa godere con i privilegi, immunità e libertà che godeva esso signore, ed ha goduto prima anche egli rispettivamente, e ciò se gli abbia da osservare inviolabil-

Facultas extrahendi bona mobilia.

Execommunicacionem papa abolet.

Als tutto a poenti.

Possessiones ipsi reservatae.

mente, e tutti li beni, che non hanno annessa giurisdizione, s'intendano allodiali, salve le ragioni degli altri che pretendessero in essi, e similmente gli rimangono tutti i casamenti, stalle, cantine, granari ed ogni altra sorte di edifici e fabbriche che sono fuori del castello di Ferrara e sue fosse, e di più tutti li giardini ed orti che godeva il predetto signore Duca, eccettuatenne però quelle parti che sono su i terrazzi della città; e volendo la Camera Apostolica comprare da lui tutti gli edifici, fabbriche, orti e giardini, sia obbligato venderli per il giusto prezzo.

Ius creditus exigendi et reservatum.

V. Che possa riscuotere *more Camerae* tutti li crediti che egli si troverà avere in Ferrara e ne' luoghi che si lasceranno, contratti sino al dì della sua uscita anco come erede del signore Duca predetto: e perchè possono nascervi dubbi e differenze con i debitori, possa il signore Don Cesare nominare uno o più giudici in qualunque istanza per tutte le suddette cause da deputarsi nella città di Ferrara da nostro Signore, o dal signor cardinale Aldobrandino, o altri ministri della Sede Apostolica, i quali abbiano a terminare per giustizia dette cause, e quanto alli altri crediti che contraerà per li suddetti beni, che li restino, abbia parimente sempre privilegio di esigere *more Camerae*, ma con la giurisdizione e autorità di giudici ordinari di Ferrara, della qual città, ed altri luoghi suddetti l'entrate siano tutte di qualsivoglia qualità del signore Don Cesare sino al dì della sua uscita.

Inspatronatus prepositurae Pomposae.

VI. Rimangano ancora a lui ed a' suoi eredi e successori, così universali come singolari, solamente il inspadronato della prepositura di Pomposa e quello della pieve del Bondeno con tutte le loro pertinenze, ed inoltre abbia e li resti il diretto dominio e ragioni che si trova avere presentemente sopra i beni allodiali di qualunque qualità, siccome erede del si-

gnor duca Alfonso, felice memoria, e come a nome suo proprio con li suoi emolumenti ed onoranze.

Possessiones nonnullae in territorio Carpii.

VII. Che Sua Santità faccia dare con effetto liberamente, e senza alcun pagamento, al signore Don Cesare, o a' suoi eredi tutte le possessioni della Lama del Carpigiano con le loro case ed edifici che ebbe già il vescovo di Bologna, e possede presentemente l'arcivescovo di Bologna, per la transazione e convenzione fatta già sopra Cento e la Pieve fra il duca Alfonso, di felice memoria, ed il detto vescovo di quel tempo, e tutto si faccia in forma amplissima *etiam* in ogni altro modo migliore.

Stata quantitas salis ibi assignata.

VIII. Che la Camera Apostolica dia ogni anno al signor Don Cesare, suoi eredi e successori, quindici mila sacca di sale nei magazzini di Cervia per il medesimo prezzo, peso, misura e maniera che dava al duca Alfonso II, e possa il signor Don Cesare levarlo da Cervia e transitarlo liberamente per il Po e ducato di Ferrara senza pagamento di dazio alcuno, e detto sale si dia di terziaria in terziaria, cioè ogni quattro mesi la rata, cominciando dal primo giorno di questo mese di gennaio.

Honores aliqui praerogativae.

IX. Che il detto signor Don Cesare ritenga li gradi, luoghi, sessioni, prerogative e preeminenzie per gratia speciale di Sua Santità, che havevano i principi di Este, mentre possedevano il ducato di Ferrara.

Bona restituta.

X. Che per li beni precariati dell'abbazia di Nonantula, Sua Santità si degni concedere alla città di Modena e a quei di Nonantula una bolla graziosa conforme alla Bonifaciana, o almeno conceda di poterli appropriare con liberarli della detta badia a cinque per cento del valore di essa da estimarsi da' periti.

Carpiensis civitas.

XI. Che in grazia del signor Don Cesare faccia Carpi città.

XII. Che l'illustrissimo e reverendis-

Dies rata pro possessione capientia.

simo signor cardinale Aldobrandino non possa, nè altri per la Sede Apostolica, entrare in Ferrara prima del giorno 29 del presente mese, nel qual tempo sarà partito il signor Don Cesare, e restandovi delle sue robe dette di sopra, possa egli mandarle anco poi liberamente nei Stati suddetti, e similmente non entri prima nel Ferrarese nè nelli altri luoghi che si relasciaranno gente armata.

Immunitas pro incolis.

XIII. Che sua signoria illustrissima e altri per la Sede Apostolica, passato che sarà il suddetto termine, entri nella città pacificamente, e provvegga che alcuno, sia di che qualità o condizione si voglia, non riceva danno.

Privilegium pro discendentibus.

XIV. Che a quelli, i quali vorranno andare col signor Don Cesare, o seguirlo poi, e a loro, e suoi eredi e successori sia concesso il goderē i suoi beni mobili, immobili e semoventi, e haverne le loro rendite liberamente come se abitassero, nè possano essere in alcun tempo astretti ad abitare in Ferrara, nè altrove, ancorchè avessero beni nello Stato Ecclesiastico, permettendosi però loro in praticare, conversare e trafficare liberamente.

Partes contractantes observantiam promissorum promittunt.

Quae Capitula, et quae omnia et singula supradicta, et in praesenti instrumento contenta partes praedictae obligantes, ut supra, promiserunt sibi invicem mutuo et vicissim praesentibus et stipulantibus, ut supra, attendere, observare, adimplere et exequi in omnibus et per omnia, prout in eis continetur, omni iuris et facti exemptione remota, et quocumque impedimento cessante, etiam iis de quibus necesse esset hic fieri specialis, et individua mentio, etiam talibus quae invalidarent vel invalidare possent praesens instrumentum tam respectu Sedis Apostolicae, quam praedicti domini Don Caesaris; quod instrumentum praelibatus illustrissimus D. cardinalis, ut supra, agens virtute dictorum Brevium et

facultatatum, et omni meliori modo quo potuit, promisit praedictae serenissimae Dominae, ut supra, stipulanti, quod Sanctissimus D. noster, auctoritate pontificia et consistorialiter, et de plenitudine potestatis, ac omni alio meliori modo convalidabit, illudque ratificabit in omnibus et per omnia in plenissima forma infra duodecim dies proximos, et praedictae serenissimae D. ut supra stipulanti de praedictis verbum et fidem dedit. Hoc etiam pacto inter dictas partes, qua supra, stipulatione hinc inde interveniente expresso, convento et adiecto, quod dictus D. Don Caesar teneatur et debeat ratificare omnia et singula in praesenti instrumento contenta statim habita convalidatione et ratificatione praedicta a SS.^{mo} D. N. Papa infra tempus habile; et hoc quia inter eos sic actum, dictum et conventum fuit, qua supradicta stipulatione inter eos praecedente et interveniente, et nihilominus renunciarunt dictae partes exceptioni non facti, et non celebrati praesentis instrumenti, rei non sic gestae, forique privilegio, et omni aliae exceptioni, sive iuris beneficio, et statutorum illi auxilii sibi ipsi aut cuilibet earum competenti et competituro, promittentes sibi invicem mutuo et vicissim praesentibus et stipulantibus, ut supra, a se promissa attendere et observare specialiter Romae, Ferrariae, Bononiae et generaliter in omni alio loco, terra, castro, foro et iurisdictione etiam praedictis quantumcumque distantibus, et in praedictis locis, et quomodolibet eorum conveniri posse voluerunt, nulla fori vel feriarum exceptione obstante, diebus feriatis et non feriatis, feriis aliquibus alicuius conditionis praesentibus et futuris non obstantibus. Quibus ex nunc, prout ex tunc sponte renunciaverunt expresse; et si partes non attenderent et non observa-

Ratificatio huius instrumenti etiam a d. Cesare facienda.

1 Forte quemlibet (R.T.).

Pœna partis
non observantis
præscriptis in-
strumento con-
ditiones.

rent a se ut supra præmissa, voluerunt licere parti servanti, et suis, ut supra, sua auctoritate propria, et sine requisitione alicuius iudicis, ingredi, stare et apprehendere tenutam et corporalem possessionem honorum omnium et singulorum prædicti a se promissa non observantis, et suorum ut supra ubicumque, et de quibus pars a se promissa observans magis et melius dicta bona eligere voluerit, vel sui ut supra voluerint, et ea bona vendere, donare, alienare, vel penes se iusto pretio relinere tanquam sua bona propria iusto pretio empta et acquisita usque ad integram solutionem et satisfactionem totius tunc sibi debiti, suorumque damnorum, interesse et expensarum litis et extra. Quae damna, interesse et expensas sibi ipsis invicem reficere et restituere promiserunt, et de iis stare et credere suis nudo et simplici verbo, absque onere sui sacramenti, vel alia iuris aut testium probatione, remotis etiam in quocumque casu quibuscumque appellationibus et nullitatis dictionibus, et præmissis non contrafacere, dicere, vel venire per se, vel alium, seu alios sub poena, solemnī stipulatione præmissa, scutorum mille auri, et obligatione antedicta. Qua poena soluta, vel non, supradicta omnia et singula sint nihilominus perpetuo firma. Et ita tactis per dictum illustrissimum et reverendissimum D. cardinalem pectore, more illustrissimorum et reverendissimorum DD. S. R. E. cardinalium, et per dictam serenissimam Dominam Ducissam scripturis sacrosanctis, ad sancta Dei Evangelia in manibus nostrorum infrascriptorum notariorum in solidum rogatorum dictis nominibus in animas suorum principalium respective iurarunt. Acta et celebrata fuere supradicta omnia et singula in civitate Faventiae, in palatio dominorum antianorum dictae civitatis, praesen-

tibus ibidem perillustri et reverendissimo D. Hieronymo Mattiuccio, archiepiscopo Ragusinensi, illustri et rev. D. Erminio de Valentibus de Trevio Spoletanensis dioecesis, illustrissimo equite D. Camillo Evalengo, nobili Ferrariensi, et illustrissimo D. Leandro Grilenzono, collateralī in civitate Ferrariae, nobili Mutinensi, testibus ad præmissa omnia et singula vocatis, habitis specialiter atque rogatis.

Tenor vero supradicti mandati procurator serenissimae D. ducissae de verbo ad verbum sequitur, prout infra, videlicet.

In Christi nomine, amen. Anno Eiusdem nativitatis millesimo quingentesimo nonagesimo octavo, indictione II, die nona mensis ianuarii, Ferrariae in castro ducali, in camerino solitae residentiae infrascripti domini D. Caesaris, praesentibus testibus vocatis et rogatis, illustrissimo D. Hercule Estensi Musto, illustrissimo D. Ioanne Baptista Laderchio et illustrissimo D. Marco Antonio Riccio, dominus D. Caesar Estensis quondam D. Don Alphonsi, sponte, et ex certa eius animi scientia, et omni meliori modo, via, iure, causa et forma, quibus magis et melius potuit et potest, non revocando propter hoc aliquem alium suum procuratorem per eum hactenus constitutum, sed potius confirmando, fecit, constituit, creavit et solemniter ordinavit suam veram, legitimam actricem, factricem, procuratricem, negotiorumque infrascriptorum suorum gestricem, et quidquid melius dici, censei et esse possit, serenissimam madamam Lucretiam Estensem ducissam Urbini absentem tanquam praesentem, specialiter et expresse, ad nomen ipsius D. constituentis, et pro eo componendum, transigendum et concordandum, et quaecumque compositionem, transactionem et concordiam faciendum, ineundum et firmandum cum illustrissimo et reverendissimo cardinali Aldo-

Mandatum
procuratoris
Caesaris Estensis
favore Ducissae
Urbini, de quo
supra.

Extensio ipsius
supradicti man-
dati.

brandino, et alio quocumque, nomine Sanctae Sedis et Camerae Apostolicae, in et super tractatu ipsius compositionis tractatae et tractandae cum praedicto illustrissimo et reverendissimo D. cardinali nomine praedicto, super restitutione civitatis Ferrariae et aliorum locorum dependentium et connexorum, et qui ab ipsis partibus nominabuntur in capitulis transactionis in et per modum, et cum illis pactis, modis, formis, capitulis, promissionibus et obligationibus, quibus eius celsitudini videbitur et placuerit, et generaliter ad omnia alia et singula dicenda, facienda, gerenda, exercenda et procuranda, quae in praedictis et circa praedicta quomodolibet necessaria erunt et opportuna, et quae ipsemet constituens facere posset, si praesens esset, etiamsi talia forent, quae mandatum exigerent magis speciale, quam praesentibus sit expressum; dans praedictus dominus constituens praedictae serenissimae D. procuratrici, licet absentī, plenum, liberum, generale et speciale mandatum in plena, libera, generali et speciali administratione in praedictis omnibus et singulis et quolibet praedictorum, promittens quod dictus D. constituens dictae serenissimae D. procuratrici licet absentī, et mihi notario infrascripto uti publicae personae stipulanti et recipienti nominibus, et vice omnium et singulorum, quorum interest, intererit, aut in futurum interesse posset, seu poterit, se ipsum firmum, ratum et gratum perpetuo habiturum omne id, et quidquid quod per dictam serenissimam procuratricem actum, dictum, gestum et procuratum fuerit, sub hypotheca et obligatione omnium et singulorum sui et honorum suorum praesentium et futurorum. Ego Franciscus quondam D. Baptistae Rondoni, publicus apostolica et imperiali auctoritatibus notarius, et civis Ferrariensis supradictis

interfui, et ea rogatus scripsi, et subinde exemplari, et in hanc publicam formam redigi feci cum signo et nomine meo solito. Loco † signi predicti D. Notarii cum litteris legalizatis hic insertis. Et Ego Ludovicus Martini, Camerae Apostolicae notarius, qui de supradicto instrumento compositionis et transactionis in solidum una cum infrascripto D. Francisco rogatus fui, et de illo notam sumpsi, ideo hoc praesens publicum instrumentum subscripsi, signavi et publicavi in fidem praemissorum requisitus. Ego Franciscus Rondonus, publicus apostolica et imperiali auctoritatibus notarius, et civis Ferrariensis deputatus ab illustrissimo et reverendissimo D. cardinali Bandino in provincia Romandiola de latere legato apostolico, prout de huiusmodi deputatione constat in actis supradicti D. Ludovici, supradictis interfui et rogatus subscripsi una cum supradicto D. Ludovico, etc. In praemissorum fidem hic me subscripsi cum signo et nomine meis. Nos Octavius cardinalis Bandinus, provinciae Romandiola et Exarcatus Ravennae de latere legatus, universis et singulis praesentes visuris attestamus, supradictos DD. Ludovicum et Franciscum fuisse et esse legales et authenticos notarios, eorumque scripturis publicis in iudicio et extra adhibitum fuisse et esse fidem. In quorum, etc., praesentes fieri per notarium provincialem secretarium subscribi, et sigillo nostro muniri fecimus. Datum Faventiae, die xvi ianuarii mdcxviii. Ego Mercurius Sebastianus, secretarius, in fidem subscripsi.

§ 3. Cumque praedictae conventiones, pacta et capitula, ut praefertur, inita ad eiusdem Romanae Ecclesiae, Sedisque et Camerae praedictae utilitatem maxime pertineant, ipseque Caesar se eo pacto nostra et Apostolicae Sedis gratia et clementia dignum reddiderit; nos de omni-

Clemens pacta
omnia et capitula
habet et confirmat.

bus et singulis nunciis, supradicto procurationis mandato, colloquiis, consultationibus, promissionibus facultatibus et deliberationibus, super praemissis, tam a dicto Caesare, et eius nomine a Lucretia ducissa praedicta, quam ab eodem Petro cardinali habitis plene, integre et sufficienter informati, ac praedictarum nostrarum litterarum declarationis et promulgationis censurarum contra dictum Caesarem, ut praefertur, expeditarum, tenorem praesentibus pro expresso habentes, habita prius super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus in consistorio nostro secreto consultatione et deliberatione matura, de eorum consilio et unanimi assensu, conventiones, pacta et capitula praeinserta, omniaque in illis expressa et contenta, quae in universis et singulis eorum praesentibus hic pro repetitis et singillatim narratis haberi volumus in omnibus et per omnia, iuxta illorum continentiam et tenorem, nihil penitus addito, sublato, vel ulla ex parte detracto, aut immutato, ex certa nostra scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, ac omni meliori modo, acceptamus, omologamus et ratificamus, illaque acceptata, omologata, rata, ac grata habemus, validamus et confirmamus, necnon omnes et singulos tam iuris, quam facti, ac solemnitatum, etiam substantialium, ac quarumcumque inhabilitatum ad quovis actus iuridicos faciendos iuxta formam praedictarum nostrarum litterarum, etiam ob censuras et poenas praedictas incursas contractarum, et ad praemissa consequenda, et respective facienda forsitan obstantes, aliosque defectus, si qui intervenerint in eisdem, supplemus, ac ipsas conventiones, pacta et capitula eandem vim et efficaciam, idemque robur omnino habere et obtinere volumus, decernimus et declaramus, quam et quod haberent et obtine-

rent, si nos ipsi, de simili fratrum consilio et assensu, illa cum praedicto Caesare nominatim et in specie, etiam a principio, et priusquam dictae nostrae litterae emanassent, invissemus, nosque ipsos, ac successores nostros Romanos Pontifices, Sedemque et Cameram praedictas, illorumque bona omnia pro eorum observantia, iuxta praedictorum capitulorum formam, specialiter obligamus et hypothecamus, super quibus omnibus et singulis, seu ipsorum aliquibus, etiam quascumque particulares concessionem, seu expeditiones in forma solita cum clausulis et decretis necessariis et opportunis, simul, vel ad praesentem, prout eidem Caesari magis placuerit, et expediens esse videbitur nos facturos in verbo Romani Pontifici pollicemur.

§ 4. Et ulterius pro praemissorum, ex parte nostra, Sedisque et Camerae praedictae executione, de omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri et Pauli apostolorum Eius auctoritate, ex illa nobis sicut ligandi ita et solvendi a Domino attributa potestate confisi, de simili fratrum nostrorum consilio et assensu, tam praedictum Caesarem ex nunc, prout ex tunc, facta per ipsum reali, actuali et libera restitutione dictae civitatis et ducatus Ferrariensis cum omnibus suis pertinentiis ac aliis, iuxta eandem omnium et singulorum capitulorum praedictorum continentiam et tenorem, quam etiam fautores, ministros, consiliarios, complices, familiares, sequaces, populum, iudices, officiales, aliosque in poenas, ac etiam in eandem, in quam idem Caesar incidisse declaratus fuit, hactenus quomodolibet incursos, et in praedictis nostris litteris comprehensos, etiam quod aliquod ius aliis fuerit acquisitum, iuxta dictorum capitulorum formam, quorum omnium et singulorum nomina, cognomina, gradus, qualitates et circumstantias

Caesarem, eiusque fautores ab excommunicatione et caeteris poenis tam spiritualibus quam temporalibus absolvit.

Pontificis approbatio et promissiones.

praesentibus etiam pro expressis haberi volumus, a maioris excommunicationis, anathematis, maledictionis sententia ac aliis censuris ecclesiasticis, per quascumque Romanorum Pontificum constitutiones, ac litteras die *Coenae Domini* legi solitas, nec non etiam sacros canones generalium conciliorum, ac praesertim oecumenici generalis Concilii Tridentini decreta, ac etiam rebellionis, laesae maiestatis criminis in primo capite, nec non privationis gratiarum, titularum, honorum, praerogativarum, dignitatum, privilegiorum, favorum, facultatum quarumcumque, indulgentiarum, tolerantiarum, remissionum, libertatum, immunitatum, iurisdictionum et honorum quorumlibet tam allodialium et emphyteuticorum, quam etiam feudali, caeterorumque quorumcumque per eum ante praemissa forsitan a quibuscumque ecclesiis, vel ab eis quomodolibet dependentibus habitorum, seu quovis modo possessorum, ac in quibus, et ad quae ius sibi quomodolibet competebat, eundem Caesarem, et alios praedictos vigore sententiae, ac litterarum nostrarum praedictarum super declaratione et promulgatione earumdem censurarum respective incursis, et contra eos per nos inflictis et pronunciatis, auctoritate, potestatis plenitudine et tenore praedictis, gratiose absolvimus et liberamus, ac censuras et poenas huiusmodi illis et cuilibet eorum remittimus et condonamus, illosque universos et singulos unitati et communioni aliorum christifidelium plenarie restituimus, et cum personis ecclesiasticis super irregularitate contracta, eo quod censuris praedictis ligati se in divinis, non tamen in contemptum clavium, immiscuerint, dispensamus, fructusque propterea male perceptos illis condonamus, ac interdictum in Ferrariensi et aliis civitatibus, terris et locis in dictis nostris litteris

expressis per nos appositum, remittimus et relaxamus, nec non praedictum Caesarem eiusque filios, fratres, consanguineos, proximos, affines, coniunctos, fautores, consultores, adhaerentes, conversantes, complices et sequaces, et quemlibet eorum, acsi nominatim singuli praesentibus essent expressi, ad primaevam formam, gradus, honores ac successiones, dignitates et beneficia, aliaque bona tam in nostris litteris, quam in conventionibus, capitulis et pactis supradictis expressa et comprehensa, ac alias in pristinum, et eum in quo ante praemissa quomodolibet erant statum plenissime, in omnibus et per omnia, restituimus, reponimus et plenarie reintegramus, perinde acsi sententia et litterae nostrae praedictae nunquam emanassent, et censurae ac poenae inflictae non fuissent.

§ 5. Quocirca eidem Petro cardinali per apostolica scripta mandamus, ut nostro atque Ecclesiae, Sedis et Camerae praedictarum nomine civitatis et ducatus Ferrariensis, ac terrarum, castrorum, oppidorum, nec non arcium et fortalitorum, ac locorum quorumcumque praedictorum possessionem realem et corporalem (iuxta praedictorum capitulorum et conventionum continentiam et tenorem) apprehendat, ac a dilectis filiis communitatibus, universitatibus et hominibus civitatis Ferrariensis et aliorum locorum supradictorum, fidelitatis iuramentum recipiat, atque ipsa capitula et conventiones in omnibus et per omnia observet, et observari curet et faciat. Non obstantibus litteris nostris praedictis, ac regula nostra de non tollendo iure quaesito, quatenus opus sit, aliisve quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 6. Volumus autem ut tam Caesar, quam alii quicumque, vigore praesentium, a censuris et poenis praedictis absoluti, poeni-

Committit cardinali Abbrandino ut ducatus Ferrariensis realem apprehendat possessionem.

Iniungit absolvendis, ut impendantur a confessorio poeni-

bris et aliis annexis et connexis, per obitum praefati ducis Alphonsi, seu alias ad eandem Sedem devolutum et devoluta, et utile illorum dominium cum directo consolidatum esse declaravit, et huiusmodi reversionem, devolutionem et utilis cum directo dominio consolidationem acceptavit, ipsum ducatum et statum Ferrariae, cum omnibus supradictis, Sedi Apostolicae et Camerae reversum, unitum et incorporatum esse ac censi decrevit et declaravit omni meliori modo.

Et dictum ducatum C. A. unit subilliquo constitutioni Pii V de non alienandis.

§ 3. Et quatenus opus sit, eundem ducatum et statum, de novo eidem Sedi et Camerae univit et incorporavit, et dispositioni constitutionis praefatae Pii V subiaccuisse et subiaccere similiter decrevit et declaravit, Deoque Omnipotenti, Beatae Virgini, ac Ss. Apostolis Petro et Paulo perpetuo tribuit et dedicavit.

Die XIX Ianuarii MDCXVIII, apud S. Petrum, in Consistorio secreto, Romae.

Dat. die 19 Ianuarii 1598, pontif. an. VI.

Sequitur alia itidem declaratio et applicatio.

Sanctissimus in Christo Pater et D. N. D. Clemens, divina providentia, Papa VIII.

Idem Pontifex Deo agit gratias de recuperatione dicti ducatus.

§ 4. Dixit ducatum et statum Ferrariae iam fuisse recuperatum, idque sola Dei Omnipotentis misericordia factum esse, et propterea Illi ingentes esse gratias agendas, praesertim cum id, absque ulla sanguinis effusione, contigerit.

Iteratoque illum Cam. Apost. unit cum suis.

§ 5. Et iterato, ut magis enixam et exploratam eius voluntatem ostendat, iura iuribus addendo, ducatum et statum praefatum, omnesque illorum redditus, eidem Sedi et Camerae Apostolicae univit et incorporavit, et dispositioni constitutionis Pii V editae sub dat. IV kalen. Aprilis, pontificatus sui anno secundo, subiaccuisse et subiaccere similiter decrevit, Deoque Omnipotenti, B. Mariae Virgini et

Ss. Apostolis Petro et Paulo, quorum opus id factum fuit, perpetuo addixit et consecravit.

Romae apud S. Petrum, die undecima Februarii, millesimo quingentesimo nonagesimo octavo.

Dat. die 11 Februarii 1598, pontif. an. VII.

CLXXX.

Cardinali Aldobrandino in civitate et ducatu Ferrariensi de latere legato, ut facilius civitatem et ducatum praedictos a gubernio ducali, ad normam regiminis aliarum provinciarum Status Ecclesiastici redigere possit, amplissimae facultates conceduntur.

Dilecto filio nostro Petro S. Nicolai in Carcere diacono cardinali Aldobrandino nuncupato, nostro secundum carnem ex fratre germano nepoti, in universa Italia ac in civitate et ducatu nostris Ferrariensibus nostro et Apostolicae Sedis de latere legato

Clemens Papa VIII.

Dilecte fili noster, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Quoniam in regimine civitatis et ducatus nostrorum Ferrariensium, per nos singulari tuae fidei atque prudentiae nuper commisso, propter diversitatem gubernii ducalis, sub quo dicta civitas hactenus recta fuit, et ecclesiastici, sub quo deinceps erit, multa contingere possunt, quae in facultatibus legationis civitatis et ducatus praedictorum, ac in aliis facultatibus pridem tibi per nos concessis, non sunt expressa, ac speciali nota digna essent; nos ne propterea ducatus et civitas praedicti aliquod patiantur detrimentum, sed ut tu omnia, quae ad prosperum ac felix regimen illorum pertinent,

Cardinali legato amplissimas facultates concedit.

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

dirigere, statuere et de novo etiam in casibus in quibus oportebit, et tu expedire iudicaveris, ordinare possis, opportune providere volentes, ultra quascumque alias facultates supradictas (quarum tenores praesentibus pro expressis haberi volumus, quasque semper salvas et illaesas esse volumus) circumspectioni tuae, cuius singulari prudentiae, fidei et diligentiae gravissimis in negotiis toties probatae plane confidere, ac omnia tuto committere et credere possumus, modum et statum officiorum magistratuum tam optimatum, quam populi et gubernii temporalis, ac etiam custodiae, militiarumque et praesidiorum tam civitatis Ferrariae, quam aliarum civitatum, oppidorum, terrarum, castrorum et locorum eiusdem ducatus, prout tibi videbitur, immutare ac renovare, ac ad formam et methodum regiminis et gubernii aliarum provinciarum, terrarum et locorum eiusdem Status nostri Ecclesiastici redigere, seu alias iuxta tuam prudentiam et arbitrii tui voluntatem tam praemissa, quam etiam redditus et proventus Camerae nostrae Apostolicae, eorumque exactiones disponere et ordinare, ac quaecumque statuta, ordinationes et constitutiones, circa praemissa et alia quaecumque, prout tu magis expedire iudicaveris, condere, publicare et observari facere, nec non omnia et singula ad statum, gubernium, regimen et administrationem civitatis et ducatus, ac singulorum oppidorum, terrarum et locorum, atque custodiam arcium et fortalitorum, nec non populorum pacem et quietem, et annonae abundantiam spectantia, ac tam gratiam quam iustitiam concernentia, etiamsi talia forent, quae sub generali verborum significatione non venirent, sed specialibus indigerent vocabulis, ac speciali nota dignae essent, facere, gerere, ordinare, statuere, mandare et exequi facere, perinde in omni-

bus et per omnia possis, valeas ac debeas, ac nos ipsi facere, gerere, ordinare, statuere, mandare et exequi facere possemus, plenissimam, amplissimam et absolutam facultatem, potestatem et auctoritatem, apostolica auctoritate, praesentium tenore, concedimus et impartimur.

§ 2. Et nihilominus si aliqua per te fieri, statui et ordinari contigerit, quae tibi sub huiusmodi generali facultate minime compraehehendi videbuntur, ea nos, prout tu ad nos retuleris, nominatim omnia confirmabimus et approbabimus.

Spondetque se confirmaturum, quae confirmatione indigeant.

§ 3. Praeterea ut in huius tui regiminis initio erga illos, qui se in nos et Apostolicam Sedem devotos et fideles exhibuerunt, nostra et eiusdem Sedis beneficentiam magis ostendere, teque gratum et benevolum, ut decet, reddere possis, facultatem creandi aliquos laicos nobiles, usque ad numerum quindecim, in palatii et aulae Lateranensis comites, et Auratae Militiae equites, per alias nostras litteras tibi concessam, usque ad quemcumque numerum tibi benevisum, auctoritate et tenore praedictis, extendimus et ampliamus.

Facultatem comites creandi dat.

§ 4. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque.

Obstantia tollit

Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die XX Ianuarii MDCXVIII, pontificatus nostri anno VI.

Dat. die 20 Ianuarii 1598, pontif. an. VI.

CLXXXI.

Indultum Philippo II Portugalliae regi subdelegandi iudicem conservatorem in causis spectantibus ad militias Iesu Christi, S. Iacobi de Spatha et S. Benedicti de Avis in eodem Portugalliae regno.

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

Charissimo in Christo filio nostro Philippo Portugalliae et Algarbiorum regi catholico militiarum Iesu Christi, S. Iacobi de Spatha, et S. Benedicti de Avis regnorum Portugalliae perpetuo administratori, apostolica auctoritate deputato,

Clemens Papa VIII.

Charissime in Christo fili, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Maiestatis tuae, ac dilectorum filiorum priorum, maiorum commendatorum, maiorum praeceptorum, fratrum, equitum, militum et aliarum dignitatum, ac personarum militiarum Iesu Christi, S. Iacobi de Spata et S. Benedicti de Avis regnorum Portugalliae nominibus nobis nuper expositum fuit, quod cum ex Romanorum Pontificum indultis et concessionibus, in regali curia quidam iudex conservator generalis ad universitatem causarum praedictorum Ordinum a regibus Portugalliae eorumdem administratoribus deputari et mutari, ac alium, toties quoties opus est, nominari et subrogari consueverit, et maiestas tua, iuxta dicta indulta et concessionem huiusmodi, deputationes saepius fecerit et faciat. Verum quia aliquando contingit, praedictum iudicem conservatorem, aut infirmum existere, aut ab aliquibus suspectum allegari, aut alio impedimento detineri, nec propter loci distantiam, et tuam a dicto regno absentiam huiusmodi substitutio et subrogatio, quando opus est et res ita exigit, per eandem maiestatem tuam fieri possit; et propterea, causis huiusmodi suspensis remanentibus, militiae ac priores, commendatores, praeceptores, fratres, equites, milites et aliae dignitates, ac personae praedictae in eorum iuribus, ac tam in spiritualibus, quam temporalibus interim detrimenta patiuntur; cupis propterea, pro celeri causarum expeditione, et praedictarum personarum indemni-

tate, per nos, ut infra indulgeri: quare nobis eisdem nominibus fuit humiliter supplicatum, ut in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur.

§ 2. Nos igitur quorumcumque privilegiorum, indultorum, conservatoriarum et litterarum apostolicarum praedictis militiis et prioribus, commendatoribus, praeceptoribus, fratribus, equitibus, militibus, dignitatibus et personis concessarum tenores praesentibus pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, maiestati tuae, ut quaecumque praedictum iudicem conservatorem ad universitatem causarum a te vel successoribus tuis pro tempore deputandum, dummodo tibi ex indulto Sedis Apostolicae praemissa faciendi facultas suppetat, infirmitate, aut alio impedimento detineri, aut suspectum allegari contigerit, tu vel, te absente, consilium praedictorum ordinum militiarum, vulgo mensae conscientiae et ordinum nuncupatum, quod in eodem regno ad praedictarum militiarum gubernationem auctoritate apostolica est institutum, alium vel alios ad expeditionem causarum earundem motarum, et pro tempore movendarum, cum eadem facultate et auctoritate quam ipse iudex conservator deputatus habet, subdelegare, aut ipsemet iudex conservator ex indulto tuo ad earundem causarum expeditionem per alium seu alios, etiamsi sint extra loca, in quibus ipse conservator et iudex est deputatus, iuxta privilegia, indulta, conservatorias et litteras praedictas, procedere libere et licite possit et valeat; perinde ac si in praedictis privilegiis, indultis, conservatoriis et litteris praedictis hoc expresse nominatim concessum extitisset, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo facultatem concedimus et indulgemus.

§ 3. Non obstantibus felicis recorda-

Concessio facultatis.

Derogatio contrariorum.

tionis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, qua cavetur, ne quis extra suam civitatem, vel dioecesim, nisi in certis exceptis casibus, et in illis ultra unam diaetam a fine suae dioecesis ad iudicium evocetur, seu ne iudices a Sede praedicta deputati extra civitatem et dioecesim, in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alii vel alii vices suas committere praesumant; et de duabus diaetis, dummodo ultra tres diaetas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur (quodque subdelegati pro tempore huiusmodi non sint de personis, quae deputari possunt in conservatores), privilegiis quoque, indultis, ac litteris apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis et ad verbum insertis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris, die XXIV ianuarii MDXCVIII, pontificatus nostri anno VI.

Dat. die 24 ianuarii 1598, pontif. an. VII.

CLXXXII.

Indultum procuratoribus ecclesiarum cathedralium et metropolitanarum regnorum Castellae et Legionis, apud Sanctam Sedem et Matriti, percipiendi fructus et distributiones quotidianas suorum canonicatum et praebendarum, etiam per sex menses post completam procuracionem¹.

¹ Ex Regest. in Secret. Brevium.

Dilectis filiis congregationi generali procuratorum seu deputatorum Capitularum tam cathedralium, quam metropolitanarum ecclesiarum regnorum Castellae et Legionis ad oppidum de Madrid aut alio convocatis et pro tempore convocandis

Clemens Papa VIII.

Dilecti filii, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Exponi nobis nuper fecistis, vobis, ecclesiarum vestrarum negotiis, quae in dies occurrunt, tractandis admodum expedire, procuratores generales apud nos et Sedem Apostolicam, et in curia catholici Hispaniarum regis habere de gremio ecclesiarum vestrarum, seu etiam quorumcumque regnorum praedictorum collegiatarum per vos, seu maiori vestrum parte, aut generali congregatione huiusmodi absoluta, per ecclesiam Toletanensem et commissarios (a vobis deputatos seu deputandos) eligendos, utque id cum maiori eiusdem generalis procuratoris commodo fiat, nobis humiliter supplicari fecistis, quatenus procuratoribus praedictis, nunc et pro tempore existentibus, omnes et singulos fructus, redditus et proventus, iura, obventiones et emolumenta quaecumque in quibusvis rebus consistentia, nec non distributiones etiam quotidianas, etiam manuales solis praesentibus et actu residentibus dari solitas pro tempore, quoad apud nos et Sedem Apostolicam, et curiam regis praedicti ad huiusmodi negocia resederit, et quoad procuratorem apud Sedem Apostolicam commoraturum, etiam per sex menses post completum eius procuracionis officium concedere, aliasque in praemissis opportune de benignitate apostolica consulere dignaremur.

§ 2. Nos igitur supplicationibus huiusmodi inclinati, ac commoditati eorumdem pro tempore existentis procuratoris

Petito procuratorum.

Concessio de qua in rubrica.

providere volentes, illi concedimus et indulgemus quatenus, durante deputatione huiusmodi, ad residendum in ecclesiis, in quibus ipse canonicatus, et praebendas, ac dignitates et officia, aliave beneficia obtinuerit, dummodo tamen dignitates ipsae in cathedralibus et metropolitanis ecclesiis actu post pontificales maiores non sint, ac canonicatus et praebendae huiusmodi doctorales, magistrales, aut poenitentiarum, seu de lectura minime nuncupentur (quos pro tempore obtinentes in similes procuratores deputari nolumus), a quoquam nullo modo cogi aut compelli possint, et nihilominus omnes et singulos, ac quoscumque fructus, redditus, proventus, iura, obventiones et emolumenta quaecumque, ac undequaque provenientia, et in quibuscumque rebus et frugibus consistentia, necnon distributiones etiam quotidianas, ac etiam eas quae dumtaxat solis praesentibus, ac diurnis et nocturnis horis canonicis, et aliis divinis officiis personaliter interessentibus, ac dictae ecclesiae actu et realiter inservientibus dari et concedi solent, manuales et quocumque alio nomine et vocabulo nuncupentur, etiamsi in illis primam, et eam quam vocant, rigorosam residentiam non fecerint, pariformiter et perinde ac si inibi praesentes, et in illis per se ipsos etiam quotidie horis tam diurnis quam nocturnis, aliisque personaliter inservirent, et divinis officiis supradictis interessent, actuque inservirent.

§ 3. Mandantes in virtute sanctae obedientiae, ac sub indignationis nostrae, necnon excommunicationis latae sententiae eo ipso incurrendis poenis, dilectis filiis decanis, archidiaconis, prioribus, praepositis, cantoribus, scholasticis, canonicis et capitulis, ac thesaurariis, sive depositariis ecclesiarum, in quibus dignitates, canonicatus, et praebendae, ac

beneficia huiusmodi fuerint, aliisque personis ecclesiasticis, quaecumque praefulgeant dignitate, quatenus praedictos fructus, redditus, proventus, iura, obventiones et emolumenta, distributiones etiam manuales, ac alia iura praedicta dignitatum, canonicatum et praebendarum, ac officiorum, aliorumque beneficiorum huiusmodi procuratoribus praedictis nunc et pro tempore, ut praefertur, existentibus, etiam quoad procuratorem apud Sedem Apostolicam commoraturum per sex menses post completam et finitam eius deputationem, prout ipsis, si apud ecclesias huiusmodi personaliter resideret, et horis praedictis et aliis divinis officiis personaliter interesset, darentur, realiter et cum effectu consignent et praestent, ac ab iis, ad quos spectat et spectabit in futurum, praestari et consignari faciant.

§ 4. Non obstantibus praemissis, ac apostolicis, necnon in provincialibus et synodalibus universalibusque conciliis editis specialibus vel generalibus constitutionibus et ordinationibus, ac ecclesiarum huiusmodi etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, etiam illis, eorumque praesulibus et capitulis, aliisque superioribus, et personis sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis clausulis et decretis in contrarium forsitan quomodolibet concessis, confirmatis, approbatis et innovatis, etiamsi in illis caveatur expresse, quod nulli fructus alicui, nisi personaliter residenti, dentur. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua et expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma

Contrariorum derogatio.

ad hoc servanda foret, eorum omnium et singulorum tenores, ac si de verbo ad verbum praesentibus exprimerentur, pro plene et sufficienter expressis haberi volumus, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Nos enim procuratoribus ipsis sic deputatis, vel pro tempore deputandis, iuramenta de observandis statutis et consuetudinibus supradictis per eos iam forsitan praestita et praestanda, auctoritate et tenore praemissis, relaxamus, ipsosque ob illorum non observationem periurii reatum, aut censuras, vel poenas ecclesiasticas incurtere non posse, neque debere; ac si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, irritum et inane decernimus.

Exequutores huiusmodi concessionis designati.

§ 5. Quocirca dilectis filiis causarum curiae Camerae Apostolicae generali auditori, ac nostro et Apostolicae Sedis in Hispaniarum regnis nuncio, et eiusdem Status Ecclesiastici commissariis pro tempore existentibus per praesentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum per se vel alium seu alios procuratoribus praedictis in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes faciant auctoritate nostra eos praemissis omnibus et singulis, iuxta praesentium tenorem, pacifice frui et gaudere. Non permittentes eos desuper a quoquam quomodolibet indebite molestari: contradictores quoslibet et praemissis non parentes per sententias, censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione posposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Alia derogationes.

§ 6. Non obstantibus quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac statutis et consuetudinibus praedictis, privilegiis quoque, indultis et litteris apo-

stolicis in contrarium quomodolibet concessis, approbatis et innovatis. Quibus omnibus, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda foret, illorum tenores praesentibus pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Aut si decanis et Capitulis praedictis, vel quibusvis aliis communiter vel divisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem.

Datum Romae apud S. Petrum sub anulo Piscatoris, die xxviii febr. MDXCVIII, pontificatus nostri anno vii.

Dat. die 28 februarii 1598, pontif. an. vii.

CLXXXIII.

Beatum Gherardum Sagredum martyrem, ex Ordine sancti Benedicti, Martyrologio Romano adscribi posse concedit.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Quae ad beatorum martyrum venerationem augendam pertinent, ea libenter concedimus, prout piorum vota exposcunt, ac alias in Domino salubriter conspiciamus expedire.

§ 1. Cum itaque, sicut accepimus, beatus Gherardus Sagredus, Ordinis sancti Benedicti, ex nobilitate Venetorum primus et unicus martyr, in dicta civitate

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

Venetiarum in magna veneratione habeatur; nos, ut fidelium devotio erga dictum beatum martyrem magis in dies augeatur, supplicationibus dilecti filii Bernardi Sagredi, procuratoris sancti Marci, nomine, super hoc nobis humiliter porrectis, inclinati, ac de venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium congregationis sacrorum rituum sententia, ac supplicationibus dilectorum filiorum Augustini sancti Marci Veronensis, et Caesaris sanctorum martyrum Nerei et Achillei titularum Baronio nuncupatorum, Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium, ipsum beatum Gherardum in *Martyrologio Romano* adscribi et inseri posse, auctoritate apostolica, tenore praesentium, concedimus et indulgemus.

Obstantium derogato.

§ 2. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, caeterisque in contrarium facientibus quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum sub anulo Piscatoris, die x martii mdcxviii, pontificatus nostri anno vii.

Dat. die 10 martii 1598, pontif. an. vii.

CLXXXIV.

Confirmatio libertatum et privilegiorum alias patronis hospitalis de Utrera, Hispalensis dioecesis, per diversos Romanos Pontifices concessorum, cum declaratione quod administratores dicti hospitalis non possint cogi ab archiepiscopo eiusque officialibus ad reddendam rationem.

Clemens Papa VIII.

ad perpetuam rei memoriam.

Promemium.

Ex iniuncto nobis apostolici muneris debito, ea quae a Romanis Pontificibus,

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

praedecessoribus nostris, ad hospitalium et piorum locorum conservationem et commodum concessa sunt et approbata, ut firmiter perpetuo subsistant, apostolicae confirmationis robore confirmamus, prout in Domino salubriter conspicimus expedire.

§ 1. Cum itaque, sicut accepimus, felicis recordationis Leo X, certis tunc expressis causis, adductus, in limine fundationis hospitalis sub invocatione Resurrectionis Redemptoris Domini nostri Iesu Christi oppidi de Utrera, Hispalensis dioecesis, ipsum hospitale illiusque bona a pro tempore existentis archiepiscopi Hispalensibus, eiusque vicariorum et aliorum officialium generalium, et aliorum quorumcumque superiorum, etiam subsidii iudicium iurisdictione, dominio et superioritate, ac a quocumque subsidio perpetuo exemerit et liberaverit, ac Sedi Apostolicae immediate subiecerit, ipseque, et deinde piae memoriae Paulus Papa III et Pius Papa IV, praedecessores nostri, nonnullas libertates, exemptiones, gratias, immunitates, privilegia, seu indulta eidem hospitali, seu illius patronis, rectoribus, ac capellanis seu ministris concesserint et approbaverint.

§ 2. Nos eorum omnium, ac desuper confectarum litterarum tenores, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro expressis ac insertis habentes, supplicationibus dilectorum filiorum modernorum patronorum, seu rectorum dicti hospitalis hac in parte inclinati, supradictam exemptionem et liberationem a iurisdictione, dominio et superioritate archiepiscopi Hispalensis, eiusque vicariorum, et aliorum officialium generalium et aliorum supradictorum, quatenus in limine fundationis, ut praefertur, exemptio et liberatio concessa sint, et sacri Concilii Tridentini decretis non repugnent, necnon omnes et

Leo X hoc hospitale Romanae Ecclesiae immediate subiectioni voluit.

Aliique Pontifices alia ei privilegia concesserunt.

Eadem confirmat Clemens.

singulas libertates, gratias, immunitates, exemptiones, sive privilegia, aut indulta dicto hospitali, ac illius patronis, seu rectoribus et capellanis, sive ministris per dictos praedecessores concessa et approbata, ac litteras eorundem praedecessorum desuper expeditas, omniaque in illis contenta, apostolica auctoritate, tenore praesentium, perpetuo approbamus et confirmamus, ac illis apostolicae firmitatis robur adiicimus, ac omnes et singulos tam iuris quam facti defectus, si qui intervenerint in eisdem, supplemus.

Declarat eius administratores ab archiepiscopo cogi non posse ad rationes reddendas.

§ 3. Necnon, de sententia venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium decretorum Concilii Tridentini interpretum, harum serie, decernimus, dictum archiepiscopum, seu officiales non posse cogere administratores dicti hospitalis ex cap. ix, sess. xii dicti Concilii ad reddendam sibi rationem administrationis honorum dicti hospitalis, nec ipsum hospitale, illiusque bona, et officiales, capellanos, et alias personas sub dicto capite ullatenus comprehendere; inhibentes propterea eidem archiepiscopo, ac vicario, seu officialibus, ac superioribus et subsidii iudicibus praefatis, ne administratores, seu rectores, aut patronos, nec non capellanos, seu ministros praedictos desuper quoquo modo molestare, perturbare, seu inquietare audeant vel praesumant.

Clansula.

§ 4. Ac decernentes praesentes litteras nullo unquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio, seu intentionis nostrae, vel quopiam alio defectu, etiam ex eo quod interesse habentes vocati non fuerint, notari, impugnari, invalidari, aut ad terminos iuris reduci, seu in ius vel controversiam revocari posse; sicque per quoscumque iudices et commissarios quavis auctoritate fungentes, etiam causarum palatii apostolici auditores, et Sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, etiam

de latere legatos, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, ubique iudicari et definiri debere, necnon irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

§ 5. Quocirca dilectis filiis nunc et pro tempore existentibus Sancti Iacobi de Spatha Hispalensis, et Sancti Dominici oppidi civitatis nuncupatae de Xirex, Hispalensis dioecesis, prioribus ac praeceptoribus, seu commendatori Beatae Mariae de Mercede Redemptionis Captivorum, oppidi et dioecesis huiusmodi, per praesentes mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut unus eorum, per se vel alium seu alios, praesentes litteras, et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte patronorum, seu rectorum dicti hospitalis fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra eos praemissis omnibus et singulis pacifice frui et gaudere; nec permittant ipsum hospitale, eiusque bona desuper ab eodem archiepiscopo, seu vicariis, aut officialibus huiusmodi, vel quibusvis aliis subsidii iudicibus desuper molestari aut perturbari. Contradictores quoslibet ac rebelles et praemissis non parentes per sententias, censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Exequutores huiusmodi constitutionis deputat.

Obstantia tollit.

§ 6. Non obstantibus recolendae memoriae Bonifacii Papae VIII, similiter praedecessoris nostri, de una, et concilii generalis de duabus diaetis, dummodo quis vigore praesentium ad iudicium ultra tres diaetas non trahatur, aliisque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, et contrariis quibuscumque. Aut

si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die xxviii martii MDXCVIII, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 28 martii 1598, pontif. an. VII.

CLXXXV.

Declarat Papam Romae esse eligendum, si ipse extra Urbem decesserit¹.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Prooemium

Humanae vitae quotidianis periculis obnoxia imbecillitas, et gravissimi oneris, quod iamdiu, divina disponente clementia, sustinemus, magnitudo nos admonet, ut non solum ea, quae praesens rerum ac temporum ratio postulat, sollicito ac diligenter curemus, verum etiam ut praecipuis ac difficillimis rebus, quae humanitus evenire possunt, mature ac prudenter consulamus.

§ 1. Cum itaque nuper, sicut Domino placuit, singulari et expresso divinae ipsius benignitatis praesidio ac munere, civitatem et ducatum nostrum Ferrariensem ad nos, et Romanam Ecclesiam devolutum, tuto ac pacifice pro eadem Ecclesia recuperaverimus, et hoc tempore quibusdam gravibus et necessariis causis adducti, superna favente gratia, una cum plerisque venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, et cum nonnullis nostris et Romanae Curiae officialibus, ad eandem civitatem accedere, et in ea atque etiam in civitate nostra Bononiae, ac forsitan in nonnullis aliis temporalis

¹ Ex Regest. in Secret. Brevium.

ditionis ecclesiasticae civitatibus, prout expedire iudicabimus, aliquot mensium spatio, brevi tamen, uti in Domino confidimus, ad almam Urbem nostram reversuri, commorari deliberaverimus, rerum gerendarum, et opportuni boni occasionem, pro officii nostri munere, et subditorum ac gregis commissi utilitate praetermittere minime volentes, et praeterea diei mortis incertitudinem, et ipsam moriendi necessitatem provida meditatione considerantes, certum aliquod, et apostolica auctoritate firmum circa locum electionis futuri Romani Pontificis, si forte divinae voluntati (e cuius nutu mors et vita nostra pendent) placuerit ut, antequam ad eandem almam Urbem nostram revertamur, diem supremum claudamus, difficultatibus, quae ea in re suboriri possent, sublatis, decernere et stabilire statuimus. Licet enim ab aliquibus felicitis recordationis Romanis Pontificibus praedecessoribus nostris, et praesertim Gregorio X in Lugdunensi, et Clemente V in Viennensi Conciliis constitutum sit, electionem futuri Romani Pontificis in civitate vel loco extra Urbem, ubi Pontificem pro tempore existentem decedere contigerit, si modo ibi causarum et litterarum apostolicarum audientia fuerit, fieri debere: quia tamen, sicut accepimus, a nonnullis fortasse nimium curiosis in dubium revocari posse asseritur, an per huiusmodi constitutiones, si interim nos ab eadem urbe Roma cum Curia absentes universae carnis viam ingressuri essemus, circa locum celebrandae electionis praedictae pro conditione huius temporis, et propter futuram etiam aliquorum nostrorum et Romanae Curiae officialium absentiam, nisi huic dubitationi aliqua nostra declaratione occurratur, omni ex parte satis provisum sit; nos qui in eadem alma urbe Roma causarum et litterarum apostolicarum au-

Clemens post sui discessum huiusmodi audientiam Romae esse declarat.

dientiam propterea relinquimus, illamque relinquere tenore praesentium declaramus, idcirco videlicet, ut si ante nostrum reditum in Domino obdormierimus, electio futuri Romani Pontificis in ipsa urbe Roma, non autem in civitate Ferrariae vel Bononiae, neque alibi, ubi tempore obitus nostri cum nostra Curia erimus, celebrari debeat, habita super his cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus in consistorio nostro secreto matura deliberatione et diligenti examine, de ipsorum consilio et unanimi assensu, causarum et litterarum apostolicarum audientiam, etiam post nostrum discessum, in eadem urbe Roma remanere, nec per aliquorum officialium et dictae audientiae, quos nobiscum forsitan adducturi sumus, absentiam, ipsam causarum et litterarum apostolicarum audientiam alibi, quam in urbe Roma esse, dici aut censi posse.

Clausulae.

§ 2. Sicque per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, ac S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Futuri Pontificis electionem Romae faciendam esse statuit.

§ 3. Et successive futuri Romani Pontificis electionem in eadem urbe Roma, in palatio nostro apostolico, apud sanctum Petrum, et non in civitate Ferrariae aut Bononiae, vel alibi, ubi forsitan obierimus celebrari debere: constitutiones autem felicitis recordationis Alexandri Papae III, quae incipit: *Licet de vitanda*, et praedictas Gregorii Papae X in Lugdunensi, quae incipit: *Ubi periculum*, et Clementis Papae V in Viennensi Conciliis, quae incipit: *Ne Romani*, nec non Pii Papae IV, praedecessorum no-

strorum, quae incipit: *In eligendis*, circa electionem Romani Pontificis hactenus editas, quarum omnium tenores, praesentibus pro expressis et ad verbum insertis haberi volumus, quoad reliqua omnia et singula in eis contenta, et iuxta earum declarationes et usum in suo robore permanere, et respective ab eisdem Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, aliisque omnibus, ad quos spectant, inviolabiliter observari debere, auctoritate nostra apostolica, tenore praesentium, statuimus, decernimus, praecipimus et ordinamus.

§ 4. Caeterum electionem, si alibi contra praesentium nostrarum litterarum tenorem per eosdem cardinales fiat, nullam et irritam fore, ipsosque cardinales ad aliam electionem in ipsa urbe Roma, iuxta earundem praesentium formam, procedere debere, et per eos in praemissis, aut contra ea nullatenus dispensari, vel aliquid statui et definiri posse etiam decernimus.

§ 5. Volumus insuper et mandamus, ut tunc, cum certus nuntius mortis nostrae Romam advenerit, seu allatus fuerit, aut eiusdem mortis notitia habita fuerit, statim cardinales in Urbe praesentes novendiales exequias pro anima nostra de more inchoare et celebrare, ac conclave, et caetera necessaria et consueta parari facere, atque alios cardinales absentes, iuxta memoratas constitutiones Gregorii X et Pii IV, per decem dies a die dicti nuntii, seu certae notitiae expectare; ipsis vero decem diebus elapsis, sequenti die, sive cardinales absentes venerint sive non, qui praesentes fuerint, missam de Spiritu Sancto celebrare, et statim conclave ingredi, et sine mora ad electionis negotium procedere, atque alia in dictis constitutionibus expressa facere et exequi omnino teneantur.

§ 6. Non obstantibus, quatenus opus

Quaecumque electionum, si alibi fiat, irrita.

Novendialis peragi et conclave Romae haberi vult.

Derogati con-
trariis. sit, praedictis Gregorii X et Clementis V,
atque aliis quibusvis constitutionibus et
ordinationibus apostolicis, caeterisque in
contrarium facientibus quibuscumque.

Clausulae poe-
nales. § 7. Nulli ergo omnino hominum li-
ceat hac paginam nostrorum declaratio-
nis, statuti, decretorum, praecepti, ordi-
nationis, voluntatum et mandati infringere,
vel ei ausu temerario contraire. Si quis
autem hoc attentare praesumpserit, indignationem
Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli
apostolorum Eius se noverit incursum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum,
anno Incarnationis Dominicae millesimo
quingentesimo nonagesimo octavo, tertio
kalendas aprilis, pontificatus nostri anno
septimo.

Dat. die 30 martii 1598, pont. an. vii.

CLXXXVI.

*Commissio collectori spoliatorum Portu-
galliae examinandi et decidendi cau-
sas vertentes inter archiepiscopum El-
borensem et militias Iesu Christi, Sancti
Iacobi de Spatha, et de Avis su-
per iure visitandi, etc.*

Venerabili fratri episcopo Targensi, seu di-
lecto filio nostro et Camerae Apostolicae
generali collectori in regnis Portugalliae
et Algarbiorum

Clemens Papa VIII.

Venerabilis frater, seu dilecte fili,
salutem et apostolicam benedictionem.

Ad Romani Pontificis munus maxime
pertinet, periculosis christifidelium diffe-
rentiis et scandalis, maxime inter eccle-
siasticas et militares personas, pendentibus,
quantum in Domino potest, obviare.

§ 1. Cum itaque nuper ad nos perla-
tum fuisset, inter venerabilem fratrem
1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

archiepiscopum Elborensem, eiusque of-
ficiales, visitatores et ministros ex una
parte, et conservatores, iudices, praela-
tos, commendatores maiores, et alios
praeceptores, priores, beneficiatos, equi-
tes, milites, fratres, caeterasque digni-
tates, personas et officialès, ac ministros
militaris ordinis de Avis¹ gravissimas dis-
sensiones, litigia, censuras, poenas, in-
carcerationes, sacrilegia et alia forsitan
indigniora existere, quibus in universo
Portugalliae regno universalia et conti-
nua scandala emanabant, ex eo quod
praedictus archiepiscopus et eius officiales,
ac visitatores, praetextu decretorum seu
declarationum sacri Concilii Tridentini
forsan vel litterarum apostolicarum, iuris-
dictionem ordinariam exercitantium, aut
aliarum quarumcumque praedictas ec-
clesias, commendas, fabricas, ac perso-
nas visitare, reparare et castigare inten-
debant, tamquam si non essent exemptae,
sed suae iurisdictioni subiectae, et prae-
cipue circa novam ecclesiam in oppido
de Borba ex redditibus ipsius commen-
dae fabricandam, aliisque diversis cau-
sis, litigiis, pendentibus et emergentibus
maxime molestabant. Contra vero prae-
dictae militares personae se, et ecclesias,
ac bona sua nullo modo a praedicto ar-
chiepiscopo et eius ministris, quacumque
ex causa, visitari posse nec debere prae-
tendebant, quia non solum ex variis Ro-
manorum Pontificum privilegiis, et anti-
quissimis stabilimentis, apostolica aucto-
ritate confirmatis aut approbatis, sed
etiam ex antiquissimis compositionibus,
concordiis et contractibus, ac consuetu-
dinibus, seu possessionibus omnimoda
personarum ac ecclesiarum praedictae
militiae visitatio ac dispositio ad regem
catholicum, tamquam eiusdem perpetuum
administratorem, eiusque successores pro
tempore existentes pertinebat, ac pro-
1 Deest forte *ex alia* (n. r.).

Orta con-
troversia inter
archiepiscopum
Elborensem et
militiam S. Be-
nedicti de Avis
super iure visi-
tandi, etc.

pterea in praedicto regno ac regia curia
non solum sit quidam iudex ac genera-
lis conservator ad universitate causarum
huius militiae, et aliarum apostolica au-
toritate fungens, sed etiam insigne tri-
bunal seu congregatio, vulgo mensa con-
scientiae et ordinum nuncupatum, eadem
apostolica auctoritate fundatum, ad quod
gravissimi et doctissimi viri deputantur
ad omnimodam praedictae militiae de
Avis, caeterarumque eiusdem regni mili-
tiarum gubernationem, iuxtaque anti-
quissima stabilimenta, possessiones et
consuetudines tam in Portugalliae, quam
in Castellae et Legionis, caeterisque Hi-
spaniarum regnis, quorum privilegiis et
possessionibus militiae Portugalliae per
apostolica indulta fruuntur, per prae-
latos, seu personas ipsarum militia-
rum ab ipso rege magno magistro,
seu administratore nominatas, generalis
visitatio fieri solebat, ad omnium perso-
narum ecclesiasticarum, commendarum,
iurium spiritualium et temporalium, fa-
bricarum caeterarumque rerum omni-
modam dispositionem, correctionem, re-
parationem: nec propterea praedictus
archiepiscopus, eiusque ministri circa hu-
iusmodi militiam sese intromittere pote-
rant, cum praeter rationem sit, ut quis
super aliqua causa ad duplex iudicium
trahatur, aut super uno delicto duplici
poena puniatur.

§ 2. Nos tantis scandalis obviare volen-
tes, per litteras nostras in forma brevis,
quarum tenorem hic pro expresso haberi
volumus, omnes et quascumque ex utra-
que parte personas a quibuscumque cen-
suris et poenis absolventes, ac super ir-
regularitatibus dispensantes, et fructus
forsan male perceptos condonantes, di-
lecto filio magistro Ferdinando Taberna
tunc spoliatorum et iurium Camerae Apo-
stolicae in regno Portugalliae collectori
generali commisimus ut, partibus audi-

tis, causam et causas huiusmodi cum o-
mnibus earum dependentibus, emergen-
tibus, annexis et connexis ad se avoca-
ret ac, appellatione remota, sine debito
terminaret.

§ 3. Cum vero dictus Ferdinandus col-
lector de licentia nostra in Italiam pro-
pediem reversurus sit, causas autem prae-
dictas, quae maximi ponderis et mo-
menti in illis partibus sunt, non solum
haecenus terminare, sed nec etiam forte
incipere potuerit; quinimo etiam in-
ter ipsum archiepiscopum, et alias re-
gnorum Portugalliae militiae Domini no-
stri Iesu Christi, et S. Iacobi aliae lites
et differentiae eadem de causa suscitatae
sint; nos statum et merita causae et cau-
sarum huiusmodi, ac nomina et cogno-
mina iudicum et colligantium, necnon
litterarum nostrarum praedictarum te-
nores, praesentibus pro expressis haben-
tes, et causas quascumque in statu et
terminis, in quibus reperiuntur, ad nos,
harum serie, a quibuscumque iudici-
bus avocantes, fraternitati tuae, frater
episcopo, per praesentes committimus
et mandamus, ut ad evitanda scandala,
quae ex praemissis provenire possent, si
praedictus Ferdinandus, antequam eius
in munere collectoris successor eo adve-
nerit, ex regnis Portugalliae discesserit,
litium et differentiarum huiusmodi effe-
ctum et prosecutionem, auctoritate no-
stra, suspendas, ac utrique parti ne in-
terim, donec dictus novus collector isthuc
pervenerit, in causis huiusmodi ad ali-
quos actus procedere, aut aliquid atten-
tare praesumant, eadem auctoritate inhi-
beas, ac partes praedictas et quamlibet
earum personam a censuris et poenis ec-
clesiasticis hinc inde promulgatis et latis,
plenarie absolvas.

§ 4. Tibi vero, fili collector, ut in causa
et causis huiusmodi tam quoad militiam
de Avis, quam etiam quoad militias Do-

Et autem in
Italiam rever-
tente episcopo
Targensi com-
mittit ut huius-
modi controver-
siam suspensam
decretis quous-
que illuc novus
collector perven-
iat.

Clemens huius-
modi causae ex-
aminationem Fer-
dinando Taber-
nae collectori
spoliatorum com-
misit.

Atque necesse col-
lectoris causas
eiusdem exa-

men et decisio-
nem demandat.

mini nostri Iesu Christi, et S. Iacobi de Spatha, inter easdem militias et earum commendatores, praeceptores, milites, fratres et alias quascumque personas, et praedictum archiepiscopum, eiusque ministros et officiales quoscumque, eisdem modo et forma, et cum eisdem facultatibus cum quibus dictus Ferdinandus, tuus in eodem munere antecessor, procedere poterat, iuxta litteras nostras praedictas ei directas, in omnibus et per omnia procedere possis et debeas, perinde ac si litterae praedictae tibi nominatim directae fuissent. Et nihilominus causam et causas huiusmodi in eisdem statu et terminis, in quibus reperiuntur, cum omnibus illarum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et connexis, totoque negotio principali audiendas, cognoscendas et sine debito terminandas, iuxta earumdem litterarum dicto Ferdinando directarum seriem, et cum facultatibus omnibus in eisdem litteris contentis, committimus et mandamus. Ac praeterea quod non solum ex archivis Portugalliae, sed etiam omnium conventuum militiarum totius Hispaniae scripturas et documenta ad hanc causam facientia extrahere et compulsare, ac in omnibus illis partibus testes etiam examinare valeas, facultatem impertimur.

§ 5. Non obstantibus quibuscumque litteris apostolicis, aut decretis, vel decisionibus, aut constitutionibus, seu quibuscumque aliis in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus et singulis eorum tenores praesentibus pro expresse habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, ac omnibus illis, quae in praedictis litteris voluimus non obstare, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 6. Praeterea tam tibi, frater episcope, quam tibi, fili collector, ut omnes utriusque partis personas, ministros et officia-

les a quibuscumque poenis et censuris, necnon delictis in utroque foro absolvere, et cum eisdem super irregularitate praemissorum occasione, et quia forsancensuris ecclesiasticis innodati, missas et alia divina officia, non tamen in contemptum clavium, celebraverint, per eos contracta dispensare, et cuilibet eorum fructus beneficiorum, aut commendarum per eos obtentorum indebite forsancceptos condonare valeas, facultatem impertimur.

Datum Romae apud S. Petrum sub anulo Piscatoris, die III aprilis MDXCVIII, pontificatus anno VII.

Dat. die 3 aprilis 1598, pontif. an. VII.

CLXXXVII.

Iurisdictio et facultates S. R. E. cardinalis de latere legati in alma Urbe dimissi, ob discessum Summi Pontificis Ferrariam versus, et ad alia loca Status Ecclesiastici.

Venerabili fratri nostro Innico episcopo Portuensi, S. R. E. cardinali de Aragona nuncupati, in alma Urbe nostra, nostro et Apostolicae Sedis de latere legato

Clemens Papa VIII.

Venerabilis frater,
salutem et apostolicam benedictionem.

Licet potestatis plenitudo desuper nobis commissa sit, et universi gregis Dominici, divina disponente clementia, curam habeamus, finem tamen humanae possibilitatis excedere non valentes, considerantesque quod circa singula per nosmetipsos apostolicae servitutis debitum absolvere non possumus, nonnumquam aliquos, et praecipue S. R. E. cardinales, in sollicitudinis nostrae partem

Prooemium.

assumimus, ut, ipsis vices nostras suppletibus, ministerium nobis desuper commissum, favente pietate superna, facilius et salubrius exequamur. Et quamvis ad cunctorum christifidelium provincias, civitates et loca paternum studium et diligentiam adhibeamus, ad almam Urbem tamen nostram aciem nostrae considerationis paternis affectibus dirigentes, illam, cives, incolas et habitatores eiusdem, tamquam peculiare filios et devotos, diligentiori cura intuemur, et super eorum felici regimine pacifico et tranquillo, ut praeserventur a noxiis, et optatis perfruantur incrementis, specialiter providere desideramus.

§ 1. Cum itaque ex gravissimis et urgentibus causis animum nostrum moventibus, ad civitatem et ducatum nostros Ferrariensem, ac alias provincias, civitates et loca temporalis ditionis ecclesiasticae (dimissis in eadem Urbe palatii nostri et Curiae Camerae Apostolicae causarum audientis, necnon gubernatore, locumtenente et senatore, et Dataria, seu vicecamerario, aut vicario, seu eius et Cancellaria nostra, cum plumbo, cappella, et eiusdem Cancellariae et aliis Curiae Romanae officialibus) nos conferre intendamus; nos interim bono et felici Urbis et Romanae Curiae praedictarum regimini providere volentes, et ad te potissimum, quem etiam in magnis et arduis Sacrosanctae Romanae Ecclesiae negotiis versatum, eximia probitate et fidelitate, rerumque gerendarum experientia, praecipua prudentia ac integritate comprobatum habemus, mentem nostram convertentes, ac sperantes quod ea, quae tibi duxerimus committenda, gratia tibi assistente divina, circumspice, prudenter, iuste et fideliter exequeris; te in Urbe praedicta, eiusque territorio, et districtu, ac civitatibus, terris et locis illi adiacentibus, nostrum, et

dictae Sedis legatum de latere, necnon omnium tribunalium et officialium, ac ministrorum etiam iustitiae, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, generalem et specialem superintendentem, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, auctoritate apostolica, tenore praesentium, usque ad beneplacitum, vel ad eandem Urbem reditum nostrum dumtaxat, creamus, constituimus et etiam deputamus.

§ 2. Dantes tibi harum serie pariter et concedentes plenam, liberam et omnimodam potestatem, et facultatem, ac auctoritatem Urbem, civitates, et loca praedicta cum eorum territoriis, districtibus et pertinentiis, necnon personas, cives, habitatores etiam curiales, et ipsam Romanam Curiam sequentes, seu ad eandem undecumque venientes, dum in ea fuerint, seu in ea degerint, et incolas eiusdem, cuiuscumque status, gradus, ordinis, praecminentiae, dignitatis etiam pontificalis fuerint, ac eiusdem Romanae Curiae officiales existant, etiamsi se exemptos a quocumque legationis officio praetenderent, nostro et dictae Romanae Ecclesiae nomine gubernandi, regendi et administrandi, ac prout coelestis gratiae infusio et tua prudentia persuadebunt, reformandi et corrigendi, occupata recuperandi, necnon illa et alia deformata in pristinum et debitum statum reducendi.

§ 3. Causas civiles et criminales, ecclesiasticas et spirituales, etiam beneficiales, ac matrimoniales, et profanas, ad forum ecclesiasticum et saeculare quocumque iure spectantes, ac mixtas, intra terminos tuae legationis, et vicariatus huiusmodi, per viam appellationum quaruncumque, vel recursus, una cum negotio principali coniunctim vel divisim, vel alias, prout tibi visum fuerit, ac cum omnibus et singulis earum incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis et

Cum potestate
almam Urbem
et degentes in
ea etiam exem-
ptos gubernandi

Causas crimi-
nales, via ap-
pellationis et
recursus cog-
noscendi

Derogat con-
trariis.

Utrique alias
concedit facul-
tates.

connexis, per te, vel alium, seu alios audiendi, cognoscendi, etiam summarie, simpliciter et de plano, sine strepitu, ut praefertur, et cum reiteratione terminorum ex stylo curiae, seu natura observari consuetorum, ac etiam cum illorum omissione, illasque decidendi et terminandi.

Quasquamque sententias exequendi.

§ 4. Et quascumque sententias per te, seu etiam alios iudices quoscumque latas, tam in Romana Curia quam extra eam, etiamsi in rem transiverint iudicatam, executioni debitae, cum decreto litterarum exequutorialium, seu mandati executivi, et cum invocatione brachii saecularis demandandi. Dictarum causarum cognitionem, terminationem et executionem in casibus recursus, prout expedire iudicaveris, suspendendi.

Curiales et officiales coercendi.

§ 5. Ac etiam in ipsa Urbe, quamdiu ab ea absentes fuerimus, in quoscumque curiales, et ipsam Curiam sequentes, et officiales quoscumque ipsius Curiae nostrae, ac quaecumque Urbis tribunalia, et ipsorum officiorum et tribunalium praesidentes cuiuscumque dignitatis, status, ordinis et conditionis fuerint, omnimodam iurisdictionem, et generalem ac specialem superintendentiam exercendi.

Discordias componendi.

§ 6. Necnon etiam inter comites, et barones, et milites, dominos temporales et nobiles, et personas alias saeculares et ecclesiasticas, necnon communitates, et universitates, et populos, ac omnes alios saeculares discordes et differentes Urbis, terrarum, locorum et districtus praedictorum pacem et concordiam faciendi, et inter eos pro huiusmodi pace et concordia inducias indicendi, ipsosque ad eas et ipsarum observantiam, quibuscumque poenis, districtioibus et censuris, prout tibi videbitur, compellendi. Concordes in pace, et charitatis vinculo confrendi et confirmandi.

§ 7. Rebelles et delinquentes, ac eius-

dem Romanae Ecclesiae hostes, censuris et poenis tam ecclesiasticis, quam aliis etiam pecuniariis et corporis afflictivis coercendi et corrigendi, ac ad nostram et dictae Romanae Ecclesiae unitatem reducendi. Ac praeterea pro bannitorum et perditorum hominum profligatione et extirpatione, tibi non solum in Urbe et districtu praedictis, sed etiam in provinciis nostris adiacentibus Patrimonii, Campaniae et Maritimae, ac illarum civitatibus, terris et locis quibuscumque nostras vices et voces, ac omnimodam facultatem, potestatem, auctoritatem et arbitrium contra quoscumque bannitos, facinorosos, eorumque receptatores, fautores, complices et sequaces, necnon contra communitates, universitates, ac civitates, terras et castra inter terminos tuae legationis et vicariatus huiusmodi, et alios cuiuscumque praeeminentiae, vel dignitatis existant, barones, feudatarios, duces et quavis auctoritate fungentes, etiam extrajudicialiter, ac manu regia, et secundum voluntatem, beneplacitum, dispositionem ac arbitrium tuum, appellatione, recursu et reclamatione quibuscumque remotis et reiectis, procedendi ad capturam, torturam, etiam nulla indiciorum decreta capi, aut aliquo praefixo termino ad defensiones faciendas, illosque omnes et singulos puniendi, tam in rebus et bonis, quam in personis, etiam usque ad poenam ultimi supplicii inclusive. Ac sententias quascumque corporales et ultimi supplicii, etiam in contumaciam, legitimis iudiciis non praecedentibus, a quibusvis iudicibus latas statim exequendi. Domos, vineas, possessiones, arces, fortalitia, moenia et alia quaevis bona rebellium et delinquentium devastandi, demoliendi ac publicandi. Coniunctos, affines et consanguineos delinquentium et aliorum praedictorum ad illorum redemptionem cogendi. Praeci-

Rebelles bannitos atque delinquentes puniendi.

Casus poenarum applicandarum aliquibus sine recensio-

piendi communitatibus, domicellis, baronibus et particularibus personis, ut homines et animalia, et alia necessaria pro bannitorum profligatione et aliis necessitatibus, sine aliqua mercede, accommodent. Ac praeterea quoscumque alios delinquentes poenis pecuniariis, exilii et relegationis ac etiam ultimi supplicii puniendi, ac puniri mandandi et faciendi; atque sub eisdem poenis ac privationibus praecipendi capitaneis, ductoribus, officialibus, et omnibus militibus, tam legionariis quam etiam stipendiariis, ad omnem requisitionem tuam, seu a te deutorum, sine aliqua mercede, ad arma capiendum et ad loca ipsis imperata accedendum, pugnandum, loca invadendum, renitentes occidendum, qui sine licentia recedere non possint. Et in eventum, quod dicti sicarii, banniti, et delinquentes, vel alii inobedientes in alia civitate et castro, seu fortalitio, et alio quovis loco, mediate vel immediate Sedi Apostolicae subiecto, reperiantur, si communitates, universitates, barones et alii, ad quos spectabit, eosdem sicarios et inobedientes, et alios quoscumque etiam non culpabiles, ad omnem tuam requisitionem seu tuorum officialium, vinctos in tuis vel eorundem officialium manibus tradere recusaverint, et non restituerint, tormentis bellicis moenia civitatis, oppidi, et fortalitii huiusmodi quatendi, expugnandi, et usque ad demolitionem violenter ingrediendi, etiamsi homicidia et mortes non culpabilium accidentaliter inde sequuta sint, sine ullo tam spiritualium, quam temporalium poenarum incurso. Necnon tibi, tuisque ministris, officialibus et militibus, in omnes armatos et conventiculas, nisi statim se in dictorum ministrorum manibus dedant, impetum faciendi, et contra resistentes praedictos, seu fugientes archibusia exonerandi, nec propterea de morte sequuta

teneantur. Novas quoque taleas et nominationes pro bannitorum et facinorosorum extirpatione, expensis Camerae Apostolicae, ad tuum libitum imponendi. Quoscumque etiam principes, duces, barones, civitates, castra, communitates et universitates, ausu temerario, conatibus tuis quocumque modo se opposentes, anathematis gladio feriendi, illos invadendi, exercitum cogendi, ac contra eos, ut publicos hostes, pugnandi; ducatibus, principatibus, baroniis et feudis, privilegiis, ac bonis illos perpetuo privandi, spoliandi, eorumque civitates, castra, loca et feuda quaecumque Camerae nostrae Apostolicae perpetuo uniendi, et applicandi, et incorporandi ipso facto absque alia iudicis declaratione. Necnon cum quibusvis principibus vicinis et longinquis super remissionibus bannitorum et aliorum delinquentium hinc inde conventiones faciendi; quae postquam facta fuerint, a nobis, et Sede Apostolica approbata censeantur, prout ex nunc approbamus. Atque a communitatibus et universitatibus quaruncumque civitatum, et locorum frumentum, vinum, stramina et alia victui necessaria arbitrio tuo subministrari faciendi. Atque omnia et quaecumque delicta contra quascumque personas, tam ecclesiasticas quam saeculares, commissa, etiam in crimine laesae maiestatis, exceptis tamen contentis, iuxta dispositionem iuris communis in primo capite, sequuta vel non sequuta condemnatione notoria vel occulta, etiam eorum quibus taleae et nominationes impositae fuerunt, etiam elapso anno remittendi. Non obstantibus felicis recordationis Pii Papae V, et aliis constitutionibus Summorum Pontificum praedecessorum nostrorum de bannitis loquentibus, quibus ad tuum libitum derogare possis, ipsosque delinquentes ad suum statum et honorem restituendi, in omnibus casibus gra-

Taleae pro bannitis extirpandis ponendae.

Non obstantibus constitutionibus Sa. Pontificum praedecessorum.

tiandi et componendi, etiamsi sint rebelles et diffidati (imposito tamen illis, donec pacem habuerint, arbitrio tuo, exilio a loco commissi delicti); ac salvos conductus ad libitum praedictis concedendi, atque omnia alia in praemissis omnibus et singulis, ac circa ea necessaria et opportuna, ac tibi benevisa, etiam speciali nota digna, quae nos ipsi facere possemus, faciendi, mandandi et exequendi, apostolica auctoritate, tenore praesentium, damus, tradimus, atque concedimus. Volumus autem, et apostolica auctoritate decernimus, quod praemissorum occasione, irregularitatis labem sive notam minime incurras, nec incurrere censearis.

Clausula contrariorum sublata.

§ 8. Non obstantibus praemissis, ac quorumcumque Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum constitutionibus et ordinationibus, ac quorumcumque civitatum, terrarum et locorum, communitatum et universitatum statutis, consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis quibuscumque personis, etiam pontificali, ducali, et quavis alia dignitate praeditis ac fulgentibus, quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis. Quibus omnibus, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores praesentibus pro sufficienter expressis et insertis habentes, ad effectum praesentium, specialiter et expresse, motu proprio, et ex certa scientia, ac de apostolica potestatis plenitudine, derogamus, contrariis quibuscumque. Aut si aliquibus communiter vel divisim ab eadem sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expres-

sam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

§ 9. Caeterum, ut erga personas nostri et Apostolicae Sedis devotas, te gratiosum ac liberalem valeas exhibere, tibi, ut quaecumque beneficia ecclesiastica simplicia dumtaxat, ac personalem residentiam non requirentia (quorum fructus, redditus et proventus, secundum communem aestimationem, verum annum valorem viginti quatuor ducatorum auri de Camera non excedant) in alma Urbe nostra, et in illius districtu, durante tua legatione huiusmodi, vacatura (illis, quae ad collationem alicuius ex venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, respectu episcopatum, titulorum, seu diaconiarum, aut etiam indultorum, vel alias quocumque modo pertinent, dumtaxat exceptis), quorum collatio et provisio dispositioni apostolicae specialiter, vel alias ex quacumque causa, etiam de necessitate exprimenda, praeterquam ratione familiaritatis nostrae, aut cardinalium viventium, generaliter reservata, seu ex quavis generali reservatione affecta fuerint, quibusvis personis idoneis, quibus tibi videbitur, etiam quaecumque, quocumque et qualiacumque, invicem tamen compatible beneficia ecclesiastica, obtinentibus et expectantibus, auctoritate apostolica conferre, et de illis providere pariter, libere et licite possis et valeas, facultatem et auctoritatem similiter concedimus et indulgemus. Decernentes collationes, provisiones et alias dispositiones per te de huiusmodi beneficiis faciendae perinde validas, firmas, et efficaces fore et esse, ac si nobis ipsis factae forent.

§ 10. Sicque ab omnibus censeari, et ita per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et inter-

Facultates conferendi nonnulla beneficia.

Clausula sublata.

pretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiti debere, ac irritum et inane quicquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Quibuscumque non obstantibus

§ 11. Non obstantibus praemissis, ac nostrae cancellariae regulis, aliisque constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac basilicarum et ecclesiarum quarumcumque, in quibus beneficia huiusmodi forsitan fuerint, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum, sub anno Piscatoris, die III aprilis, millesimo quingentesimo nonagesimo octavo, pontificatus nostri anno septimo.

Dat. die 3 aprilis 1598, pontif. an. VII.

CLXXXVIII.

Declaratio quod officiales et curiales, tam sequentes Pontificem in suo ab Urbe discessu, quam in ea remanentes, sint vere curiales, eorumque gaudeant praerogativis, et beneficia eorumdem Sedi Apostolicae remaneant affecta.

Clemens Papa VIII.
ad perpetuam rei memoriam.

Clemens ab Urbe discessurus.

Cum ob nonnullas graves et urgentes causas ad civitatem et ducatum nostrum Ferrariensem cum plerisque S. R. E. cardinalibus, et nonnullis nostris, et Romanae Curiae officialibus prope diem, annuente Domino, nos conferre, ac ibidem et in aliis forsitan temporalis ditionis ecclesiasticae locis per aliquot menses commorari statuerimus: cumque in alma Urbe nostra causarum et litterarum audientiam, nec non etiam Cancellariam nostram Apostolicam relinquamus, et praeterea di-

versi eiusdem S. R. E. cardinales, aliique Romanae Curiae officiales in eadem Urbe remaneant: nos, ne propterea dubitatio aliqua circa curiales ac officiales eiusdem Romanae Curiae oriatur, providere volentes:

§ 1. Hac nostra constitutione, tam eos qui nos sequuntur, quam eos qui in dicta Urbe remanserint, sive S. R. E. cardinales, sive officiales et curiales, aut alii quicumque eandem Romanam Curiam sequentes, fuerint, unam tantum, et non duas Romanas Curias constituere, eosque omnibus et singulis gratiis, privilegiis, antelationibus, praerogativis, declarationibus, indultis, facultatibus, concessionibus et consuetudinibus, etiam quoad acceptationes et provisiones beneficiorum faciendas, quibus cardinales, officiales, curiales et alii praedicti, dum nos in dicta Curia in eadem Urbe residemus, de iure et consuetudine utuntur, potiuntur et gaudent, seu uti, potiri et gaudere posse et debere, perinde ac si nos in eadem Urbe resideremus, auctoritate apostolica, tenore praesentium, statuimus, decernimus et declaramus.

Declarat tam sequentes Pontificem, quam remanentes in Urbe, esse vere curiales.

§ 2. Nec non etiam eandem Curiam censeari volumus, quoad beneficia, quae tam in dicta Urbe, et in civitatibus et locis ad quae accedemus, et in quibus in itinere eundo et redeundo pro tempore moram trahemus, quam per obitum illorum, qui nos et Curiam nostram sequuntur, seu ad nos, et ad eandem Curiam pro eorum negotiis accedent, et in itinere, sive eundo, sive redeundo diem claudunt extremum, quomodolibet vacabunt, neminemque de illis praeter nos disponere posse.

Eorumque beneficia Apostolicae Sedi affecta.

§ 3. Sicque per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, ubi-

Clausulae.

que iudicari et diffiniri debere, irritum-
que et inane, quicquid secus super his a
quoquam, quavis auctoritate, scienter vel
ignoranter, contigerit attentari, pariter
decernimus et declaramus.

Quibuscumque non obstantibus
§ 4. Non obstantibus quibusvis consti-
tutionibus et ordinationibus apostolicis et
Cancellariae Apostolicae regulis, caeteris-
que contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud S. Petrum, sub
annulo Piscatoris, die x aprilis MDXCVIII,
pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 10 aprilis 1598, pontif. an. VII.

CLXXXIX.

*Confirmatio transactionis initae inter uni-
versitates et homines Fori Saraceni,
Theodorani, vicariatus Ardiani, Case-
mattae et Subrivoli, vicecomitatus ec-
clesiae Metropolitanae Ravennatensis,
et thesaurarium generalem Camerae
Apostolicae super exemptionibus a so-
lutione onerum camerarium.*

*Dilectis filiis universitatibus et hominibus
Fori Saraceni, Theodorani, vicariatus Ar-
diani, Casemattae et Subrivoli, vicecomi-
tatus ecclesiae metropolitanae Ravenna-
tensis*

Clemens Papa VIII.

Dilecti filii,

salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.
Sincerae devotionis affectus, quo nos
et Romanam Ecclesiam prosequimini, pro-
meretur ut ea vobis libenter confirmemus,
quae inter Cameraam nostram Apostoli-
cam et vos, de mandato nostro transacta
sunt.

Theaurarius transactionis initae cum
§ 1. Cum itaque dilectus filius magister
Tyberius Caeradius, thesaurarius noster
generalis, vigore chirographi nostri, vobis-
t Ex Regest. in Secret. Brevium.

hisc communitatibus.
cum super solutione quorundam onerum
cameralium ad infrascriptam devenit
transactionem huiusmodi sub tenore, vi-
delicet:

Tenor transactionis.
§ 2. In nomine Domini, amen. Prae-
senti publico instrumento cunctis pateat
evidenter et sit notum, quod cum nuper
Sanctissimus in Christo pater et D. N. D.
Clemens divina providentia Papa VIII,
chirographum manu Suae Sanctitatis si-
gnatum direxerit et praesentari fecerit
illustrissimo et reverendissimo D. Tybe-
rio Caerasio, Suae Sanctitatis et Camerae
Apostolicae thesaurario generali, quod
dominatio sua reverendissima mihi ori-
ginaliter consignavit, tenoris infrascripti
videlicet:

*Monsignor Cerasio,
nostro tesoriere generale.*

Papae chirographum.
Pretendendo il viscontato di Ravenna,
per vigore de' privilegi concessigli da più
Pontefici nostri predecessori, essere esenti
dal pagamento di tutti li pesi camerari,
e perciò è in molta differentia col tesoriere
della nostra provincia di Romagna;
per il che desiderando noi che li nostri
sudditi vivano con ogni quiete, senza di-
sturbo veruno, abbiamo dato opera che si
ultimino e compongano dette differenze,
per terminazione delle quali detto viscon-
tato si è contentato di pagare alli detti
tesorieri la quarta parte delle imposizioni
che egli pretende, sia obligato pagare.
Laonde vi ordiniamo che obligandosi detto
viscontato di pagare il sussidio triennale
ed anco il quarto della tassa fatta dal detto
tesoriero sopra l'aumento della carne por-
cina, porto d'Ancona, galere, foglietta,
utensili ed alloggi de' soldati, lo liberiate
dal pagamento del restante di detta tassa
delle suddette imposizioni, come noi, per
tenore della presente, lo liberiamo, or-
dinando che mai per tempo alcuno possa

nè debba sopra di ciò essere molestato,
e derogando Noi per questa volta alla co-
stitutione di Pio IV: *De registrandis*, e
ad ogni altra cosa facesse in contrario.

Dato nel nostro palazzo apostolico li
22 di novembre 1597.

CLEMENS PAPA VIII.

Sequitur tenor transactionis, ut supra, laetae.

Ideo hinc est, quod anno a Nativitate
eiusdem Domini millesimo quingentesimo
nonagesimo septimo, indictione decima,
die vero XXIII mensis decembris, ponti-
ficatus eiusdem Sanctissimi in Christo pa-
tris et D. N. D. Clementis, divina provi-
dentia, Papae VIII, anno VI, coram reve-
rendissimo D. Tyberio Caerasio thesau-
rario praedicto, ac in mei reverendae
Camerae Apostolicae notarii publici in-
frascripti, testiumque infrascriptorum ad
haec omnia et singula vocatorum et ro-
gatorum praesentia, praesens ac princi-
paliter constitutus magnificus D. Guazzi-
nus de Guazzinis, de civitate Castelli,
procurator universitatum Fori Saraceni,
Theodorani, vicariatus Ardiani, Casemat-
tae et Subrivoli, vicecomitatus ecclesiae
metropolitanae Ravennatensis, ut docuit
instrumento publico per D. Americum
Gaudentium, notarium publicum Fori Sa-
raceni, die prima praesentis mensis de-
cembris rogato et publicato, tenoris, prout
in eo, sponte et ex eius certa scientia,
spontaneaue ac deliberata voluntate, ac
omnibus melioribus modo, via, iure, causa
et forma, quibus magis, melius, validius
et efficacius de iure fieri potuit et debuit,
ac potest et debet, earumdem universita-
tum nominibus et precibus, ex causa com-
positionis et transactionis huiusmodi, et
sine praeiudicio privilegiorum et exem-
ptionum dictis universitatibus quomodo-
libet concessarum, promisit Camerae Apo-
stolicae, dicto reverendissimo D. thesau-
rario stipulante, solvere realiter et cum
effectu, et pro dicta Camera Apostolica

exbursare in manibus D. thesaurarii pro-
vinciae Romandiolae pro tempore exi-
stentis, singulis annis, perpetuis futuris
temporibus, impositionem subsidii trien-
nalis et illius ratam eis assignatam inte-
graliter, nec non quartam partem infra-
scriptarum impositionum, et ratae et por-
tionis eis assignatae ex infrascriptis im-
positionibus, nempe carnis suinae, illius-
que augmenti, portus civitatis Anconae,
triremium, quatreni, fogliettae vini, uten-
silium, militum, hospitiorum, archivii et
pontis Felicis, itaut de scutis centum eis
assignatis, pro impositionibus praedictis
tantum ad solutionem scutorum viginti
quinque teneantur libere et omni exce-
ptione postposita, alias teneri voluerunt
ad omnia et singula damna, expensas et
interesse, de quibus quidem damnis, ex-
pensis et interesse, dictus D. Guazzinus,
quo supra nomine, stare et credere vo-
luit soli et simplici iuramento dictae rev.
Camerae, absque alicuius iudicis taxa-
tione, et boni viri arbitrato, et huiusmodi
promissionem dictus D. procurator fecit:
quia, versa vice, dictus reverendissimus
D. Tyberius Caeradius, thesaurarius praec-
dictus, in executionem praedicti chirogra-
phi, ac alias, meliori modo, ut supra, re-
misit et condonavit, ac exemptas et libera-
vit, ac exemptas et liberas fecit, declaravit
et esse voluit supradictas universitates, di-
cto earum procuratore una mecum no-
tario publico infrascripto praesentibus, ac-
ceptantibus, et legitime stipulantibus, ab
omnibus aliis, et singulis oneribus et im-
positionibus per Sedem et Cameraam Apo-
stolicam nunc impositis, et a dictis uni-
versitatibus, communitatibus, et earum
qualibet per Cameraam Apostolicam praec-
tensis, et non solutis, et pro tempore,
quavis urgenti et urgentissima causa, im-
ponendis, nec non reliquis tribus ex qua-
tuor partibus impositionum superius ex-
pressarum, iuxta formam praecursori chi-

Obligaciones
mutuam factae
pro conventio-
nis praesentiae
firmitate.

rographi, quod, et omnia et singula in illo contenta, in stipulationem deduxit ad favorem dictarum universitatum, qua supra stipulatione, intervenientium. Pro quibus omnibus et singulis, plenarie et firmiter tenendis, complendis et inviolabiliter observandis, dictus reverendissimus D. thesaurarius dictam Cameram, dictusque D. procurator, dictas universitates, illarumque homines, ac eorum haeredum et successorum bona, mobilia et immobilia, praesentia et futura, ubicumque existentia, obligaverunt et supposuerunt in ampliori, pleniori et districtiori forma Camerae Apostolicae cum omnibus et singulis submissionibus, constitutionibus, compulsionibus, iuribus, rigoribus, stylis, renunciationibus et aliis clausulis et cautelis in ampliori forma Camerae Apostolicae apponi solitis et consuetis, absque tamen aliqua procuratorum constitutione ad confitendum debitum, renunciando quibuscumque appellationibus et reclamationibus executionem praesentis instrumenti impediuntibus. Et sic, tactis pectoribus, more praelatorum, et scripturis sacrosanctis, ad sancta Dei evangelia iurarunt. Super quibus omnibus et singulis praemissis, petiitum fuit a me eodem rev. Camerae Apostolicae notario publico infrascripto, ut de praedictis omnibus unum vel plura, publicum seu publica, conficerem instrumentum aut instrumenta, prout opus fuerit. Actum Romae in aedibus solitae residentiae dicti reverendissimi D. thesaurarii, praesentibus ibidem DD. Octaviano Tuonio Parmensi, et Caesare Crencone de Isola, testibus ad praedicta vocatis, habitis, atque rogatis.

Ego Lucius Calderinus, Camerae Apostolicae notarius, de praemissis rogatus, praesens instrumentum subscripsi et publicavi, rogatus et requisitus.

Loco † signi.

§ 3. Cum autem firmiora sint ea, quae Sedis Apostolicae confirmationis praesidio muniuntur, vosque cupiatis transactionem huiusmodi apostolica auctoritate per nos confirmari, ideo nobis humiliter supplicari fecistis, ut in praemissis opportune providere de benignitate apostolica dignaremur: nos igitur vos specialibus favoribus et gratiis prosequi volentes, et vestrum singulos a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existitis, ad effectum praesentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutos fore consentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, praesertim instrumentum, ac in eo contenta et inde sequuta quaecumque, apostolica auctoritate, praesentium tenore, perpetuo confirmamus et approbamus, illisque perpetuae et inviolabilis apostolicae firmitatis robor adiicimus, ac omnes et singulos tam iuris quam facti defectus, si qui in eisdem intervenerint, supplemus, eaque valida, firma et efficacia perpetuo fore et esse, vobisque in omnibus et per omnia suffragari; ac ita per quoscumque iudices, ordinarios et delegatos, etiam Camerae praedictae praesidentes clericos, ac ipsum thesaurarium, nec non S. R. E. camerarium, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et diffiniri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari decernimus.

§ 4. Non obstantibus praemissis, ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis, nec non dictae Camerae, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et

Eandem transactionem confirmat Pontifex.

Derogat contrariis.

consuetudinibus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Ferrariae, sub annulo Piscatoris, die VI iunii MDXCVIII, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 6 iunii 1598, pontif. an. VII.

CXC.

Institutio magistratus et consilii centum virorum in civitate Ferrariae, cuius communitati nonnulla conceduntur privilegia.

**Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.**

Prooemium.

Inter praecipuas curas et sollicitudines, quas in suprema apostolici muneris, divina dispositione nobis commissi, functione dies noctesque animo versamur, postquam nimirum divinae placuit bonitati, ut civitatem et ducatum nostrum Ferrariensem ad nos et Sedem Apostolicam nuper legitime devolutum pro eadem Sede recuperarem, ea sane cogitatio postrema non est, qua illud omni studio quaerimus atque contendimus, ut rectam aliquam eiusdem civitatis bene et feliciter administrandae rationem, in iis etiam quae ad dilectos filios communitatem et homines eiusdem civitatis atinent, aequa ac stabili consilii, magistratus ac regiminis illius constituta forma ineamus. Quod certe eo inter alia consilio facimus, ut eorundem communitatis et hominum erga nos et apostolicam Sedem fides et obedientia eo pacto confirmetur, et ut mutua inter eos pax atque concordia in dies magis augeatur.

Consilium centum virorum in urbe Ferrariaensi instituit.

§ 1. Pro bono igitur civitatis nostrae Ferrariensis regimine unum consilium centum virorum, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo erigimus et instituimus; ipsumque consilium uni-

† Ex Regest. in Secret. Brevium.

Bull. Rom. Vol. X.

versam civitatem et communitatem Ferrariensem repraesentare, ac deliberationes per dictum consilium suscipiendas, et executioni demandandas, caeteraque per dictum consilium gerenda, iuxta tamen facultates infrascriptas, eandem vim, robur et efficaciam obtinere volumus et statuimus, ac si universus populus Ferrariensis in illis praesens fuisset, et suum unusquisque de populo consensum in eisdem praestitisset.

§ 2. Ipsum vero consilium de triennio in triennium, ut infra, renovari ac mutari debere statuimus.

§ 3. Pro consiliariorum autem dicti consilii electione, hac prima vice, infrascriptos octuaginta duos¹ consiliarios nominamus et eligimus, nulla personarum, gradus, seu praecminentiae habita ratione, perinde ac si sorte extracti essent. Per eiusmodi vero electionem aut scripturae ordinem nemini, quoad praerogativas antiquitatis aut nobilitatis, aliquo pacto praepiudicatum esse intendimus, sed unumquemque, qui hac prima vice in dictum consilium cooptatus, aut in numero viginti septem locorum infrascriptorum nostrae electioni reservatorum compraeiensus non fuerit, in eisdem terminis nobilitatis, gradus et honoris, in quibus antea reperiebatur, iuxta propriae conditionis, personae et familiae suae gradum et conditionem ac statum remanere, minusque aliquam, ea de causa, differentiam inter eosdem, etiam respectu electionis ad loca viginti septem praefata, constitutam esse aut fore declaramus.

Nomina autem consiliariorum praesentibus annotari fecimus, videlicet:

Aeneam Pium.

Iulium Thieni, marchionem Scandiani.

Entium Bentivolum.

¹ In Romana Editione, quam servatis verbis reddimus, nomina habentur tantum LXXVIII consiliariorum, ut hic (U.T.).

Quolibet triennio mutandum.

Ex his octuaginta duos nominat Pontifex pro prima vice.

Comitem Galeatium Tazzonum.
 Comitem Aloysium Bevilacqua.
 Comitem Guidonem Calcagninum.
 Comitem Alphonsum Turcum.
 Comitem Franciscum Villam.
 Comitem Hannibalem Manfredum.
 Comitem Aloysium Montecucculum.
 Comitem Carolum Strozium.
 Comitem Roverellum Roverelli.
 Comitem Iulium Sacratum.
 Comitem Herculem Mustum.
 Comitem Iulium Caesarem Varanum.
 Comitem Camillum Rondinellum.
 Comitem Scipionem Giliolum.
 Comitem Alphonsum Romeum.
 Comitem Thaddaeum Rangonum.
 Equitem Camillum Gualengum.
 Robertum de Obicibus.
 Ferdinandum Trottum.
 Equitem Galeatium Fiaschi.
 Antonium Montecatium.
 Comitem Alphonsum Mirolum.
 Baptistam Muzzarelli.
 Camillum Tolomaeum.
 Petrum Ioannem Bonleum.
 Alexandrum Andreatium.
 Equitem Alexandrum Cananum.
 Marocellum Marocelli.
 Galeatium Riminaldum.
 Fabium Fabianum.
 Alphonsum Prosperum.
 Renatum Catum, doctorem.
 Antonium Ariostum.
 Alphonsum Novariam.
 Franciscum Perondellum.
 Alphonsum Nasellum.
 Hannibalem Castellum.
 Ioannem Mariam Orabonum.
 Fulvium Villaforum.
 Iulium Morrurum.
 Timothaeum Bendadeum.
 Dominicum Corrigiarum, doctorem.
 Alexandrum Magnaninum.
 Alphonsum Lavezolum.
 Aloysium Nigrifolium.

Marcum Antonium Calcagnum.
 Io. Baptistam Boschettum, doctorem.
 Equitem Baptistam Guerinum.
 Andream Casalem.
 Io. Paulum Pochintestam.
 Io. Baptistam Gregorii.
 Ioannem Pasqualettum.
 Io. Baptistam Coccapanium.
 Aloysium Zerbinatum.
 Alexandrum Rovettum.
 Ludovicum Zavaglia.
 Alphonsum Brasciaulum.
 Thomam Pistoiam.
 Dionysium Arienti.
 Lanfrancum Giannellum.
 Hieronymum Curionem, doctorem.
 Camillum Giralduum.
 Antonium Nigrellum, doctorem.
 Iulium Auricaleum, medicum physicum.
 Ioannem Baptistam Bertazzolum, procuratorem.
 Alphaeum Prampolinum, doctorem.
 Paulum Sinardi, doctorem.
 Comitem Orlandum Crispum.
 Io. Baptistam Melam.
 Franciscum Rondonium, notarium.
 Ruggerium Caprilium, notarium.
 Alphonsum Garescum.
 Franciscum Sbarbaglia, notarium.
 Hieronymum Riccium, procuratorem.
 Iacobum Angelum, notarium.

§ 4. Reliquos decem et octo consiliarios ex mercatoribus seu artificibus eligi volumus, eorumque electiones infrascriptarum sex artium universitatibus, quae singulae tres consiliarios ex suo corpore seu collegio eligere valeant, perpetuo concedimus.

Artistarum seriei.
 Drapperiorum.
 Merciariorum.
 Nummulariorum.
 Aromatariorum.
 Fabrorum et Aurisicium insimul.

Reliqui decem et octo ex mercatoribus seu artificibus eligendi.

Quomodo praedicti centum et a quo eligendi.
 § 5. Pro renovatione vero praedicti consilii de triennio in triennium facienda, et occurrente infra triennium alicuius loci vacatione per alicuius mortem naturalem seu civilem, viginti septem consiliariorum in primo ordine descriptorum electionem nobis et successoribus nostris Romanis Pontificibus perpetuo reservamus. Aliorum autem quinquaginta quinque sequentium electionem ipsinet consilio, et reliquorum decem et octo supradictis artium universitatibus in perpetuum pariter concedimus.

Qui ab eligibilitate excludendi sint.
 § 6. Verum volumus ut, eodem tempore, duae personae de eadem familia in numerum consiliariorum assumi minime possint; utque in consiliarios eligendi, qui viginti annis minores, aut de legitimo matrimonio non sint, aut qui artem aliquam sordidam aut vilem per se ipsos exercuerint vel exercent, esse non possint.

Quomodo factenda sit electio.
 § 6. Occurrente igitur vacatione eiusque loci praedicti consilii per alicuius obitum, si defunctus fuerit de numero viginti septem consiliariorum nobis, et successoribus nostris, ut praefertur, reservatorum, magistratus pro tempore nos aut Romanum Pontificem pro tempore existentem, de huiusmodi vacatione certiores facere, ac pro alterius, in defuncti locum, surrogatione, supplicare tenebitur; si vero defunctus de numero quinquaginta quinque ad consilii electionem spectantium fuerit, volumus similiter, ut idem consilium, ad surrogationem alterius in locum defuncti, libere, servata hac forma, devenire possit et debeat; proposita nimirum per magistratum in primo consilio vacatione loci, sive locorum, quot quot fuerint, quilibet consiliarius, qui voluerit aliquem, aut aliquos pro ratione locorum vacantium, sive de eadem cuiuscumque defuncti familia, sive de alia, dummodo requisitas quali-

tates habeat vel habeant, prout liberit, libere nominare poterit, et recepta per secretarium eiusdem consilii cuiusque consilii nominatione, omnes nominati per scrutinia examinabuntur, et illi subiciuntur, et qui maiori votorum numero superior aut superiores erunt, is vel ii ad locum seu loca vacantia electi et surrogati censeantur.

Quomodo de triennio in triennium facienda renovatio.
 § 7. Porro huius consilii renovationem de triennio in triennium sic faciendam esse perpetuo ordinamus; viginti septem consilii nostrae et successorum nostrorum electioni reservati, in totidem ex eisdem aut aliis, arbitrio nostro et successorum nostrorum, eligendis familiis mutabuntur; alii vero quinquaginta quinque, et reliqui decem et octo in diversas personas, diversasque familias per ipsum consilium omnino mutari debent. Volumus autem ut tam personae, quam familiae, quae uno triennio, etiam per viam surrogationis in locum defunctorum, in praedicto consilio locum habuerint, altero triennio immediate sequenti a consilii officio vacare debeant. Fine igitur cuiusque triennii adveniente, per unum mensem ante huiusmodi finem, magistratus nobis aut Romano Pontifici pro tempore existenti, pro nova electione viginti septem priorum consiliariorum supplicare teneatur; nec non consilio electionem aliorum quinquaginta quinque proponere, et supradictis artium universitatibus electionem reliquorum decem et octo consiliariorum intimare curabit. Electionem autem dictorum quinquaginta quinque consiliariorum sic fieri debere ordinamus. Consilio legitime ad hunc effectum congregato, quilibet tam de magistratu, quam ex consiliariis, unum, qui antecedenti triennio in consilio locum non habuerit, neque de familia alicuius eorum qui locum huiusmodi habuerunt, existat, et qui requisitas qualitates habeat.

secretario communitalis seorsim nominare poterit, receptaque huiusmodi nominatione, omnes nominati scrutinio subiicientur, et finito scrutinio, antequam particularium nomina publicentur, ii demum usque ad numerum quinquaginta quinque in consiliarios sequentis triennii electi censebuntur, qui plura consiliariorum praesentium vota habuerint; et si in primo scrutinio numerus huiusmodi quinquaginta quinque impletus non fuerit, tunc ad novam aliorum, qui supererunt nominationem, et novum scrutinium, eisdem modo et forma servatis, procedi volumus. Artium vero universitates intra decem dies post intimationem per magistratum ipsis, ut praefertur, factam, ad electionem aliorum trium ex qualibet earum consiliariorum, de diversis tamen familiis, formam in huiusmodi electionibus servari solitam observando, omnino deveniant, eaque facta, capita ipsarum universitatum praedicto magistratui electorum nomina praesentent, sicque electi, dummodo requisitas qualitates habuerint, quod iudicio magistratus pro tempore existentis relinquimus, in consilio praedicto, futuro triennio, locum habebunt.

Deputato magistratus

§ 8. Magistratus ex corpore consilii eligatur, sitque decem personarum, quarum novem sapientes, et unus, qui erit caput eorum, iudex sapientum nuncupentur; hi per annum tantum in magistratu persistent; nec aliquis possit iterum, eodem durante triennio, ad magistratum assumi. Iudex ipse sapientum ex numero viginti septem priorum consiliariorum nostrae et Romani Pontificis pro tempore existentis electioni reservatorum; septem autem sapientes ex numero quinquaginta quinque posteriorum, et reliqui duo sapientes de numero reliquorum decem et octo postremorum consiliariorum semper eligi debeant; sed

hanc iudicis et sapientum electionem a toto consilio legitime congregato, per decem saltem dies ante tempus ingressus novi magistratus, sic fieri debere statuimus.

§ 9. Iudex sapientum, aut de ipsius ordine secretarius communitalis, consilio electionem faciendam esse significare debeat, atque consiliarios monebit ut in huiusmodi electione id demum, quod ad publicam utilitatem et commune bonum pertinet, intueatur, illiusque dumtaxat rationem habeatur, ac postea primi viginti septem consiliarii scrutinio subiiciantur, et is, qui plura vota praeceteris, etiam ad medietatem eorum, qui ibi praesentes fuerint, non ascendunt, sit et esse debeat iudex sapientum. Pari modo pro electione septem sapientum quinquaginta quinque posteriores consiliarii scrutinio subiiciantur, et ii usque ad numerum septem, in quos plura vota consenserint, in sapientes electi sint et esse censeantur. Denique, facto simili scrutinio decem et octo consiliariorum artistarum, duo ex illis in votorum numero caeteris superiores, ad magistratum sapientum assumantur. In fine autem triennii, ne contingat in mutatione consilii deficere magistratum, post factam consilii renovationem, iudex et sapientes eius temporis, per decem dies ante finem eorum magistratus, novum consilium congregare, et per ipsum consilium magistratum pro anno futuro, supradictis modo et forma servatis, successive eligi curabunt.

§ 10. Consultor sapientum ex doctoribus collegii, iuxta solitum, esse debeat, et per magistratum pro maiori parte votorum eligatur. Is per annum, simul cum magistratu, officio suo, intra limites ac terminos auctoritatis iudicis ac sapientibus praedictis, ut infra dicitur, attributae, fungi debeat.

Forma eligendi magistratum.

De Consultore magistratus

Magistratus quando officium suum debeat inchoare.

§ 11. Iudex et sapientes prius vice electi, magistratum ipso die vigiliae festivitatis sanctorum Petri et Pauli post vespervas inire seu inchoare debent, quo die non solum ipsi iudex et sapientes, sed omnes consiliarii in ecclesia ad hoc designata, coram nostro et Sedis Apostolicae pro tempore ibidem existente legato, seu vicelegato, fidelitatis iuramentum in forma praescribenda, solemniter praestabunt, et tunc magistratus et consiliariorum tempus initium habeat, et eodem die, quolibet anno magistratus, et singulo triennio novum consilium ingressum faciet, et iuramentum in eadem forma, in manibus eiusdem legati, seu vicelegati praestabunt.

Habitus magistratus, residentiae et famul.

§ 12. Iudex sapientum induat lacernam, seu vestem sericeam violacei coloris, longam usque ad genua, cum manicis inflatis; sapientes autem sagis seu palliis nigris sericeis utantur, et si fuerint doctores, vestes thalares pariter sericeas nigri coloris induant; verum duo ultimi sapientes artistae laneis tantum palliis uti possint. Magistratus quotidie in palatio resideant, ibidem saltem de mane comedant cum provisione et familia illis assignandis, ipseque iudex, aut aliquis sapientum nunquam domo exeat, aut civitatem obambulet solus, nisi privatim et sine habitu magistratus, et tunc etiam minus quam fieri poterit; locus autem eorum residentiae is erit, qui de mandato nostro illis assignabitur. Eorum pedissequi et familiares solitum amictum versicolore, quem livream vocant, eiusdem communitalis gestent.

Statuta pro congregando et valide habendo consilio.

§ 13. Consilium nunquam, in scio nostro et Sedis Apostolicae de latere legato, seu vicelegato, aut alio dictae civitatis gubernatore, seu primario superiore pro Sede Apostolica Ferrariae pro tempore existente, congregari, neque in illo aliquid proponi, aut scrutinio subiici, sine

eiusdem superioris interventu et consensu, poterit, alioquin totum id, quod attentatum fuerit, ipso iure nullum, irritum et invalidum sit et esse censeatur. Ad consilium igitur convocandum, iudex sapientum per unum saltem diem ante, aut per illud temporis spatium, quod negotia ferent, legatum, seu vicelegatum, aut gubernatorem, seu aliam superiorem praedictum certiore faciet de convocatione facienda dicti consilii, et de negotiis in illo tractandis, et ab eodem licentiam petet, qua habita, idem iudex consilium intimari curabit, mandans pulsari campanam vespere antecedenti pro mane subsequenti, aut mane pro sequenti vespere, et ipsa etiam congregandi consilii hora, ut huiusmodi campanae signo omnes consiliarii ad illud se accersitos sciant et intelligant, quod loco legitime intimationis esse, et ad accusandum legitime cuiusque negligentis contumaciam sufficere volumus. Post huiusmodi campanae signum, consilium legitime congregatum cum potestate deliberandi et statuendi censebitur, quotiescumque ex toto numero centum consiliariorum sexaginta sex convenerint, cum interventu superioris, ultra magistratum, qui semper saltem pro maiori parte sapientum interesse debeant; qui vero per infirmitatem, absentiam, aut aliam legitimam causam a superiore approbandam, non impediti, ad consilium non accesserint, qualibet vice mulctam arbitrio magistratus, non tamen ultra unum scutum, declarandam, massario communitalis persolvant, nec quisquam eorum aliquod munus communitalis obire, aut ad magistratum, aut aliud officium eligi possit, donec huiusmodi mulctam integre persolverit, et si de eo electionem aliquam fieri contingat, nisi per totum diem sequentem dictam poenam solverit, electio facta nulla et invalida existat, et eventibus casibus

Campana pulsanda mane pro vespere, seu vicissim.

gravibus in consilio tractandis, qui ce-
rem deliberationem requirunt, aut in casu
gravis contumaciae, consiliariorum ma-
gistratus, eandem poenam, eius arbi-
trio, augere poterit, dummodo dicta
poena, qualibet vice, et pro qualibet
persona duo scuta non excedat.

Locus unicuique
in Congregationibus assi-
gnatus.

§ 14. Magistratus in loco eminenti suam
sessionem habere debeat, et praedictus
superior supra iudicem sapientum sede-
bit; iuxta pedes magistratus sedebunt se-
cretarius, notarius, et alii communitatis
ministri et officiales, qui tamen votum
non habeant, nisi ex consiliariis fuerint.
Post magistratum sedeant consilarii, iux-
ta eorum gradus, seu aetatem, aut sine
aliquo ordine promiscue, prout contige-
rit, quo casu, nemini, ut supra dictum
est, circa praerogativas ac praeceminentias
tam in consilio, quam in aliis occasio-
nibus et locis extra illud praedictum
ullo modo censeatur; artistis tamen loca
sessionis post alios omnes nominatim as-
signentur.

Modus in tra-
ctanda negotia
servandus.

§ 15. Pro tractandis negotiis in con-
silio hic modus servabitur. Magistratus
maiori parte votorum concors, et cum
superioris supradicti consensu negotia
tractanda per secretarium consilio cum
informatione ad negotiorum cognitionem
necessaria proponi curabit. Factis propo-
sitionibus, singuli consilarii, incipientes
priores viginti septem, et post eos alii,
secundum ordinem praescriptum, in sug-
gesto ad hunc effectum deputato, suam
sententiam dicere poterunt, et proponere
quid quisque in proposita materia expe-
diens esse iudicaverit; extra tamen sug-
gestum, nemo in consilio sententiam dica-
cat. Secretarius autem singulorum dicta,
vel saltem eorum substantiam, diligenter
et fideliter in scriptis redigat, ut supra
his scrutinium haberi valeat. Scrutinium
autem cum pyxide et lapillis seu pilis,
secundum modum praescribendum, per

suffragia seu vota secreta habeatur. In
omnibus electionibus maior votorum con-
siliariorum praesentium numerus atten-
datur; in caeteris vero cuiusvis generis
deliberationibus, pro resolutionibus ob-
tinendis, dispositio iuris communis ob-
servetur. Sapientes et consilarii omnium
ordinum aequale votum habebunt, prae-
ter iudicem sapientum, cui pro dignitate
in consilio duo vota concedimus; in ma-
gistratu vero, et inter sapientes simplex
tantum votum haberi debeat. Post di-
ctam, seu expositam a quocumque vo-
luerit, suam in suggestu sententiam, ma-
gistratus pro maiori parte, ut supra, con-
cors eam sententiam, quae illis utilior et
gratior consilio fore videbitur, scrutinio
subiici curabunt, et nisi proposita consul-
tatio pro votorum numero legitime appro-
betur, aliorum consultationes ad similem
magistratus electionem, eodem modo,
scrutinio subiicientur. Quotiescumque

Quid agendum
in electionibus,
in quae paria
vota concurrunt

contigerit paria vota inter duas aut plu-
res personas, de quibus pro electionibus,
aut aliis de causis scrutinium factum
fuerit, convenire, ipsi concurrentes ite-
rum scrutinio subiicientur, et eorum al-
ter, in quem plura vota consenserint,
electus sit et esse censeatur. In concursu
plurium personarum ad eandem electio-
nem, veluti in renovatione consilii, in
electione magistratus et similibus, prius
de omnibus nominatis scrutinium fiat,
quam aliquorum vota publicentur. Nomi-
nati, aut aliter interesse habentes votum
dare non possint; quinimmo, ut quisque
liberius consilium dare valeat, e consilio
excant, et foris permaneant, donec de
ipsis et eorum negotiis tractatum fuerit;
secretarius, qui sententias consiliariorum
in libro ad hoc nominatim destinato de-
scripserit, in eodem libro scrutinia, et
deliberationes tam obtenta quam non
obtenta, pariter describat, et ex eo ad
alium librum, veluti a diurno ad magi-

stralem nuncupatum, scrutinia obtenta
reportando ipsa decreta et deliberationes
factas per extensum, non tamquam sen-
tentias, privatas, aut vota unius parti-
cularis, sed tamquam communes resolu-
tiones totius consilii adontabit.

Quae sit iu-
diciis magistra-
tus auctoritas et
quae facultas.

§ 16. Iudex sapientum solus, et sine
sapientibus, solitam auctoritatem sibi con-
cessam a statuto, seu consuetudine in
causis civilibus inter privatos tam cives,
quam artistas et comitativos, et pro causa
privata tantum in causis civilibus etiam
Hebraeorum, et in fraudibus artistarum
circa eorum artes in casu reversus, aut
alio modo sibi ab eisdem statutis per-
misso, exercere possit, exceptis tamen
casibus, in quibus poena corporis afflic-
tiva venerit imponenda, de qua tamen,
cum voto totius magistratus, et usque ad
poenam ictuum funis inclusive, nisi pro
personis vilibus, in casibus, qui dilatio-
nem, seu moram non patientur, ut sint
caeteris exemplo, deliberare debeat, et
in huiusmodi poena irroganda semper
cum praedicti legati, seu vicelegati li-
centia, executioni demandari debeat. In
omnibus negotiis publicum bonum civi-
tatis, aut utilitatem communitatis respi-
cientibus, aut quovis modo concernenti-
bus, iudex solus, sine sapientibus, tra-
ctare vel deliberare non possit, sed uni-
versus magistratus insimul in his plenam
habeat auctoritatem.

Facultates
magistratus.

§ 17. Ad magistratum huiusmodi per-
tineat simul cum iudicibus et praefectis
annonae pro temporum qualitate, omnia
ipsius annonae negotia, commeatus, pro-
visiones, constitutio pretii frumentorum
et bladorum, caeterorumque annonae ge-
nerum, necnon superintendencia omnium
artium pro eorum commercio et nego-
tiatione, et etiam omnium communitatis
officiorum, tam in statutis comprae-
sorum, quam aliorum ordinariorum et
extraordinariorum, quocumque modo ab

ipsa communitate dependentium; in con-
stituendo tamen frumentorum pretio, et
in provisionibus alicuius momenti ad an-
nonam pertinentibus, et in casibus gra-
vioribus bonum gubernium totius civita-
tis concernentibus, magistratus, inscio
nostro et Sedis Apostolicae pro tempore
existente legato seu vicelegato, ac sine
illius consensu, nihil statuunt, publi-
cent aut executioni demandent. Officiales
item deputati ac ministri super aquis,
auctoritati iudicis et sapientum subal-
ternati seu subiecti, ut infra suo loco
dicetur, existant. Iudex sapientum solus
mandata pro solutionibus ordinariis in
tabella descriptis, et per consilium stabi-
litis, subscribere, seu expedire poterit;
sed in rebus et occasionibus extraordi-
nariis nullas expensas facere, neque
mandata subscribere aut expedire pro
quacumque, etiam minima, quantitate
valeat. Magistratus insimul pro servitiis
communitatis, et negotiorum publicorum
extraordinarie, usque ad summam cen-
tum librarum, in quacumque urgenti oc-
casione, quae consilium expectare non
possit, et usque ad summam viginti quin-
que librarum, prout iis opportunum vi-
debitur, in quacumque occasione publica
exponere valeat, sed quocumque de
huiusmodi extraordinariis expensis tra-
ctabitur, deliberatio per viam scrutinii
per vota secreta in consilio capiatur,
nec idem consilium huiusmodi delibera-
tionem, viva voce, aut alio modo, sub
poena restitutionis de eorum, qui in dicto
consilio intervenerunt, proprio, capere
possit.

In gravioribus
negotia ad Se-
dem Apostoli-
cam seu ad illius
legatum recur-
rendum.

Facultates
magistratus.

§ 18. Ad idem consilium, praeter ele-
ctionem magistratus et novi consilii, de
triennio in triennium, ut supra, facien-
dam, electionem etiam quorumcumque
oratorum, sive internunciorum ordinariorum
et extraordinariorum ad quaecumque
loca destinandorum, necnon etiam advo-

cati, procuratoris, notarii, secretarii, thesaurarii, qui depositarius vocabitur, magistri rationum, et caeterorum omnium officialium et ministrorum communitatis, qui antea a iudice sapientum, aut a sapientibus omnibus eligi consueverant, de caetero spectare declaramus; electionem vero consultoris, qui ab ipso magistratu, ut supra dispositum est, dependere debet, ab eodem magistratu fieri debere volumus. Eidem consilio etiam concedimus electionem iudicis communis, iudicis bladaram, consulum aut praefectorum annonae, syndici palatii, iudicum fori mercatorum, iudicis massariae, massarii communitatis, praesidentis registri, deputatorum super pondere farinae, officialium damnorum datorum, et generaliter omnium officialium, de quibus fit mentio in statutis civitatis Ferrariae, exceptis tamen praetore, seu potestate in forma antiqua, iudicibus maleficiorum et iudice appellationum, quorum electionem nobis, et Apostolicae Sedi specialiter reservamus. Notarii quoque praedictorum iudicum et officialium a praedicto consilio eligantur, qui non teneantur propterea aliquam pecuniae summam Camerae nostrae Apostolicae solvere, aut respondere. Ad idem consilium pertineat electio reformatorem universitatis studii generalis, discipulorum et lectorum publicorum in quacumque disciplina, cum ea stipendii assignatione, quae eidem consilio videbitur, necnon etiam electio auditorum Rotae, quam nos in civitate Ferrariae, Camerae nostrae Apostolicae impensis, erigere intendimus, dummodo tamen electio fiat de personis, quae non sint ex civitate et ducatu nostro Ferrariensi, sed nihilominus Status nostri Ecclesiastici subditi omnino existant, et alias conditiones habeant, quae in ipsa Rotae erectione latius exprimentur. Familia magistratus ab eodem consilio similiter eli-

gatur, sed a solo magistratu, cum illi videbitur, dimitti valeat.

§ 19. Cumque nos eidem communitati, et hominibus dictae civitatis Ferrariensis facultatem eligendi potestates et notarios infrascriptarum terrarum et locorum in territorio Ferrariensi in perpetuum concedere intendamus, prout per praesentes concedimus, videlicet, Portus Bondeni, Stellatae et Figaroli simul unitas, Massae Fiscaliae, Milliaris, Francolini et Garofali, pro cognitione tamen causarum civilium tantum; volumus, ut idem consilium electionem potestatum et notariorum praedictorum faciat, factaque electione, potestates et notarii a nostro et Sedis Apostolicae legato seu vicelegato prius approbentur, et deinde cum litteris patentibus eiusdem iudicis sapientum admittantur; qui ad praedictas potestarias eligendi erunt, doctores collegii aut cives Ferrarienses, pro qualitate locorum, esse debeant; notarii vero ex collegio notariorum assumantur; sed neque hi, neque illi, aut alii quicumque officiales, quorum electio ad communitatem pertinebit, debeant ultra annum eligi, nec in officio permanere, neque idem consilium tempus huiusmodi aliquo modo valeat prorogare. Excipimus tamen ministros particulares communitatis, veluti secretarium, massarium et omnes de familia magistratus, qui arbitrio consilii in eorum officiis permanere possint. Excipimus quoque reformatores studii, ac lectores, auditores Rotae, ac oratores, seu internuncios, qui in eorum muneribus et legationibus, prout opus fuerit, arbitrio consilii, pariter permanere valeant.

§ 20. In eodem consilio deliberationes circa expensas extraordinarias communitati incumbentes, et circa gubernium reddituum eiusdem communitatis, tam in iis locandis, quam in quibuscumque aliis dispositionibus de iis faciendis, capiantur.

Comunitati Ferrariensi data auctoritas eligendi potestates et notarios terrarum, quae hic recensentur.

Quae in eodem consilio sunt deliberanda.

necnon rationes computorum ab officialibus exigantur, et similiter in omnem eventum alienationum, seu acquisitionum, et in omnibus aliis occasionibus concernentibus commune bonum, et servitium publicum civitatis, ultra casus magistratui nominatim reservados, quid statuendum, seu faciendum sit, in eodem consilio discutiatur et deliberetur; neque sine consilii deliberatione, collectae extraordinariae continuari, neque ordinariae augeri, nisi pro solutione et extinctione aeris alieni, et pro aliis necessitatibus ab eodem consilio approbandis, ulatenus valeant; sicque, et non aliter in omnibus et singulis supradictis faciendum et observandum perpetuo esse et fore, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, quomodolibet contingerit attentari, auctoritate apostolica, tenore praesentium, statuimus, decernimus, declaramus, mandamus et ordinamus.

Privilegia eidem communitati concessa.

§ 21. Praeterea eosdem communitatem et homines amplioribus favoribus et gratis prosequi volentes, quaecumque statuta et ordinationes eiusdem communitatis, licita tamen et honesta, et sacris canonibus, Conciliique Tridentini decretis, ac libertati ecclesiasticae, debitaque nobis et Apostolicae Sedi obedientiae donationes quoque ipsi communitati et hominibus per dilectum filium nostrum Petrum, S. Nicolai in Carcere diaconum cardinalem Aldobrandinum nuncupatum, nostrum secundum carnem ex fratre germano nepotem, in civitate et ducatu nostri Ferrariensi nostrum et Apostolicae Sedis de latere legatum, et totius Status nostri ecclesiastici generalem superintendentem, factas, de proventibus damnorum datorum, de appaltu fornacis vitrorum, necnon de appaltu collectionis centonum, vulgo *assumamento*, nec

Adde non contraria. R. T. T.

non unius quaterni in singulas libras salis, quorum proventus, ad scuta circiter quatuor millia annuatim ascendunt; hanc tamen quaterni salis ad nostrum et Sedis Apostolicae beneplacitum, caeteras vero supradictas donationes perpetuo, auctoritate et tenore praedictis, confirmamus et approbamus, illisque perpetuae et inviolabilis apostolicae firmitatis robor adii-cimus, ac omnes et singulos iuris et facti, ac solemnitatum etiam substantialium, et alios quoscumque defectus, si qui in eisdem intervenerint, supplemus, ac de novo, quatenus opus sit, proventus nimirum damnorum datorum, ac appaltus fornacium vitrorum, et appaltus collectionis centonum, perpetuo, quaterni vero salis ad nostrum et Sedis praedictae beneplacitum, donamus et elargimur; et ulterius eidem communitati et hominibus appaltum antiquum pellium, cum solitis datis annexis, annonae, et carnis, qui nuncupantur vini et musti, eodem modo, quo novissime exigebantur, quorum redditus viginti quinque, aut viginti sex scutorum millia annuatim constituere poterunt, perpetuo; necnon etiam facultatem extrahendi ex civitate et comitatu Ferrariae quaecumque frumenta, blada et legumina, quae usui dictae civitatis et comitatus supersint, eaque ad quaecumque loca, etiam extra Statum nostrum Ecclesiasticum libere deferendi, aut extrahi et deferri faciendi, ad quatuor annos, a futuro anno Domini m^ox^oc^ox^o incipientes, quatenus tamen interim civitas et comitatus, aut Status Ecclesiasticus praedicti, illorum penuria non laborent, ita ut huiusmodi extractionem aliis libere vendere valeant, auctoritate et tenore supradictis, motu proprio et ex certa nostra scientia, similiter donamus et elargimur, ac titulo purae, perpetuae et irrevocabilis donationis, quae dicitur fieri inter vivos, concedimus. Simili quoque

Nec non donationes et proventus.

Publicorum officialium nominatio, alique stipendii assignatio.

modo datum vulgo dictum *della Chiesola*, quod ad scuta circiter septingenta singulis annis ascendit pro servitio et comodo carceratorum, perpetuo damus, concedimus et elargimur. Demum, pro maiori dictae nostrae civitatis Ferrariensis honore, ac legationis Ferrariensis dignitate, volumus ac, eadem auctoritate, perpetuo statuimus et ordinamus, ut civitas Comaclensis, et loca quaecumque tam Romandiola, quam Centi, et Plebis, et alia quaecumque per dilectum filium nobilem virum Caesarem Estensem, una cum dicta civitate Ferrariae, nobis et Sedi Apostolicae restituta, posthac perpetuis futuris temporibus ducatu nostro Ferrariensi unita et incorporata existere, nec non sub legatione Ferrariensi semper comprahendantur, ac iurisdictioni dicti ducatus, et nostri, et Apostolicae Sedis in dicta civitate pro tempore existentis legati perpetuo subiaceant.

Derogatio contrariorum.

§ 22. Non obstantibus felicis recordationis Symmachi, Pauli II et quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum, de rebus Ecclesiae, et Camerae Apostolicae redditibus non alienandis, nec non recolendae memoriae Pii Papae IV, etiam praedecessoris nostri, de gratiis quaecumque dictae Camerae Apostolicae interesse concernentibus in dicta Camera infra certum tunc expressum tempus registrandis, ita ut praesentes litterae, etiamsi in dicta Camera nunquam registrentur, nihilominus perpetuo validae et efficaces existant, ac praefatis communitati et hominibus suffragentur; aliisque quibusvis constitutionibus et ordinationibus apostolicis, et quibuscumque decretis consistorialibus, etiam per nos quomodocumque et quandocumque factis, quatenus praemissis in aliquo obstant, ac eiusdem Camerae, aliisque huius nostrae civitatis Ferrariensis, etiam iuramento, confirmatione

apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Ferrariae sub annulo Piscatoris, die xv iunii MDXCVIII, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 15 iunii 1598, pontif. an. VII.

CXCI.

Civitati et civibus Comaclensibus nonnulla conceduntur privilegia.

Dilectis filiis communitati et hominibus civitatis nostrae Comaclensis

Clemens Papa VIII.

Dilecti filii, salutem et apostolicam benedictionem.

Fidei ac devotionis sinceritas, quam erga nos et Apostolicam Sedem geritis, in causa nunc praecipue est, ut paternae nostrae benignitatis gratiis et favoribus vos complectamur, nec non etiam, ut illa vobis libenter concedamus, quae vestris commoditatibus fore conspicimus opportuna.

Exordium.

§ 1. Vos igitur specialibus favoribus et gratiis prosequi volentes, et vestrum quemlibet a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa, latis, si quibus quomodolibet innodati existitis, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes, et absolutos fore censentes, motu proprio, et ex certa scientia, ac mera liberalitate nostris, ac de apostolicae potestatis plenitudine, vobis quatuor ex vallibus ad nos, ac Sedem et Cameraam Apostolicam spectantibus in districtu istius nostrae civitatis Comaclensis existentibus, eas nimirum, quae

Comaclensibus valles hic descriptas concedit.

† Ex Regest. in Secret. Brevium.

Pedica, Thia, Donna Bona, et Campo vulgo nuncupantur, iuxta suos notissimos fines, quos hic pro expressis et specificatis haberi volumus, sitas, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo concedimus et assignamus, vosque de dictis vallibus investimus, ita ut vobis liceat ipsarum vallium corporalem, realem et actualem possessionem, vigore praesentium, propria auctoritate, libere appraehendere, ac perpetuo retinere, ac illas libere administrare et gubernare, ac ex illis fructus, redditus, proventus et emolumenta, ac iura quaecumque percipere, exigere et levare, ac in publicos vestrae communitatis et civitatis usus et utilitatem convertere, ac de illis disponere.

In iuncto opere persolvendi singulis annis Camerae Apostolicae unam ceram libram.

§ 2. Volumus autem, ut valles praedictas, sine speciali Sedis Apostolicae licentia, etiam ex quacumque vestrae communitatis urgentissima necessitate, alienare nullatenus valeatis, utque pro recognitione directi domini Sedis Apostolicae quotannis unam libram cerae albae laboratae Camerae nostrae Apostolicae in festo sanctorum apostolorum Petri et Pauli persolvere teneamini; ac ulterius vobis concedimus, ut praedictae valles devolutioni aut caducitati ex quacumque causa (praeterquam in casu rebellionis vestrae contra nos et Romanam Ecclesiam, quod absit) minime subiaceant.

Decimas vero earundem vallium ecclesiae cathedrali et capitulo persolvi statuit.

§ 3. Verum, quia, ut accepimus, cathedralis ecclesiae, necnon capituli, et canonicorum Comaclensium redditus valde tenues existunt, eidem ecclesiae, eiusque praesulis et capituli paupertati de alicuius subventionis auxilio providere cupientes, ex fructibus et redditibus vallium praedictarum decimas quotannis dictae ecclesiae et capitulo reservamus. Quarum decimarum medietatem ad venerabilem fratrem episcopum Comaclensem, nunc et pro tempore existentem, et

reliquam medietatem ad dilectos filios capitulum et canonicos eiusdem ecclesiae, ut in ea clerus augetur, et divinus cultus congruum suscipere valeat incrementum, pertinere, et tam episcopum, quam capitulum et canonicos huiusmodi portionem ad eos respective pertinentem, a vobis petere, exigere et levare posse, vosque ad illam integre persolvendam obligatos existere et fore, ac deficientes etiam censuris et poenis ecclesiasticis, aliisque opportunis iuris et facti remediis cogi et compelli posse et debere. Sicque per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, statuimus, decernimus et ordinamus.

§ 4. Praeterea omnibus et singulis habitatoribus et incolis civitatis et comitatus Comaclensis ut, pro eorum usu dumtaxat, non autem vendendi causa, ligna mortua, et sine securi, in silva *dell'Elisco* nuncupata colligere, et ad eorum proprias domos, seu habitationes deferre possint; necnon tam vobis communitati, quam cuilibet ex habitatoribus et incolis praefatis civitatis praedictae Comaclensis eiusque comitatus et districtus, ut tam pro usu proprio cuiuscumque vestrum, quam ad effectum etiam vendendi et distribuendi eisdem incolis et habitatoribus praedictis pro eorum usu tantum, ut praefertur, non autem exteris, nec extra civitatem et comitatum huiusmodi in quibuscumque videlicet locis, civitatibus, terris et villis ducatus nostri Ferrariensis frumentum, vinum, blada, legumina et quodcumque aliud annonae, vestium et mercium genus, ad victum et

Communitati nonnulla concedit privilegia.

Dispensatio a
vectigali in ca-
sibus hic desi-
gnatis.

vestitum, necnon etiam ad alios usus il-
lis necessarium, absque ulla solutione
gabellae, tam pro parte emptorum, quam
pro parte venditorum solvendae, libere
et licite emere, necnon etiam ex eisdem
locis, civitatibus, terris et villis eiusdem
ducatus nostri Ferrariensis similiter fru-
mentum, vinum, blada, legumina et quod-
cumque aliud, ut praefertur, annonae,
vestiarii et mercium genus ad victum et
vestitum, necnon etiam ad alios usus il-
lis necessarium, solutis tamen gabellis
huc usque a Comaclensibus de loco ad
locum communitatibus solvi solitis; et
quoad frumentum, cum licentia dilecti
filii nostri, et Apostolicae Sedis in civi-
tate et ducatu Ferrariensi de latere le-
gati, seu eius vicelegati, aut gubernato-
ris pro tempore existentis, quae vobis
gratis concedi debeat; ex aliis vero locis
Status nostri ecclesiastici, cum licentia
superioris illius provinciae, unde extra-
ctio fiet, quae pariter gratis concedi de-
beat. Sed ad evitandas fraudes, illis etiam
attestatio gubernatoris pro tempore exi-
stentis civitatis et comitatus Comaclensis
accedat, sub solutione tamen debita et
fieri consueta, ratione extractionis fru-
menti et bladorum de provincia ad pro-
vinciam, quoad portionem ad thesaurarium
cuiusque provinciae dumtaxat tan-
gentem, non autem quoad ratam ad Ca-
meram Apostolicam pertinentem, quam
ex nunc, prout ex tunc, et e contra cui-
cumque vestrum, et aliorum praedictorum
gratiose in perpetuum remittimus
et condonamus, et solutis, ut praefertur,
solitis gabellis, communitatibus et uni-
versitatibus solvi consuetis, libere extra-
here, et ad dictam civitatem Comaclen-
sem deferre possitis et valeatis, ac pos-
sint et valeant; necnon etiam, ut quilibet
ex civitate Comaclensi oriundus in
quibuscumque civitatibus, terris et locis
Status nostri ecclesiastici, in quibus ipsi

bona stabilia possident, aequae ac alii ci-
ves originarii, sine tamen praeiudicio
onerum solitorum, tractari debeat, utque
cuilibet eorum fructus in propriis prae-
diis et terris collectos, dimissa in locis
praedictis respective quarta parte fru-
mentorum et bladorum pro abundantia,
ac etiam semine, extrahere, et ad prae-
dictam civitatem Comaclensem deferre
liceat, nec super praemissis ab aliquibus,
quavis auctoritate fungentibus et functu-
ris, quomodolibet molestari, perturbari,
aut inquietari possitis, aut aliquis parti-
culariter possit, auctoritate et tenore
praedictis, perpetuo concedimus et in-
dulgemus.

§ 5. Praeterea consilium vestrae com-
munitatis eo modo, quo nunc existit, ad-
dito tamen semper interventu gubernato-
ris pro tempore existentis dictae civi-
tatis, sine quo etiam congregari non
possit, neque deliberationem aliquam sus-
cipere valeat, ac mutato etiam iuramento
in eodem consilio praestari solito (quod
deinceps nobis, et pro tempore existenti
Romano Pontifici, ac Sedi Apostolicae
praestari volumus), ac etiam statuta quae-
cumque eiusdem vestrae communitatis,
quatenus tamen in usu existant, et licita
sint et honesta, ac sacris canonibus et
Concilio Tridentini decretis, necnon no-
stris, et Romanorum Pontificum praede-
cessorum nostrorum constitutionibus, ac
libertati ecclesiasticae, ac S. R. E. Sedi-
que Apostolicae debitae obedientiae ac
fidelitati non adversentur, auctoritate et
tenore praedictis, perpetuo confirmamus
et approbamus, illisque perpetuae ac in-
violabilis apostolicae firmitatis robur adi-
cimus, ac omnes et singulos tam iuris
quam facti defectus, si qui in eisdem in-
tervenerint, supplemus.

§ 6. Non obstantibus felicis recorda-
tionis Pauli PP. II et aliorum Romanorum
Pontificum, praedecessorum nostrorum,

Consilium civi-
tatis confirmat.

Derogatio
contrarium.

de rebus Ecclesiae et Camerae Apostoli-
cae non alienandis, aliisque constitutio-
nibus apostolicis, ac ipsius Camerae etiam
iuramento, confirmatione apostolica, vel
quavis firmitate alia roboratis, statutis et
consuetudinibus, caeterisque contrariis
quibuscumque.

Datum Ferrariac sub annulo Piscato-
ris, die XVIII Iulii MDXCVIII, pontificatus
nostri anno VII.

Dat. die 18 Iulii 1598, pontif. an. VII.

CXCII.

*Similis concessio privilegiorum Commu-
nitati Terrae Centi.*

**Dilectis filiis universitati et hominibus
terrae nostrae Centi**

Clemens Papa VIII.

**Dilecti filii,
salutem et apostolicam benedictionem.**

Exordium.

Ex consueta Romani Pontificis et Apo-
stolicae Sedis benignitate, nostros et
eiusdem Sedis subditos favoribus et gra-
tiis libenter prosequimur, prout eorum
fidei et devotionis sinceritas postulat, ac
alias in Domino salubriter conspicimus
expedire.

Concessio pri-
vilegiorum.

§ 1. Hinc est quod nos vestris votis,
quantum cum Domino possumus, beni-
gne annuere, ac vos nostris et Apostoli-
cae Sedis beneficiis in debita nobis et
eidem Sedi fide ac devotione magis con-
tinere, et conservare volentes, supplica-
tionibus vestro nomine nobis humiliter
porrectis inclinati, ex diversis petitioni-
bus vestro nomine nobis oblatis, haec
vobis concedenda duximus. Ut igitur arma
seu insignia istius universitatis, insigni-
bus gentilitiis domus nostrae Aldobran-
dinae, aut cuiuscumque malueritis illo-

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

rum partis exornare valeatis; utque vestri
consules solitas et antiquas auctoritates
et praecipuas, ac primum locum im-
mediate post gubernatorem eiusdem ter-
rae pro tempore existentem retineant et
habeant, auctoritate apostolica, tenore
praesentium, perpetuo concedimus et in-
dulgemus.

§ 2. Consilium vero eiusdem terrae,
iuxta formam statutorum, ita ut cum sola
licentia et assistentia gubernatoris, sine
qua tamen nullam suscipere valeat deli-
berationem, quodcumque libuerit, con-
gregari possit. Statutaque praeterea et
ordinationes ipsius terrae, tam quoad ci-
vilia, quam quoad criminalia (dummodo
tamen in usu, et licita sint et honesta, ac
sacris canonibus et constitutionibus apo-
stolicis, et Concilio Tridentini decretis,
necnon libertati ecclesiasticae, ac fide-
litati et obedientiae Romanorum Pontifi-
cum, et Sanctae Romanae Ecclesiae, Se-
disque Apostolicae minime adversentur),
sine tamen praeiudicio hannimentorum,
auctoritate et tenore praedictis, perpetuo
confirmamus et approbamus, illisque per-
petuae ac inviolabilis apostolicae firmi-
tatis robur adiicimus, ac statuta damno-
rum datorum, cum duplicatione poena-
rum universitati vestrae, ac partibus,
quibus damnum illatum fuerit, iuxta for-
mam statutorum applicandarum, et etiam
statuta et provisiones collegii notariorum
dictae terrae, pari modo in omnibus et
per omnia, et cum supradictis limitatio-
nibus confirmamus et approbamus. Vo-
bis praeterea, ut nova statuta et ordina-
tiones, prout rerum et temporum qua-
litas exegerit, pro bono vestrae universi-
tatis regimine, quodcumque vobis pla-
cuerit, a pro tempore tamen legato, seu
vicelegato Ferrariensi examinanda et ap-
probanda, facere; utque circa bona divi-
sibilia Casamaris et Malaffiti, vos libe-
ram statuendi et deliberandi, iuxta anti-

Confirmatio
consilii cum au-
toritate statuta
condendi.

qua privilegia et consuetudines, facultatem (sine tamen iuris quarumcumque partium praeiudicio) habeatis, perpetuo similiter concedimus et indulgemus. Statuimus quoque et ordinamus, ut circa militum deputationem isthic servetur idem, quod servatur in reliquo Statu nostro Ecclesiastico. Circa autem provisiones gubernatoris, et applicationem poenarum condemnationum, constitutiones Aldobrandinas nuncupatas, per dilectum filium nostrum Petrum, Sancti Nicolai in Carcere, diaconum cardinalem Aldobrandinum nuncupatum, nostrum secundum carnem ex fratre germano nepotem, ac in civitate et ducatu Ferrariensi nostrum et dictae Sedis de latere legatum, factas, servari volumus.

Gubernatoris
qualitates et of-
ficium.

§ 3. Gubernatorem praeterea istius terrae pro tempore existentem in utroque aut altero iurium doctorem qualificatum pro officii qualitate esse, illumque, finito eius officio, syndicatui stare debere, neque fidem bene praestiti servitii, nisi finito syndicatu huiusmodi obtinere posse. Causas item quascumque civiles et criminales in prima instantia in dicta terra, et quoad civiles causas in secunda instantia in tribunali appellationum deputato seu deputando, in civitate, sub cuius legatione dicta terra pro tempore fuerit, salva tamen auctoritate superioris, quoad primas instantias huiusmodi, cognosci debere decernimus.

Alia privilegia.

§ 4. Vobis praeterea ac singulis habitatoribus et incolis terrae Centi, eiusque comitatus et districtus, ut ex quibuscumque locis civitatis et ducatus Ferrariensis frumenta, blada, legumina et alia annonae genera, pro vestro et eorum usu, solutis gabellis solitis, libere extrahere possitis, licentiam et facultatem impertimur. Pretium insuper salis in dicta terra vendendi ad tres quatenos pro quolibet libra, quorum duo ad Cameram

Apostolicam, et unus ad vestram universitatem pertineant, reducimus. Ad haec vobis, ut unum vel plures exequutores pro exactione creditorum dictae universitatis, deputare, et ad libitum remove; utque unum registrum instrumentorum dictae terrae ad instar registri civitatis nostrae Bononiensis erigere possitis, indulgemus. Pretium moliturae frumenti et aliarum rerum molendarum pro usu habitatorum et incolarum terrae, comitatus et districtus praedictorum, ad sex pro centenario reducimus. Ac ipsis habitatoribus et incolis, ut ad quaecumque loca Status nostri Ecclesiastici, molendi causa, de licentia tamen camerarii gratis illis concedenda, accedere possint, potestatem facimus; et quibuscumque advenis farinas in vestram terram introducere, sine aliqua solutione aut cuiuscumque licentia, licitum esse volumus et ordinamus. Quibuscumque pariter ex vestris civibus, ut fructus ex praediis, et terris per eos in agro Bononiensi, quae non gaudent privilegio quarti, pro tempore colligendos, relicta tamen quarta illorum parte, inde libere extrahere: utque inter vos et Bononienses liberum quarumcumque rerum hunc inde commercium, solutis gabellis, existat, necnon ut birruarios dictae terrae, ultra numerum decem, cassare, ad nostrum tamen et eiusdem Sedis beneplacitum valeatis. Ac demum, ut liberum vobis, et cuicumque dictorum habitatorum et incolarum sit, folicellos et sericum ex eadem terra, eiusque comitatu et districtu, ad quaecumque, non tamen extra Statum Ecclesiasticum, loca deferre, ac de illis pro libito disponere, auctoritate et tenore praedictis, perpetuo concedimus et indulgemus, ac in praemissis omnibus et singulis, uti a nobis concessa et ordinata sunt, perpetuo observari debere decernimus et declaramus.

§ 5. Non obstantibus constitutionibus

Derogatio con-
trariorum.

et ordinationibus apostolicis, et quibuscumque statutis et consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Ferrariae sub annulo Piscatoris, die XXI iulii MDXCVIII, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 21 iulii 1598, pont. an. VII.

CXCIII.

Deputatio visitorum ad reformanda monasteria et loca regularia, tam virorum quam mulierum, in insula Sardiniae, sub directione archiepiscopi Calaritanensis.

Dilectis filiis **Timotheo de Neapoli, monacho Congregationis S. Benedicti, priori monasterii eiusdem Congregationis, Caietanensi, ac Antonio Marzer fratri Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia**

Clemens Papa VIII.

Dilecti filii, salutem et apostolicam benedictionem.

Exordium.

Pastoralis nostrae sollicitudinis partes sunt, illud potissimum curare, ut regulares personae, quae, relictis mundi curis et illecebris, Dei obsequiis se manciparunt, iisdem obsequiis iuxta regularis observantiae normam sedulo incumbant, regularia eorum Ordinis instituta observent, et si quae ab iis deflexerint, modis congruis ad illa reducantur.

Deputatio, de qua in rubrica.

§ 1. Proinde cupientes ut monasteria et loca regularia virorum et mulierum regni et insulae Sardiniae visitentur et reformentur, ac de vestra pietate, prudentia, religionis zelo, aliisque religiosis virtutibus, quibus vos praeditos esse fide dignorum virorum testimonio accepimus,

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

plurimum in Domino confisi, vos omnium et singulorum monasteriorum et regularium locorum virorum et mulierum, regularibus subiectorum, etiam quantumvis exemptorum, ac nobis et Apostolicae Sedi immediate subiectorum, sub directione tamen venerabilis fratris archiepiscopi Calaritanensis visitatores et reformatores, auctoritate apostolica, tenore praesentium, hac vice dumtaxat facimus, constituimus et deputamus; vobisque per easdem praesentes committimus et mandamus, ut coniunctim vel divisim, arbitrio dicti archiepiscopi, monasteria quaecumque, ac loca pia regularia tam virorum quam mulierum, etiam ut praefertur, exempta, ac nobis et Apostolicae Sedi immediate subiecta, in spiritualibus et temporalibus, auctoritate nostra, visitare atque in illorum universorum et singulorum statum, formam instituta, regimen, consuetudines, vitam, ritus, mores et disciplinam, tam coniunctim quam divisim, ac tam in capite quam in membris, diligenter inquirere, nec non evangelicae et apostolicae doctrinae, sacrorumque canonum, et generalium conciliorum decretis, et nostris ac Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum constitutionibus, ac Ss. Patrum traditionibus, et institutis, ac eorundem monasteriorum et regularium locorum, eorumque Ordinum respective laudabilibus statutis et consuetudinibus inhaerendo, quaecumque ad eorundem monasteriorum et regularium locorum reformationem, correctionem, emendationem et prosperam directionem pertinentia, mutatione, correctione, emendatione, revocatione, renovatione, aut etiam ex integro editione indigere cognoveritis, reformare, corrigere, mutare, emendare, revocare, renovare, aut ex integro edere, condere, et condita sacris canonibus et Concilii Tridentini decretis, ac praefatis nostris, et Romanorum

Cum facultate
reformandi, cor-
rigendi, etc.

Pontificum constitutionibus non repugnantia, confirmare, abusus quoscumque tollere et eradicare, bonas ac laudabiles institutiones, ac regularium institutorum observantiam, ecclesiasticamque et regularem disciplinam, si alicubi excidisse compereritis, modis congruis restituere, ac personas quascumque tam superiores, quam inferiores regulares, etiam exemptas, ad debitum et honestum vitae modum revocare, ac si quos ex illis, quod Deus avertat, in aliquo culpabiles et criminosos repereritis, illos ab eorum officiis, ad tempus vel perpetuo, arbitrio vestro, deponere, ac alias iuxta tamen illorum regularia instituta punire et castigare, nostra apostolica auctoritate, curetis. Nos enim vobis, tam coniunctim quam divisim, arbitrio dicti archiepiscopi, ac sub illius directione, ut praefertur, contra quoscumque, ut praefertur, criminosos et delinquentes, etiam quantumvis exemptos, eorumque fautores cuiuscumque dignitatis, ordinis, vel conditionis fuerint, per viam accusationis, vel denunciationis, aut ex officio, ac etiam summarie, simpliciter et de plano, ac sine strepitu et figura iudicii inquirendi et procedendi, eosque prout canonicae requirunt sanctiones, ac eorum regularia instituta, ut praefertur, puniendi, ac omnia denique et singula, quae ad visitationem, correctionem et reformationem huiusmodi pertinere cognoveritis, faciendi, statuendi et ordinandi, sub directione et auctoritate praedicti archiepiscopi, plenam et liberam, auctoritate et tenore praedictis, facultatem concedimus.

§ 2. Mandantes propterea dicto archiepiscopo, ut vobis in praemissis faveat et assistat, ac visitationem et reformationem huiusmodi per vos recte ac feliciter, ad Dei gloriam et religionum utilitatem, geri et absolvi curet et faciat.

§ 3. Non obstantibus quibusvis consti-

tutionibus et ordinationibus apostolicis, ac quorumvis monasteriorum et regularium locorum huiusmodi eorumque ordinum, etiam Mendicantium, iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis, etiam *Mare Magnum* et *Bulla aurea*, aut alias quomodolibet nuncupatis, ipsis Ordinibus etiam Mendicantium, eorumque monasteriis, conventibus et locis, ac personis quibuscumque, sub quibusvis tenoribus et formis, et cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus et insolitis clausulis, ac irritantibus et aliis decretis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis et approbatis. Quibus omnibus et singulis, eorum tenores praesentibus pro expressis et ad verbum insertis habentes, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Ferrariae sub annulo Piscatoris, die XXIX iulii MDCXCVIII, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 29 iulii 1598, pontif. an. VII.

CXCIV.

Declaratio super controversia orta inter nobiles viros familiae Ghisleriae super iure nominandi ad alumnatus collegii Ghislerii a Pio V Papae erecti.

Clemens Papa VIII,
ad perpetuam rei memoriam.

Ad Romanum Pontificem spectat dubia, quae super suorum praedecessorum ordinationibus oriuntur, ne exinde litibus et controversiis materia praebatur, opportune declarare, prout in Domino salubriter conspicit expedire.

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

Derogatio contrariorum.

§ 1. Sane, sicut accepimus, dudum felicis recordationis Pius V, praedecessor noster, in civitate Papiensi, in qua studii generalis universitas viget, unum collegium Ghislerium ex familiae suae nomine nuncupatum, in quo pauperes iuvenes bonis moribus et litteris operam dare volentes reciperentur et educarentur, ac in quacumque facultate studere, et doctoratus lauream suscipere valerent, perpetuo crexit et instituit.

§ 2. Ac inter alia voluit et ordinavit, ut nominatio, seu electio scholarium dicti collegii ad pro tempore existentes tres seniores de sua familia Ghisleriorum, oppidi Boschi, Terdonensis dioecesis, unde ipse originem traxit, ipsiusque collegii iuspatronatus pertineret, ac pro dicti collegii regimine statuisset, quod, qui pro prima vice describendi venirent, pro patronis et electoribus dictorum scholarium in dicto oppido Boschi proprie et vere nati essent, et esse deberent, de caetero autem illi, qui ab istis primo descriptis descenderent, et nascerentur in infinitum, sive in oppido praefato Boschi, sive extra illud ubilibet nascerentur, ad iuspatronatus, seu nominationem scholarium huiusmodi admitterentur, ex quibus sic descriptis primo loco de dicta familia tres seniores assumerentur, ad quos spectaret cura eligendi dictos scholares, et alia faciendi tamquam ad dicti collegii patronos, quibus, et eorum descendentes sic, ut supra descriptis, deficientibus, quosdam alios substituit, ita tamen ut, oriente inter patronos controversia, quinam admitti deberent ad dictos scholares eligendos, pro tempore protector talem controversiam intra tres menses definiret, cum aliis amplissimis facultatibus dicto protectori concessis, prout in litteris super dicti collegii erectione, constitutionibus et declaratione, sub datum quarto idus ianuarii MDLXIX et quarto kalendas februarii eiusdem anni,

et tertio idus septembris MDLXX, seu alio veriori tempore, respective expeditis, quarum tenorem praesentibus pro expresso haberi volumus, latius continetur.

§ 3. Cum autem, defuncto nuper, sicut Deo placuit, bonae memoriae Michaelis episcopo Albanensi, cardinale Alexandrino nuncupato, eiusdem collegii protectore per ipsum Pium praedecessorem deputato, orta esset, seu oriri dubitaretur differentia seu controversia inter dilectos filios Sebastianum sacerdotem U. I. D., ac nostrum et Sedis Apostolicae notarium, Antonium et Michaelen filios quondam Paganini, et Pium eorum ex quondam Philippo milite Militiae Iesu Christi fratre nepotem ex una, et Pium quondam Antonii ex alia, omnes de dicta familia Ghisleriorum dicti oppidi Boschi, de et super admissione, ac iuspatronatus dicti collegii, praetendente dicto Pio quondam Antonii, se solum primo loco cum suis etiam descendentes esse vocatum, habitoque ad nos pro parte ipsorum Sebastiani et consortium, ad huiusmodi controversiam facilius sedandam recursu, ac humiliter supplicato, ut in praemissis, de opportuna declarationis remedio, ex benignitate apostolica, providere dignaremur.

§ 4. Nos, qui litium et discordiarum semina, quantum cum Domino possumus, de medio tollere, ac pias fundatorum, praesertim Romanorum Pontificum voluntates debita executioni demandari tenemur, volentes dicti collegii stabilimento ac perpetuae firmitati consulere, ac alias ex nostro pastoralis officio, ac pro peculiari nostra erga dicti Pii praedecessoris nostri res et familiam propensione, eius, circa praemissa voluntatem, sublati difficultatibus, exequendam esse censes, negocium huiusmodi dilectis filiis nostris Camillo S. Eusebii Bughesio ac Laurentio S. Laurentii in Panisperna

Mandatum archiepiscopo Carthagenensi curandi observantiam reformationis.

Pius V collegium Ghislerium Papae crexit.

Tribus senioribus familiae Ghisleriae attribuit nominationem alumnorum.

Oritur controversia inter Ghislerios super pertinentia huiusmodi patronatus.

Clemens nonnullis cardinalibus curiam exanimavit.

Blanchetto, necnon Pompeio S. Balbinae Arrigonio, titularum presbyteris nuncupatis, Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus audiendum, et nobis referendum commisimus.

Eorumque relatione habita, hanc fert sententiam.

§ 5. Cum autem, absente Burghesio, ex relatione dictorum Blanchetti et Arrigonii cardinalium, qui pluries partes ipsas ore tenus et in scriptis, cum eorum etiam advocatis, audierunt, eorumque iura viderunt, comperuerimus, ex forma dictarum foundationis, constitutionum et declarationis ad dictum ius eligendi, ac ius patronatus dicti collegii primo loco etiam supradictos Sebastianum, Antonium, et Michaelem, et Pium quondam equitis Philippi, eorumque descendentes in infinitum, vocatos pariter existere: propterea nos, ne ulterius super aliquo praemissorum dubitari, aut alia super his controversia oriri possit, motu proprio, et ex certa scientia, et mera deliberatione nostra, ex dictorum etiam cardinalium sententia, supradictos Sebastianum, Antonium, et Michaelem fratres, ac Pium eorum nepotem, cum eorum descendentes in infinitum, inter dicti collegii patronos primo loco vocatos et describendos, iuxta formam dictarum foundationis, constitutionum et declarationis admittendos esse, auctoritate apostolica, tenore praesentium, decernimus et mandamus, praetensamque declarationem a praedicto Michaele cardinale protectore, ad favorem dicti Pii quondam Antonii, ac quondam Pauli Ghislerii eius patris de anno MDLXXVII sub die VI Ianuarii, seu alio veriori tempore, ut asseritur, factam, ac illius praesentationem et admissionem de persona ipsius Pii quondam Antonii, et alia coram asserito praefecto, facta, omniaque alia et quaecumque exinde sequuta, dictum Sebastianum et fratres ac nepotem minime afficere declaramus, ac perpetuum silentium dicto Pio quondam Antonii, ac eius

descendentibus super dicta eius praetensione imponimus.

§ 6. Sicque per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, ac S. R. E. cardinales, etiam dicti collegii pro tempore protectores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere, ac irritum et inane quidquid secus super his contra hanc declarationem a quoquam, quavis auctoritate, attentari contigerit, decernimus.

§ 7. Mandantes propterea dilectis filiis praefecto et officialibus et scholaribus dicti collegii, nec non exequentoribus in dictis litteris apostolicis deputatis, ac aliis quibusvis, ad quos spectat, ut supra, dictos Sebastianum, Antonium et Michaelem fratres, et Pium eorum nepotem cum eorum descendentes in infinitum, tamquam primo loco vocatos in patronos dicti collegii recipiant et recognoscant, in matriculaque, seu libro omnium et singulorum de familia Ghisleriorum primo loco vocatorum describi, et in archivio dicti collegii recondi, eisque tamquam patronis, ut supra, omnem reverentiam et obedientiam in his, quae ad illos, tamquam patronos pertinere possunt, adhiberi et praestari curent et faciant.

§ 8. Quocirca venerabilibus fratribus Papiensi, Terdonensi, et Placentinensi episcopis per praesentes committimus et mandamus, ut ipsi, vel duo, aut unus eorum per se, vel alios, praesentes litteras, et in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, et quoties pro parte dictorum Sebastiani, et fratrum, et nepotis, eorumque haeredum et successorum, aut alicuius eorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis, efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant, auctoritate nostra, illos eorumdem praemissorum effectu pacifice

Clausulae.

Mandatum de exequendo.

Deputatio exequentorum.

frui et gaudere, non permittentes eos desuper a quoquam, quavis auctoritate, quomodolibet molestari: contradictores per censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postposita, compescendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis.

Obstantium derogatio.

§ 9. Non obstantibus praemissis, ac etiam dicta praetensa declaratione praedicti Michaelis cardinalis protectoris, cum omnibus et quibusvis aliis exinde sequutis, nec non piae memoriae Bonifacii Papae VIII, etiam praedecessoris nostri, de una, et in concilio generali edita de duabus diaetis, dummodo ultra tres diaetas aliquis auctoritate praesentium ad iudicium non trahatur, aliisque constitutionibus apostolicis, ac praedictis Pii praedecessoris litteris in iis, per quas protectori cardinalatus honore praefulgenti, seu episcopo existenti huiusmodi differentias et controversias inter ipsos patronos orientes sedandi facultatem tribuit, nec non ipsius collegii, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, caeterisque contrariis quibuscumque.

Datum Ferrariae sub annulo Piscatoris, die V septembris MDXCVIII, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 5 septembr. 1598, pontif. an. VII.

CXCV.

De luctuosa Tyberis inundatione in Urbe, et eius districtu, indictioneque publicarum supplicationum ad divinam misericordiam implorandam.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, Dilectis filiis clero et populo almae Urbis nostrae, caeterisque christifidelibus in eadem eiusque districtu existentibus, salutem et apostolicam benedictionem.

§ 1. Manus Domini, manus patris, manus illa potens et salutaris, quae sola dum iuste vulnerat, pie medetur; ipsa tetigit nos, filii dilectissimi. Fluvius Tyberis extra alveum ripasque suas diffusus, tanta aquarum copia Urbem, suburbia, prata et agros inundavit, et in tantam non in planis solum, sed in editioribus etiam locis, crevit altitudinem, quantam neque nos, neque maiores nostri meminerunt. Quae Urbis facies, quis aspectus per hos dies fuerit, plane luctuosus et miserabilis, quae hominum, aedificiorum et rerum ad vitam victumque quotidianum necessariorum perniciet et iactura extiterit, nec sine acerbissimo doloris sensu commemorari potest, nec certe commemorari est necesse. Vos ipsi oculis vestris cuncta perspexistis et passi estis, et nos etiam vidimus, oculisque et manibus in coelum elevatis (cum prae doloris magnitudine cor nostrum disrumperetur, et quasi cera colliquefactum esset) omnium miserias paterno affectu et miseratione complexi sumus.

§ 2. Sed huius tantae eluvionis et calamitatis causae, non ex principiis naturalibus curiose nimis inquirendae sunt, et ex eorum opinionibus, qui dicentes se sapientes, stulti facti sunt, tamquam si gentes essemus, quae ignorant Deum; sed potius, ut christianos decet, in timore et tremore, verioreni magisque intimam harum aerumnarum originem intra nosmetipsos pervestigemus. Ac nisi nos ipsos fallere et decipere velimus, peccata ipsa respondebunt nobis, et iniquitates, quae multiplicatae sunt nimis coram Deo. Abyssus enim peccatorum abyssum aquarum, et inundatio inundationem evocavit.

Tyberis inundatio maxima et luctuosa.

Propter gentium peccata evenisse, minime dubium.

Almonetor
quisque ut re-
vertatur ad Do-
minum.

§ 3. Ne tamen, filii, pusillo animo sitis, neve, quod absit, cor vestrum obduretis, ut indomiti et obstinati peccatores solent, qui plagis Dei deteriores fiunt, quorum miseram et miserandam conditionem exprimit Jeremias verbis illis: *Domine, percussisti eos, et non doluerunt: attrivisti eos, et renuerunt accipere disciplinam; induraverunt facies suas supra petram, et noluerunt reverti*¹. Vos autem, filii, non sic; sed revertimini ad Dominum in toto corde vestro, in ieiunio, et fletu, et planctu, et poenitentiae salutaris tabulam apprehendite, ne pereatis in diluvio aquarum multarum irae Dei, et iusti iudicii Eius. Deus enim noster pius est et misericors, et praestabilis super malitia; qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur et vivat. Plaga haec, si sapitis, si intelligitis, si novissima providetis, non est ad mortem, sed ad salutem. Corripuit vos Dominus, sed non in furore suo, immo vero in visceribus misericordiae suae, ut pater, qui hic, in hac brevi et caduca vita, filiis flagella adhibet, ut in aeternum parcat. Quem enim diligit Deus castigat, et tanquam filiis offert se vobis. Surgite et vos cum filio prodigo, et ite ad patrem vestrum, qui vos vocat, qui apertis brachiis vos expectat, et ad complexum et pacem et reconciliationem invitat. Clamate ad Dominum in fortitudine, et ex intimo corde verba illa pronunciate; Omnia quae fecisti nobis, Domine, in vero iudicio fecisti, quia peccavimus tibi, et mandatis tuis non obedivimus, sed da gloriam nomini tuo, et propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum. Denique convertatur unusquisque a via sua mala, et qui Nimivitas peccantes imitati estis, imitami poenitentes.

Et Matrem Vir-
ginis ac Prin-
cipium Aposto-
rum.

§ 4. Ite ad Matrem Gratiarum, et Advocatam peccatorum, ad Beatissimam semper Virginem Dei Genitricem Mariam,
1 Cap. v, 3. (R. T.).

et illius opem, atque auxilium implorate. Ite ad gloriosissimos Apostolorum Principes Petrum et Paulum, peculiare patronos huius almae Urbis, qui evangelii doctrinam cum sanguine tradiderunt. Hi enim sunt gloriosi principes terrae, et patres, et pastores Ecclesiae, precipue vero urbis Romae, qui eam ad hanc gloriam provexerunt, ut gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis et regia, per sacram beati Petri Sedem caput orbis effecta, latius praesideret religione divina, quam dominatione terrena. Obite in spiritu humilitatis et animo contrito sacras Beatissimorum Apostolorum basilicas, et fortissimorum martyrum memorias, quibus velut propugnaculis Roma cincta est. Plorate coram Domino, et preces cum lacrymis fundite, ut per merita et intercessionem Sanctorum, qui cum Christo regnant, veniam atque indulgentiam impetremus.

lorum auxilium
imploret.

Cessetque a
vitiis, et sequatur
virtutes.

§ 5. Pacem igitur cum fratribus habete, cessent odia et inimicitiae; ne, si manus plenas sanguine extendatis, avertat Deus oculos suos a vobis. Libido, intemperantia, luxuries tollatur et caetera vitia, quibus iracundia Dei provocatur. Vigeat modestia, temperantia et misericordia in pauperes. Nunc latissimus pietati propositus est campus, ut ii potissimum, qui ditiores sunt, peccata sua elemosynis redimant, et pauperum inopiam sua abundantia sublevent. Quod ut omni cum alacritate faciant, illos, quanta possumus cum efficacia, in Domino hortamur. Nam si propter omnium peccata haec plaga a Deo immissa est, ad omnes, seu pauperes seu divites pertinere debet, vel per miseriam vel per miserationem, ut dum corporis nostri, quod unum est in Domino, membra quaedam patiuntur, caetera compatiantur. Sumite igitur arma militiae nostrae, non carnalia, sed potentia Dei, quibus ipse Deus exercituum fortissimus

Indicit sup-
plicationes so-
lemnes ad basi-
licas S. Mariae
Maioris et S. Pe-
tri.

et omnipotens vincitur; poenitentiam, orationem, ieiunium et eleemosynam. His enim placatur Deus, qui si viderit opera vestra bona, et quia conversi estis ab omni via mala in sinceritate cordis vestri, revertetur et Ipse a furore irae suae, et non peribitis.

§ 6. Atque ut tanto ardentius ad divinorum sacramentorum medicinam accuratis, et ut, veterem hominem exuentes, mente et spiritu renovati, ambuletis in novitate vitae, nos ad basilicas Principis Apostolorum, et Sanctae Mariae Maioris de Urbe proxima hebdomada, quarta videlicet huiusce mensis ianuarii, diebus per nos eligendis, solemnes supplicationes et processiones, ut moris est, indicimus. Ad quas basilicas, vel earum alteram, nos ipsi una cum venerabilibus fratribus nostris Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalibus, ac patriarchis, archiepiscopis, et episcopis in Romana Curia existentibus, ac christianorum regum et principum oratoribus in Urbe commorantibus, aliisque praelatis, atque officialibus Romanae Curiae, et magistratibus eiusdem Urbis, vobisque, clero et populo comitantibus, debita animi et corporis demissione, supplices adire, ipsasque supplicationes et processiones celebrare constituimus.

Hortatur mo-
rantes Romae,
ut easdem Bas-
ilicas, exterius
que ut distin-
guantur, eccle-
sias visitent, et
pia opera, quae
hic praescri-
buntur, ad-
impleant.

§ 7. Ut vero a divina bonitate atque clementia uberiores communis ac salutaris poenitentiae fructus capiamus, vos universos et singulos, caeterosque utriusque sexus christifideles, in dicta Urbe eiusque districtu existentes, per viscera misericordiae Dei nostri hortamur atque obsecramus, ut qui in eadem Urbe erunt, dicta hebdomada, vel saltem altera sequenti, postquam praesentes litterae publicatae fuerint, salutari poenitentiae sacramento ad praeteritas culpas diluendas sic se praeparent, ut Deus placatus flagellatae iracundiae avertat, Romam ab omnibus periculis eripiat, ac populum in Urbe

eiusque districtu existentem, salvum atque ineolumem tueatur. Et vos quidem, et ii qui in Urbe fuerint, praedictas Principis Apostolorum, et Sanctae Mariae Maioris de Urbe basilicas, aut earum alteram; qui vero extra Urbem in dicto districtu extiterint, ecclesiam seu ecclesias, per locorum Ordinarios seu eorum vicarios, aut de eorum mandato, et iis deficientibus, per eos, qui ibi curam exercent animarum, deputandam seu deputandas, quocumque die, vel quibuscumque diebus eiusdem vel sequentis hebdomadae, saltem semel devote visitent, et quarta ac sexta feria, et sabbato eiusdem hebdomadae vel sequentis ieiunent; et praeterea pauperibus et indigentibus personis aut locis piis elemosynas arbitrio suo erogent, atque intra hoc tempus, tam primae quam secundae hebdomadae, alicui presbytero ab Ordinario loci approbato peccata sua confiteantur, et dominica prima, aut secunda, vel alio dictae prioris aut sequentis hebdomadae die, ut supra dictum est, sanctissimum Eucharistiae sacramentum devote suscipiant. Regularibus vero personis utriusque sexus in claustris perpetuo degentibus, aut aliis in carcere existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocumque impedimento detentis, qui superius expressa, vel eorum aliqua facere et implere nequiverint, presbyter confessarius, quem elegerint, praedicta omnia et singula, vel eorum aliqua in alia pietatis opera commutandi, vel in aliud proximum tamen tempus prorogandi facultatem habeat.

Indulgentia
eiusdem elargi-
tur.

§ 8. Quae omnia, ut vos, et praedicti christifideles eo libentius praestare studeatis, quo uberius spiritualibus muneribus et gratiis vos reficiendos esse cognoveritis de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum Eius auctoritate confisi, ex illa

Aliaque ad rem opportune praecipit.

ligandi atque solvendi potestate, quam Deus nobis, licet indignis, contulit, thesauros Ecclesiae, quorum dispensatores eius benignitate facti sumus, copiose aperientes, universis et singulis praedictis, qui praemissa modo et forma praescriptis fecerint et impleverint, plenissimam omnium peccatorum suorum indulgentiam, veniam et remissionem, sicut in anno Iubilaei visitantibus certas basilicas intra et extra Urbem concedi consuevit, tenore praesentium, concedimus et impertimur. Nec non iisdem christifidelibus utriusque sexus, tam laicis quam ecclesiasticis, sive saecularibus, sive cuiusvis Ordinis et Congregationis seu instituti regularibus indulgemus, ut sibi eligere possint quemcumque presbyterum confessarium, tam secularem quam cuiusvis Ordinis vel instituti regularem ex approbatis ab Ordinariis locorum, ut praefertur, qui eos ab omnibus excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis et censuris, a iure vel ab homine, quovis modo et causa latis seu inflictis, nec non ab omnibus peccatis, excessibus, criminibus et delictis, quantumvis gravibus et enormibus, etiam in casibus tam locorum Ordinariis, quam nobis et Sedi Apostolicae, etiam in litteris die *Coenae Domini* legi consuetis, atque alias etiam per quascumque nostras, vel Romanorum Pontificum praedecessorum nostrorum constitutiones, quarum tenores praesentibus haberi volumus pro expressis, quomodolibet reservatis, in foro tantum conscientiae, hac vice solum absolvere: et insuper vota quaecumque (religionis et castitatis dumtaxat exceptis) in alia pia et salutaria opera commutare, iniuncta tamen eis et eorum cuilibet in supradictis omnibus casibus poenitentia salutari, ac aliis eius arbitrio iniungendis, possint et valeant.

§ 9. Mandantes propterea, et in virtute

sanctae obedientiae districte praecipientes omnibus venerabilibus fratribus episcopis, et aliis quibuscumque locorum dicti districtus Ordinariis, et aliis supradictis, ad quos pertinuerit, ut cum praesentium litterarum transumpta aut exempla acceperint, illa statim per suas ecclesias, civitates, oppida, terras, loca, dioeceses publicent et promulgent, et publicari ac promulgari faciant, cleroque et populo sibi subiecto solemnes processiones et supplicationes indicant et celebrent

§ 10. Per praesentes autem non intendimus super aliqua irregularitate publica vel occulta, nota, defectu, incapacitate, aut inhabilitate quoquo modo contracta, aliquam facultatem tribuere dispensandi seu habilitandi, aut in pristinum statum restituendi, etiam in foro conscientiae. Neque etiam iis praesentes nostras litteras, qui ab aliquo iudice excommunicati, suspensi vel interdicti, seu alias in sententias et censuras incidisse declarati, vel publice denunciati fuerint, nisi intra tempus celebrationis huiusmodi Iubilaei satisfecerint, aut cum partibus concordaverint, neque pariter haereticis aut schismaticis specialiter declaratis, seu condemnatis, ullo modo suffragari posse aut debere.

§ 11. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, praesertim quibus absolvendi facultas in certis tunc expressis casibus, ita Romano Pontifici pro tempore existenti reservatur, ut nec etiam similes, vel dissimiles Iubilaei, indulgentiarum, aut facultatum huiusmodi concessionem, nisi de illis expressa mentio, aut specialis derogatio fiat, cuiquam suffragari queant; nec non regula nostra de non concedendis indulgentiis ad instar, ac quorumcumque Ordinum, et Congregationum, sive institutorum regularium, iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, in-

Iubetque Ordinarius districtus Urbis atque aliis hanc publicent concessionem.

Restrictio facultatum confessariis concessarum.

Derogatio contrariorum.

Clemens Papa VIII.
ad perpetuam rei memoriam.

dultis et litteris apostolicis, eisdem Ordinibus, et Congregationibus, atque institutis, quomodolibet concessis, approbatis et innovatis. Quibus omnibus et singulis, etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specifica et individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, aut expressio habenda, vel quaevis alia forma exquisita ad hoc servanda foret, illorum tenores praesentibus pro plene et sufficienter expressis, ac forma in illis tradita poenitus pro servata habentes, hac vice, specialiter, nominatim et expresse ad effectum praesentium derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque.

§ 12. Volumus autem ut praesentium transumptis vel exemplis, etiam impressis, manu notarii publici subscriptis, et sigillo personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides habeatur, quae haberetur his ipsis litteris, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicae millesimo quingentesimo nonagesimo nono, decimo kalendas februarii, pontificatus nostri anno VII.

Dat. die 23 ianuarii 1599, pontif. an. VII.

CXCVI.

*Quod monachi Congregationis Beatae Mariae Fulviensis Cisterciensis Ordinis Sancti Benedicti, in processionibus aliisque actibus publicis, omnibus fratribus Mendicantibus praecedant*¹.

¹ Institutionem huius Congregationis vide in constitut. XLIV Sixti V: *Religiosos viros*, tom. VIII, pag. 700.

Regis pacifici, qui regnat in coelis, vices quamquam immeriti gerentes in terris, ad ea, per quae personarum quarumlibet, praesertim vitam monasticam ducentium, et mundanis spretis illecebris in solitudine piae vitae et assiduis orationibus vacantium, quieti et tranquillitati consulitur; ac litibus et controversiis, quae inter personas praefatas et alios regularis vitae professores ortae sunt, et oriri possunt, occurritur, libenter intendimus; et his quae propterea provide decreta fuisse dicuntur, ut firma perpetuo et inlibata persistant, libenter, cum a nobis petitur, apostolice muniminis adiicimus firmitatem.

§ 1. Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilecti filii Ioannis a Sancto Nicolao procuratoris generalis Congregationis Beatae Mariae Fulviensis, Cisterciensis Ordinis, petitio continebat, quod alias Congregatio venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalium super negociis episcoporum et regularium deputatorum ab litibus et controversiis, quae tunc ortae erant, et oriri poterant in futurum, inter monachos et fratres dictae congregationis Fulviensis huiusmodi ex una, ac fratres Ordinum Mendicantium partibus ex altera, ratione praecedentiae in processionibus, et aliis actibus publicis, salubriter obviandum et occurrendum; re diligenter et mature discussa, fratres dictae Congregationis, uti monachos, praefereudos esse ac praeferreri debere fratribus Mendicantibus, primumque et digniorem locum in functionibus et actibus publicis iure obtinere; nec monachos dictae Congregationis a fratribus Ordinum Mendicantium huiusmodi in hoc molestari posse, neque debere censui et ordinavit, prout in ipso

Exordium.

Congregatio episcoporum et regularium censuit in actibus publicis monachos Congregationis Fulviensis fratribus Mendicantibus praefereudos esse.

decreto et scripturis desuper confectis plenius continetur.

Sed hoc decretum non servabatur in civitate Burdegalensi.

§ 2. Et licet decretum huiusmodi ubique inviolabiliter ab omnibus observari, nec illi in aliquo contraveniri deberet; nihilominus dilecti filii fratres dicti Ordinis Mendicantium civitatis Burdegalensis illud non aliter observantes, dilectos filios monachos monasterii dictae Congregationis in dicta civitate existentis, litibus et controversiis, causa et occasione praecedentiae huiusmodi involvere, ipsamque praecedentiam sibi attribuere et arrogare non desistunt in non leve praedictum monachorum Congregationis huiusmodi. Quare pro parte Ioannis procuratoris generalis huiusmodi, ne amplius monachos dictae Congregationis super eadem praecedentia ab ipsis fratribus Mendicantibus, vano praetextu contingat impediri; et ab litibus et controversiis huiusmodi, iam de praesenti ortis, et in futurum verisimiliter orituris, mature obviandum, nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus tranquillitati monachorum dictae Congregationis Fuliensis consulere, ac alias in praemissis opportune providere, de benignitate apostolica dignaremur.

Clemens dictum decretum approbat.

§ 3. Nos igitur, qui fideles quoslibet pacis et quietis amoenitate perfrui summo opere peroptamus, eundem Ioannem procuratorem generalem, simulque dictam Congregationem Fuliensem specialibus favoribus et gratiis prosequi volentes, ipsumque Ioannem a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium duntaxat consequendum, harum serie absolventes et absolutum fore censentes; necnon litis et causae, si quae desuper inter monachos

Congregationis, et fratres Mendicantes huiusmodi ubilibet pendeat, statum et merita, aliorumque hic etiam forsitan de necessitate exprimendorum, ac etiam decreti, scripturarum praedictarum, et inde sequutorum quorumcumque tenores etiam veriores praesentibus pro sufficienter expressis habentes; necnon causam ad nos avocantes, litemque huiusmodi penitus extinguentes, perpetuumque silentium desuper eisdem fratribus Mendicantibus imponentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, decretum et ordinationem praedicta, ac prout illa concernunt, omnia et singula in dictis scripturis contenta quaecumque, cum omnibus et singulis inde sequutis, auctoritate apostolica, tenore praesentium, perpetuo approbamus et confirmamus; ac illis perpetuae et inviolabilis apostolicae firmitatis robur adiicimus; omnesque et singulos, tam iuris quam facti, ac solemnitatum, de iure, usu, vel consuetudine, aut alias quomodolibet requisitarum, vel necessariarum, ac quosvis alios, etiam quantumvis substantiales defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint aut intervenisse dici vel censi possit supplemus; ac decretum et ordinationem praedicta perpetuo valida et efficacia fore et esse, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere.

Et ubique et ubi praecipit.

§ 4. Necnon a dilectis filiis Ordinis Mendicantium huiusmodi superioribus et fratribus, nunc et pro tempore existentibus, ac quibusvis aliis, ad quos nunc quomodolibet spectat et spectare poterit in futurum, perpetuo, firmiter et inviolabiliter, ac ubique, praesertim in dicta civitate Burdegalensi, observari et adimpleri debere decernimus.

Executores huiusmodi poenarum contravenientes intelligit.

§ 5. Et nihilominus pro potiori cautela, omnibus et singulis superioribus et fratribus quorumcumque Ordinum Mendi-

cantium praesentibus et futuris, praesertim vero dictae civitatis Burdegalensis, in virtute sanctae obedientiae, ac sub excommunicationis latae sententiae poena, per contravenientes eo ipso, absque alia declaratione, incurrenda, a qua non nisi per Romanum Pontificem tantum pro tempore existentem, praeterquam in mortis articulo constituti, absolvi possint, ne dictam Congregationem Fuliensem, ac illius monachos, nunc et pro tempore existentes, super praemissis aut eorum aliquo, molestare, inquietare, aut quoquomodo impedire praesumant seu audeant, districtius inhibemus.

Clausulas praeservativas apponit.

§ 6. Decernentes praesentes litteras, sub quibusvis suspensionibus, vel derogationibus, etiam a Sede Apostolica vel eius legatis, et alias quomodolibet emanatis et emanandis comprehendi non posse, et quoties eas revocari, suspendi, aut eis in aliquo derogari, seu contra illas aliquid concedi contigerit, toties in pristinum et validissimum statum restitutas esse et censi. Et sic per quoscumque iudices et locorum Ordinarios, aliosque commissarios quavis auctoritate fungentes, etiam eiusdem Sanctae Romanae Ecclesiae cardinales, ac causarum palatii apostolici auditores, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi et interpretandi facultate et auctoritate, iudicari et definiri debere; ac ex nunc irritum et inane quidquid secus super his a quocumque, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari, eisdem auctoritate et tenore, decernimus.

Executores deputat.

§ 7. Quocirca venerabilibus fratribus archiepiscopo Burdegatensi, et episcopo Vasanensi, seu eorum officialibus, et dilecto filio curiae causarum Camerae Apostolicae generali auditori per praesentes committimus et mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, seu alios, praesentes litteras, et

in eis contenta quaecumque, ubi et quando opus fuerit, ac quoties pro parte Ioannis procuratoris generalis, ac monachorum Congregationis Fuliensis huiusmodi fuerint requisiti, solemniter publicantes, eisque in praemissis efficacis defensionis praesidio assistentes, faciant auctoritate nostra Ioannem procuratorem ac monachos praedictos, et eorum singulos, confirmatione, approbatione, adiectione, supplementatione, inhibitione, decreto, ac omnibus praemissis, nostrisque praesentibus litteris huiusmodi pacifice frui et gaudere. Non permittentes eos, vel eorum aliquem desuper per quoscumque, quavis auctoritate fungentes, quomodolibet indebite molestari. Contradictores, molestatores quoslibet, ac inobedientes et rebelles, per censuras et poenas ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris et facti remedia, appellatione postposita compe-scendo; necnon legitimis super his habendis servatis processibus, censuras et poenas praedictas, etiam iteratis vicibus aggravando, interdictum ecclesiasticum imponendo, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis.

Omnibus contrarius derogat.

§ 8. Non obstantibus felicis recordationis Bonifacii Papae VIII, praedecessoris nostri, de una, et in concilio generali de duabus diaetis edita, dummodo aliquis auctoritate praesentium ultra tres diaetas ad iudicium non trahatur, ac quibusvis aliis constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, necnon dictorum Congregationis et Ordinis fratrum Mendicantium, etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et litteris apostolicis Ordini Mendicantium huiusmodi, ac illius superioribus, fratribus et personis, sub quibuscumque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus

ribus et insolitis clausulis, irritantibusque et alijs decretis quomodolibet, etiam motu proprio, etiam consistorialiter concessis, approbatis et innovatis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quaevis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illis alias in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscumque. Aut si eisdem superioribus et fratribus Mendicantibus huiusmodi, vel quibusvis alijs, communiter vel divisim, ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem.

Datum Romae apud S. Petrum sub anulo Piscatoris, die nona februarii, millesimo quingentesimo nonagesimo nono, pontificatus nostri anno VIII.

Dat. die 9 februarii 1599, pontif. an. VIII.

CXCVII.

Iubilaeum pro christifidelibus in regnis, provinciis, dominiis et locis Philippo III, Hispaniarum regi, subiectis ad implorandum divinum auxilium pro iusto felicitate dictorum dominiorum regimine.

1 Ex Regest. in Secret. Brevium.

Clemens Papa VIII.

Universis christifidelibus in regnis, provinciis, dominiis et locis charissimi in Christo filii nostri Philippi Hispaniarum regis catholici, nec non etiam in provinciis Belgii existentibus, salutem et apostolicam benedictionem.

*Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum*¹: sed profecto inter praeclara divinae benignitatis munera iure optimo est numerandus rex bonus a Deo populo datus. Etenim pii et catholici reges et principes, qui Sanctam Romanam Ecclesiam, suam et omnium fidelium matrem ac magistram, pie venerantur, eique in spiritu charitatis et obedientiae adhaerent, quique sancto Dei timore sunt praediti, et iustitiam diligunt, ii nimirum Ecclesiae Dei et christianae reipublicae magnas et multiplices afferunt utilitates. Sunt enim verae fidei propagatores, haeresum oppugnatores, Ecclesiarum defensores et amplificatores, publicae pacis et tranquillitatis conservatores, et denique propugnatores sunt populi christiani adversus infideles et barbaras nationes. Quamobrem merito sanctus Paulus Apostolus admonebat, ut fierent in Ecclesia obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro regibus et omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam vitam agamus in omni pietate et castitate.

§ 1. Cum ergo his proximis superioribus mensibus princeps clarae memoriae Philippus secundus rex catholicus, sicut Deo placuit, ex hac aerumnosa vita emigrasset, grave vulnus res christiana publica acceperat; rex siquidem potentissimus, singulari prudentia, summo rerum usu, excellenti pietate et zelo praeditus, magnaue apud omnes auctoritate praestans non tam sibi immaturo, quam

¹ IACOB. 1, 17. (R. T.).

Prooemium.

Philippus III, filium se Romanae Ecclesiae declarans, ope divina adjuvari in sui regni gubernatio peti.

Litterae regis Hispaniarum ad Pontificem et ad oratorem Romae residentem datae.

nobis, et eidem christianae reipublicae alieno tempore ereptus fuerat, cuius mortis et publicae iacturae causa cum ex nostro pastoralis officii munere gravius commoveremur, magnopere recreati sumus litteris charissimi in Christo filii nostri Philippi III Hispaniarum regis catholici eius filii, quas illo ipse die, quo rex pater obierat, ad nos dedit. Multa siquidem cum significatione pietatis et devotionis erga nos, et erga hanc Sanctam Apostolicam Sedem, in qua, Deo auctore, meritis licet imparibus, praesidemus; se enim uti obedientem filium nobiscum, et cum eadem Apostolica Sede coniunctissimum esse velle pollicebatur, nihilque apud se antiquius fore, quam causam Dei et catholicae religionis. Quare in magnam spem erecti sumus, Deoque gratias egimus, quod tanto regi talem filium successorem dedisset, qui non regnorum tantum, sed paternae etiam pietatis voluntatisque se haeredem profiteretur: quam quidem spem et expectationem nostram idem rex et antea et nuper maxime confirmavit iis litteris, quas scripsit ad dilectum filium nobilem virum Antonium de Corduba et de Cardona ducem Suessae suum apud nos et hanc Sanctam Sedem oratorem. Narrat enim non minus pia quam gravi oratione, omnes suas curas et cogitationes in eo positas esse, ut eam gubernandi rationem instituat, quae Dei gloriae imprimis serviat, et populis sibi subiectis sit salutaris; se enim illud potissimum petere et optare, ut sibi eos regere liceat in omni iustitia, pace et tranquillitate, et eam viam inire, et ea media adhibere, quae ad hunc finem consequendum magis idonea atque accommodata videantur; scire se tamen, humana consilia et studia imbecilla plane esse, nisi coelestis gratiae ope fuleantur et roborentur, eamque multa cum humilitate, multaue cum efficacia a Deo

expeti oportere; ob eam causam se duci mandare, ut nos adeat, atque a nobis tamquam a communi patre, suoque praecipue suppliciter petat, ut ei tamquam obedienti filio, paternum affectum exhibeamus, spiritualesque Ecclesiae thesauros benigna manu depromamus, quorum largitione christifideles invitemus, ut pias et ardentes pro eodem Philippo catholico rege preces ad Deum fundant, nimirum Iubilaeo christifidelibus publice indicto ob eam ipsam causam nominatim, quae est de impetrando divino auxilio, ut ab Eo, per quem reges regnant, et qui est princeps regum terrae, detur eidem Philippo regi spiritus sapientiae et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, ut pie et iuste, et pacifice populos suos regat, et victoriam reportet de infidelibus et infensissimis nomini christiano hostibus: se enim eo animo esse, ut pro Dei gloria, fidei defensione, et Catholicae atque Apostolicae Ecclesiae exaltatione, regna, opes, copias et se ipsum impendere sit paratus eadem voluntate, devotione et affectu, aut etiam maiori, si fieri possit, quo pater, avus, maioresque sui fortissimi et catholici principes impenderunt.

§ 2. Nos igitur, qui eundem Philippum regem, uti filium nostrum charissimum, gerimus in corde intimo, et in visceribus Iesu Christi, agnoscentes, et plurimum in Domino commendantes hoc tam pium desiderium, catholico rege dignum, qui in ipso regni sui exordio, veluti alter Salamon, nequaquam a Deo dies multos, et vitae longitudinem, aut terrenas divitias petit, sed cor docile, et sapientiam postulat ad discernendum iudicium, ut iuste et recte, et ex praescripto legis Dei gubernet populum sibi creditum, populum multum nimis; cumque tam pia petitio non solum ad provincias et regna ipsi regi Philippo subiecta, sed etiam ad totius christianae reipublicae

Clemens in eius dominis solemnibus processiones et supplicationes induit.